

R. D. D. Ruperti
Abbatis Tuitiensis

DE TRINITATE
ET OPERIBUS EJUS
LIBRI XLII

IN LEVITICUM
COMMENTARIORUM
LIBER PRIMUS

(*LEVIT. CAP. I-VIII*)

*CAPUT PRIMUM. Cur liber Leviticus docetur,
et quod sacrificiorum ritus non necessarius
pro tempore fuerit institutus.*

Liber iste, Hebraice Vagecra, Graece Leviticus, Latine Ministerialis dicitur, videlicet a maxima parte, quia de ministeriis agit sacerdotalibus. Sic anterior liber, Hebraice Ellesmoth, Graece Exodus, Latine dicitur Exitus. Item a parte sui majore, quia maximum eorum de quibus agitur in illo, exitus est filiorum Israel de Aegypto. Ergo quia de ministeriis hic agitur sacerdotalibus, liber iste a Graecis Leviticus dicitur, non quod Graecam habeat hoc vocabulum originem; oritur namque a Levi, quod Hebraicum est, et interpretatur additus: sed quod hic liber de ministeriis agat sacerdotalibus Leviticae tribus. Porro sacrificia, quorum hic ritus est ordinatus, non tanquam perficienda salutis instrumenta necessaria,

sed tanquam obstacula quaedam propter transgressiones positae sunt. Quod haec ipsa lex, et prophetae, et Apostolus pariter astipulantur. Nam haec ipsa lex sacrificiorum praemisso:

"Fundetque sacerdos sanguinem super altare Domini ad ostium tabernaculi testimonii adolebitque adipem suavitatis Domino (Lev. XVII),"

continuo subjungit:

"Et nequaquam ultra immolabunt filii Israel hostias suas daemonibus, cum quibus fornicati sunt (ibid.)."

Et in propheta Jeremia Dominus dicit:

"Holocaustomata vestra addite victimis vestris, et comedite carnes, quia non sum cum patribus vestris locutus, et non praecepi eis in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de verbo holocaustatum et victimarum (Jer. VII)."

Quid igitur lex?

"Propter transgressiones posita est, donec veniret semen cui repromiserat, ordinata per angelos in manu Mediatoris (Gal. III)."

Igitur sacrificiorum legem non propter ipsa, sed propter hoc quod ipsa quoque secundum exemplar veri et coelestis sacrificii disposita sunt, ipso adjuvante coelestium Domino, spiritualiter examinanda ingrediamur, et ad nostram utilitatem, qui coelesti tabernaculo deservimus, cuncta referre curemus.

**CAPUT II. Oblationum sive sacrificiorum ritus quot modis,
sive qualitatibus distinguatur.**

(CAPUT. I.)

"Vocavit autem Moysen, et locutus est ei Dominus de tabernaculo testimonii, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Homo qui obtulerit ex vobis hostiam Domino de pecoribus, id est de boibus et ovibus offerens victimas, si holocaustum fuerit ejus oblatio ac de armento masculum immaculatum, offerret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum."

Antequam verba ipsa singillatim conferamus, summa legis sacrificiorum facta divisione breviter colligere libet. Oblationum, sive sacrificiorum, alia sunt quae dicuntur holocaustomata, alia quae pacifica, alia quae pro peccato. Rursus eorum quae pro peccato dicuntur, alia sunt quae pro peccato sacerdotis simul et multitudinis, alia quae pro peccato cuiuscunque hominis principis, sive popularis. Sed quae pro peccato sunt sacerdotis tantum, atque pro peccato sacerdotis simul et multitudinis, parum aut nihil differre videntur, utraque enim extra castra cremari jubentur, et hoc ab holocausto differunt, quod holocaustum in altari, illa autem extra castra cremantur. Item, quae pro peccato principis, et quae pro peccato sunt hominis plebei, sub eamdem legem rediguntur, utraque vero pari modo separato memoriali in pastum ignis Dominici, adipe scilicet qui operit vitalia et omni pinguedine interiori, duobus renibus cum adipe quo teguntur illa, et reticulo jecoris cum renunculis, his, inquam, separatis, caetera cedunt in esum sacerdotis.

***CAPUT III Quod omnia nonnisi de tribus generibus sumi
jubeantur, de armento, de pecoribus, de volatilibus,
et quid per haec mystice.***

Et notandum, quod haec omnia de tribus sumi jubentur generibus, id est de armento, de pecoribus, de volatilibus. De armento, vitulus; de pecoribus, aries sive capra; de volatilibus, turtur sive columba. Praeter has quinque animalium species, caetera animantia munda sive immunda, nescit sacrificiorum lex. Mysticas quaesituri causas, usuales prius armenti pecorum ac volatilium proponamus differentias. Armentum duobus modis proficit: nam et operatur terram, et lactis copiam praestat. Pecus, id est aries sive capra, nihil operatur, sed solos lactis et lanae praebet redditus. Turtur sive columba in neutro valet, et ab omni ejusmodi servitio vacuum est. Igitur in his tribus generibus, tres intelligamus ordines, quorum sacrificiis legitimis in coelesti tabernaculo deservitur, quos apud prophetam Ezechiem tres viri isti designant, Noe, Daniel et Job, unum scilicet rectorum, alium contemplationi vacantium, tertium in actibus saeculi bene et licite operantium. Nam his tribus ordinibus distincti sunt omnes, quicunque semetipsos Deo vivo sacrificant, exhibentes corpora sua hostiam vivam, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium suum (Rom. XII). Et aliquando quidem holocaustum, id est gratiarum actio, aliquando pro peccato idem poenitentiae opus est, quod offertur, aliquando pacifica hostia, id est oratio quaerens pacem ab impugnatione vitiorum, verbi gratia, dicendo cum Apostolo:

*"Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis
hujus? Gratia Dei per Jesum Christum (Rom. VII)."*

**CAPUT IV. Quod eorum omnium princeps unus sit Christus,
a quo, vel in quo omne sacrificium perficiatur.**

Horum omnium princeps unus Christus est. Ipsius namque principaliter est holocausta gratiarum offerre, qui secundum similitudinem Noe, de fluctibus et perditione saeculi arcam eruit Ecclesiae suae. Et de isto rectissime dicas, quia aedificavit altare Domino, offerens super illud holocaustum (Gen. VIII). Etenim propter illum odoratus est Dominus odorem suavitatis, et benedixit nobis, dicens:

"Crescite et multiplicamini, et replete terram (Gen. IX)."

Item hujus solius est offerre hostias pacificas secundum similitudinem Danielis dicentes:

"Et non est in tempore hoc princeps, et propheta, et dux, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te, ut possimus invenire misericordiam, sed in anima contrita et spiritu humilitatis, suscipiamur sicut in holocaustum arietis, et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium (Dan. III)."

Solus enim inter Deum et homines pacem fecit, antiquas solvens inimicitias, aliud quam seipsum non habens altare vel sacrificium, et in carne vel sanguine suo melius susceptus est quam millibus taurorum et arietum, vel agnorum pinguium. Nihilominus hujus est offerre sacrificia pro peccato non suo, sed alieno secundum similitudinem Job, qui surgens mane, offerebat sacrificia per singulos filios, dicens:

"Ne forte benedixerint filii mei Deo in cordibus suis (Job I),"

et ita sacrificabat eos Domino. Nunc diligentius singula pertractemus.

CAPUT V. De oblatione holocausti ex armento, et quid sit ritus ejus, et quod offerre mystice sit ejus qui vivit secundum Job.

"Si, inquit, holocaustum fuerit ejus oblatio, et de armento masculum immaculatum offerret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum."

De armento ejus oblatio est, qui vivit secundum Job, ut praedictum est, qui sub jugo conjugii domui suae bene praefuit, et filios suos in omni pietate subditos erudivit, adeo ut, sicut jam diximus, holocausta offerret per singulos, dicens:

"Ne forte peccaverint et benedixerint Deo in cordibus suis (Job I)."

Et ejus oblatio holocaustum est, id est totum incensum, quando de bono opere gratias agens, et non sibi, sed Deo totum tribuens obtulit. Ait enim:

"Masculum immaculatum offerret ad ostium tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum."

Masculum immaculatum de armento in illo ordine offerre est honorabile connubium, juxta Apostolum, et torum immaculatum (Hebr. XIII) custodire ad placandum sibi Dominum, districtum videlicet judicem fornicatorum et adulterorum. Quo ritu? Sequitur:

"Ponetque manus super caput hostiae, et acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens. Immolabitque vitulum coram Domino."

Manus super caput hostiae ponere et vitulum Deo immolare, est adhibita bonorum operum disciplina, carnem conjugalem ad

honorem Domini retinere, ut possit orationi vacare.

"Et offerrent, inquit, filii Aaron sacerdotis sanguinem ejus per altaris circuitum, ad ostium tabernaculi."

Filii Aaron, quod interpretatur mons fortitudinis, filii, inquam, Aaron sacerdotis, id est membra sacerdotis, sive Pontificis magni, qui penetravit coelos, Jesus Christi, ipsi sunt qui semetipsos in quocunque ordine dedicant illi. Nam non solis eis, qui manibus et ore sacramenta Christi conficiunt, sed cunctis credentibus dicitur per Petrum apostolum:

"Vos autem genus electum, regale sacerdotium (I Petr. II)."

Et in Apocalypsi:

"Omnium electorum laudantium vox est. Quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo, et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes (Apoc. V)."

Porro altare illorum fides est, cui quidquid offerunt necessario imponunt, sine qua nihil dignum, aut placitum offerre possunt. Sanguinem ergo hostiae fundunt

"per altaris circuitum, ante ostium tabernaculi,"

quando voluntatem carnis et sanguinis pro Christo trucidant, ut in tabernaculo ejus digne consistere possint, verbi gratia, quando propter illud, quod dictum est:

"Si ergo offers munus tuum ad altare, et recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversus te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri

tuo, et tunc veniens offeres munus tuum (Matth. V),"

qui propter illud, inquam, aufert iram a corde suo, sanguinem hostiae suae fudit

"per circuitum altaris,"

juxta praeceptum Domini.

"Detractaque pelle hostiae, inquit, artus in frusta concident."

Pellem hostiae detrahere, est omnem hypocrisim abjicere, quod simulatores non faciunt, introrsum turpes speciosi pelle decora, quales erant Scribae et Pharisei, quibus vae denuntiat Dominus noster, eo quod omnia faciant propter homines. Artus quoque in frusta concidere, est vitia mortificare, juxta Apostolum dicentem:

"Mortificate membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quae est simulacrorum servitus (Col. III)."

Ita demum:

"Subjicient, inquit, in altari ignem, strue lignorum ante posita, et membra quae caesa sunt superordinantes, caput videlicet et cuncta quae adhaerent jecori, intestinis, et pedibus lotis aqua, adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem Domino."

Membra quae caesa sunt ordinare, est ea quae fuerant arma iniquitatis exhibita peccato arma effecta justitiae rationabiliter componere, ut sit, juxta Apostolum, rationabile obsequium nostrum

(Rom. XII). Ordinatum quippe est, ut, verbi gratia, fidem reddat vir uxori, uxor viro, ambo Deo. Quae membra?

"Caput videlicet et cuncta quae adhaerent jecori."

Caput intentio est, quam cuncta totius operis membra sequuntur; in jecore concupiscentia et voluptas, juxta eos qui de physicis disputant, consistit. Intestina cogitationes occultas, pedes quotidiana significant peccata, sine quibus humana vel terrena conversatio transigi non potest: his omnibus

"lotis aqua,"

id est, per confessionem emundatis et per lacrymas,

"adolebit ea, inquit, sacerdos super altare in holocaustum, et suavem odorem Domino."

"Nunquid de bobus cura est Deo?" (I Cor. IX.)

Si non de bove vivo ac triturante cura est Deo, quanto minus de bove mortuo detracta pelle, in frusta conciso. Ergo propter nos potius dictum est, qui cum fecerimus ea quae praedicta sunt, et adoleverimus in holocaustum Domino, non nobis, sed illi totum attribuendo, cura est illi de his, et suavis ad illum ascendit odor, sicut econtrario de peccatoribus fetor, qui sibi vivunt, non Deo, testante Deo:

"Computruerunt jumenta in stercore suo (Joel I)."

CAPUT VI. De oblatione holocausti ex pecoribus, et quis sit ritus ejus, et quod offerre mystice sit ejus qui vivit secundum Noe.

"Quod si de pecoribus oblatio est, de ovibus sive capris holocaustum anniculum et absque macula offeret. Immolabitque ad latus altaris, quod respicit ad aquilonem coram Domino," etc.

"De pecoribus ejus oblatio est," qui vivit secundum Noe, qui, ut praedictum est, praefuit arcae inter undas diluvii. Qui, inquam, ejus exemplo domum rei regendam suscepit, ejus oblatio de arietibus est, sive de capris. Nam et si revera sit mundus et totus candidus aries, sua tamen aestimatione caper, id est, peccator est.

"Anniculum, inquit, et absque macula offeret."

Anniculus, id est, unius anni masculus, jam fortis est, corniculumque vibrare potest, gregemque ductare jam illum decet. Significat ergo plenitudinem virtutum ejus, qui praeesse dignus est Dominicis ovibus, qualis Apostolus juxta confidentiam loquitur:

"An experimentum vultis ejus qui in me loquitur Christus?" (II Cor. XIII.)

Itemque quasi validi conscius corniculi:

"Quid vultis, inquit, in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?" (I Cor. IV.)

Estque absque macula cum cavet et dicit:

"Ne forte aliis praedicans, ipse reprobus efficiar (I Cor. IX.)"

Et discipulo persuadet, dicens ut seipsum exhibeat

"operarium inconfusibilem (II Tim. II)."

Huic ordini maxime necessaria est latitudo charitatis cum spiritu fortitudinis; unde et subditur:

"Immolabitque ad latus altaris, quod respicit ad aquilonem."

Latus namque altaris est amplitudo charitatis, qua dilatatus idem Apostolus dicit:

"Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatum est. Non angustiamini in nobis (II Cor. VI),"

etc. Ad hoc latus altaris semetipsum immolans idem aries anniculus, dux gregis Dominici:

"Libenter, inquit, impendam et superimpendar ipse pro animabus vestris (II Cor. XII)."

"Quod respicit ad aquilonem,"

inquit. Aquilo diabolum significat, qui dixit:

"Sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis (Isa. XIV)."

Hunc aquilonem respicit latus charitatis, quia videlicet nihil diabolo sic contrarium est, quomodo latitudo charitatis.

"Sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum, dividentque membra,"

etc.

CAPUT VII. De obligatione holocausti ex volatilibus, et quid sit ritus ejus, et quod offerre mystice sit ejus qui vivit secundum Danielem.

"Sin autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus et pullis columbae offeret eam sacerdos ad altare."

De avibus ejus oblatio est qui vivit secundum Danielem, id est qui vitam dicit caelibem, de hoc solum sollicitus

"quomodo placeat Deo (I Cor. VII),"

et ab omni liber onere sive servitio penna contemplationis ad alta sublevatur, sancto feriatus otio.

"De turturibus, inquit, et pullis columbae."

Avis utraque gemitum pro cantu habet. Hoc tantum interest quod turtur sublivagus, columba gregatim gemere consuevit. Significat ergo turtur solitariam vel eremiticam, columba vero coenobialem vitam eorum qui per contemplationem volant.

"Offeret eam, inquit, sacerdos ad altare."

Quomodo?

"Retorto, inquit, ad collum capite, ac rupto vulneris loco decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris."

Caput ad collum sive ad pennulas, id est sensum ad intentiones virtutum retorqueri oportet, ut videlicet quidquid agit, qui in ejusmodi proposito est, ad hoc tendat, ut ad coelestia jugi contemplationis volatu migret, vel caput collo inhaereat, et non

funditus abscindatur, quia videlicet mens, quae ita cunctos actus, sicut caput regit corpus, a carnis delectatione incidenda est, sed a carnis cura necessario incidenda non est. Scriptum est enim:

"Carnis curam ne feceritis in desideriis (Rom. XIII)."

Quae ergo in desideriis facienda non est, procul dubio in necessitate facienda est.

"Rupto, inquit, vulneris loco decurrere faciat sanguinem super crepidinem altaris."

Sanguis funditur in altari, cum ut supra dictum est, funditus abrenuntiatur propriae voluntati.

"Vesiculam vero gutturis, et plumas projiciet, et prope altare ad plagam orientalem in loco in quo cineres effundi solent."

Vesicula gutturis, quo videlicet turtur sive columba grana reperta recondit, capacitatem significat memoriae, qua bene utens animus Scripturarum sententias utiliter congerit; plumae vero, agilitatem mentis, qua sublimia sequi altumque dictorum sensum comprehendere novit. Sed hanc naturae facultatem mens erudita quodammodo nescit, dum in veritatis luce totum videt, totum quod de Deo sapit, non suarum virium, sed superni esse muneris.

"Vesiculam ergo, inquit, gutturis et plumas projiciet ad orientalem plagam,"

id est praedictas memoriae vel ingenii sui facultates in se contemnet supernam confitendo gratiam. Locus, in quo holocaustorum cineres effundi solent, justam significat hominis humilitatem, qui ne de accepto munere, vel revelationum magnitudine se extollat (I Cor.

XII), meminit quia cinis est, et revertetur in cinerem. Unde adhuc subditur:

"Confringetque ascellas ejus."

Ascellis namque pennatis avicula in altum tollitur. Ascellas ergo confringet, id est, virtutem in infirmitate deprimet, dum ut praedictum est de munere se mens non extollit, quod tribuit Deus, sicut de isto Moyse dictum est quia

"stetit in confractione in conspectu ejus (Psal. CV)."

"Non secabit nec ferro dividet eam, inquit."

Nec enim virtus accepta omnino nesciri debet, alioqui custodiri non valet. Confringatur ergo, et non fecetur vel ferro dividatur, id est per humilitatem ignoretur, sed per rationem optime sciatur, ut servetur.

"Et adolebit super altare lignis, igne posito, etc."

CAPUT VIII. De oblatione farris et cur sit dictum: "Anima cum obtulerit," et quod simila esse debeat ejus oblatio, et quis ritus ejus sit.

(CAP. II.)

"Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila ejus erit oblatio."

Quamvis per partem, totum, id est per animam recte intelligas hominem, eleganter tamen in tali negotio maluit animam ponere quam hominem. In vero namque sacrificio non satis est corporaliter praesentem spectari hominem, praesertim ubi sacrificii Dominus non schema vel habitum corporalem, sed animae respicit intentionem.

"Anima ergo, inquit, cum obtulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit ejus oblatio."

Hactenus de oblatione pecorum, sive carnium nunc de oblatione farris litteralis sermo est. Evidem dignum est ut non hordeum aut furfurem, sed similam offerat Deo largitori omnium, qui acceptione dignam modis omnibus facere curat oblationem. Caeterum et hoc spirituali sensu non vacat. Simila namque interior frumenti et tritici medulla est. Quid autem haec Scriptura sancta, nisi frumentum Dei? Porro medulla tritici spiritualis intellectus verbi. Qui ergo rite sacrificare desiderat, dum legit ac psallit, spiritualem intelligentiam in Creatoris sui laudibus offerat. Quod Apostolus studens agere: Psallam, inquit, spiritu, psallam et mente (I Cor. XIV). Nam spiritu psallere est memoriter psalmorum verba proferre, mente vero psallere est vitalem verborum sensum mente percipere. Qui ergo Deo laudem immolat, ut floridum faciat sacrificium sensum utilem quo delectatur Deus offerat, ut, verbi gratia, cum dicit:

"Panem angelorum manducavit homo (Psal. LXXVII),"

non tam furfurem litterae sequendo quam spiritus illum similam panem intelligat, non quem Moyses dedit, vel quem Moyses cum populo manducavit, sed quem Pater signavit et in quo vitam mundo dedit (Joan. VI), quo angelos immortaliter pascit, quod quia Judaei non faciunt, occidentem litteram, et non vivificantem spiritum sequendo, contemptibile est quod offerunt, recteque dicitur illis per prophetam:

"Offertis super altare meum panem pollutum (Mal. I)."

Itaque simila, inquit, erit ejus oblatio. Sed non satis est, in hujusmodi oblatione solam habere conscientiam. Sequitur ergo:

"Fundetque super eam oleum, et ponet thus."

Oleum charitatem, thus bonae famae significat odorem. Hoc sermo divinus praecipit, ut quicunque dicto vel scripto praedictam verbi divini similam sacrificat, et cum charitate id faciat, et apud eos qui foris sunt, bonum testimonium habeat. Hoc enim modo, et oleum pariter et thus offeret Deo suo.

"Ac deferet ad filios Aaron sacerdotis. Quorum unus tollet pugillum plenum similae et olei, ac totum thus, et ponet memoriale super altare, in odorem suavissimum Domino. Quod autem reliquum fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum ejus sanctum sanctorum de oblationibus Domini."

Unus iste vel Ecclesiae veritatem, vel certe ipsum significat Christum magnum pontificem.

"Tollet, inquit, pugillum plenum similae et olei, ac totum thus,"

id est, intentionem charitatis ac bonae vitae odorem ejus qui laborat in verbo et doctrina,

"et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino,"

videlicet juxta quod in Apocalypsi idem ipse significatur, per angelum stantem juxta aram templi et habentem thuribulum aureum in manu sua, cui data sunt incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum super altare aureum, quod est ante oculos Domini. Hic plane praedictum memoriale super altare tollit, ut is a quo suscipitur in memoria aeterna sit.

"Quod reliquum, inquit, fuerit de sacrificio, erit Aaron et filiorum ejus,"

quia videlicet eorum qui Scripturas libenter legunt, et idcirco filii Aaron, id est, proximiora Christi membra sunt, sancta et desiderabilis refectio est, quidquid de hujusmodi sacrificio sancti doctores in libris suis reliquerunt. Erit igitur, inquit,

"sanctum sanctorum de oblationibus Domini."

CAPUT IX. Quod oblatio similae sartagine minutatim dividenda sit, oblatio vero de craticula non comminuenda, et utraque absque fermento oleo conspersa esse debeat, et quid haec mystice innuant.

"Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano, de simila panes, scilicet absque fermento, conspersos oleo, et lagena azyma olea lita, si oblatio tua fuerit de sartagine similae conspersae oleo et absque fermento, divides eam minutatim, et fundes desuper oleum. Sin autem de craticula sacrificium fuerit, aequa simila oleo conspergetur."

Ei qui similam verbi Dei coquit in clibano, id est Scripturam sacram tractat in Spiritu sancto, panes faciens, absque omnis haereticae pravitatis vel vanae gloriae fermento, conspersos, ut praedictum est, charitatis oleo ei, inquam, persecutio semper praesto est. Aut enim ab his qui intus sunt falsis fratribus illi derogatur, aut ab illis qui foris sunt impiis et sine Deo hominibus manifestius impugnatur. Ait ergo:

"Si oblatio tua fuerit de sartagine similae conspersae oleo et absque fermento,"

id est, si intus habueris pugnas verborum a falsis fratribus, pro sacrae studio Scripturae, quam cum charitatis oleo, et absque falsitatis tractaveris fermento,

"divides eam minutatim,"

id est, diligentissime singula dicta discuties, ne forte quidpiam reprehendi juste possit,

"et fundes supra oleum."

Similae jam conspersae oleo, iterum minutatim divisae superfundes oleum, id est, Scripturae sanctae per charitatem elucidatae, iterum singillatim retractae adversus contradictores, non amaritudinis zelum, sed ardenteris, ut eos lucrifacias, superaddes ejusdem charitatis oleum. Sartago vas, a strepitu soni vocatum, sonat enim et strepitudum in ea frigitur oleum. Internum ergo significat fraternalae aemulationis incendium, id est interius personante ac perstrepente falsorum fratrum invidia. Porro craticula apertam illorum, qui foris sunt, significat malitiam, qui sanctos homines, veritatis similam Deo sacrificantes, corporaliter quoque distentos, subjectis incendiis conflagraverunt. Illic quoque oleum conspergitur; corpore namque assato charitas exundat et ebullit ferventius. Ait ergo:

"Sin autem de craticula sacrificium aequa simila oleo conspergetur."

Notandum quod si de sartagine est oblatio minutatim dividi, et sic oleum supra fundi jubetur: sin autem de craticula non minutatim dividi, sed oleo tantum conspergi imperatur. Nam contra falsos fratres, qui sub nomine Christiano veritati insidiantur, diligentissima divisione ac subtili discretionis minutatione opus est, quippe qui sub eisdem nominibus, quibus pro fide utimur, et ipsi malitiose delitescentes, contra fidem nituntur. Unde Dominus noster:

"Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (Matth. VII)."

Caeterum contra eos qui Christi nomen quoque oderunt, non adeo dubia, vel subtilis pugna est; illic enim quasi in plano campo hostem dignoscere valet simplicitas quoque rusticorum fidelium. Nam sicut ipse Dominus noster, cum a Judaeorum pontificibus, Scribis et Phariseis, tanquam in sartagine stridula, seditioso strepitu quaestiunculis objectis frigeretur, subtili commemoratione

Scripturarum causam justitiae suae tuebatur; cum autem coram Pilato staret, nihil cum illo de Scripturis est locutus; sic electi ejus discipuli quoties ab eis qui Scripturarum habent notitiam, quaestionibus perversis inquietantur, oportet ut de Scripturis vigilantes respondendo, verba sua quasi minutatim dividant, quoties autem ab eis tribulantur qui Scripturas non recipiunt, vel earum non habent auditum, sermonem de hujusmodi non effundant. Sequitur:

"Quam offerens Domino trades manibus sacerdotis,"

etc., ut supra.

**CAPUT X. Quod omnis oblacio, quae offertur Domino,
absque fermento et melle esse, et sale condiri debeat,
et quid haec mystice.**

"Omnis oblacio quae offertur Domino absque fermento fiet. Nec quidquam fermenti, nec mellis adolebitur in sacrificio Domini. Primitias tantum eorum offeretis et munera; super altare vero non ponentur in odorem suavitatis."

De fermento veteri, fermento malitia et nequitiae, jam alibi dictum est. Mel dulcedinem temporalis gaudii significat, cui constanter a sapiente verbi Dei praefertur delectatio, dicente:

"Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel et favum ori meo" (Psal. CXVIII.)!

Nec mellis, inquit, id est vanae ac transitoriae delectationis adolebitur quidquam in sacrificio Domini. Nam econtrario agnum comedere jubemur, cum lactucis agrestibus, quae valde amarae sunt, et amara significant lamenta poenitentium, sine quibus non satis est charum Deo sacrificium nostrum. Quod sciens Psalmista:

"Sacrificium, inquit, Deo spiritus contribulatus, cor contritum et humiliatum, Deus non despicies (Psal. L.)"

Igitur nec fermenti, inquit, nec mellis quidquam adolebitur in sacrificio Domini, quia videlicet sicut fermentum malitia et nequitiae Deus odit, sic et ineptam laetitiam non admittit, nec enim tempus est, nunc ridendi, sed flendi (Eccle. III).

"Vae autem vobis, ait, qui ridetis nunc, quia plorabitis et flebitis (Luc. VI)."

"Primitias tantum eorum, ait, offeretis et munera,"

videlicet quemadmodum anethum decimatur, aut mentha,

"super altare vero non ponentur in odorem suavitatis."

"Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal foederis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione offeres sal."

Notanda terna salis replicatio,

"quidquid obtuleris sale condies et non auferes sal foederis Dei tui, et in omni oblatione offeres sal."

Hoc ergo sub nomine salis plenius inculcat et replicat, ut absque discretione nihil facias. Nam sicut quod sale non est conditum, insipidum est, et carnes quibus salis condimentum denegatur citius corrumpuntur, sic omne quod agimus, si absque discretione fiat, aeternae sapientiae placitum non est, et quasi putridum aut fetens abjectione dignum est. Idcirco ter dixit (sal foederis Dei tui,) quia videlicet in discretione foedus Domini permanens est, indiscrete autem agentibus foedus cum Deo permanens, vel incorruptum perseverare nequit. Preinde Dominus ait:

"Vos estis sal terrae. Si ergo sal infatuatum fuerit, in quo salietur?" (Matth. V.)

CAPUT XI. Quid sit mystice de spicis virentibus offerre, et quid sit igni eas torrere, oleumque ac thus superimponere.

"Sin autem obtuleris munus primitiarum frugum tuarum Domino, de spicis adhuc virentibus, torrebis eas igni et confringes eas in morem farris, et sic offeres primitias tuas Domino, fundens super ea oleum, et thus imponens, quia oblatio Domini est."

Fruges nostrae lectionis sacrae sunt. Tunc autem munus primitiarum offerimus de spicis adhuc virentibus, cum in servitio Domini Patrum illorum qui ante legem fuerunt, imitanda nobis exempla proponimus.

"Ager enim mundus est, semen verbum Dei, messis vero consummatio saeculi (Matth. XIII)."

Ergo cum exempla Patrum legimus, et imitanda nobis proponimus, quos nondum legis aestus torruerat, quasi de spicis adhuc virentibus, Domino primitiarum munus offerimus. Sed sunt eorum facta quaedam, quae sicut historialiter acta leguntur, nequaquam ita sequi, vel in defensionem nostri pro auctoritate assumere ea valemus. Imo et post legem datam sunt sanctorum facta quaedam, a quibus juste restringimur secundum regulam evangelicam, verbi gratia: Ante datam legem Abraham patriarcha Dei amicus sororem suam filiam patris sui, et non matris suaे, uxorem duxit (Gen. III); post legem autem David quoque sanctus plures uxores eodem tempore habuit (I Reg. III). Ita quasi virentes adhuc spicae, ante adventum Christi in agro mundi hujus steterunt, donec elevato eodem sole justitiae, quasi plena aestate, maturesceret, ac solidaretur messis virtutum. Igitur si de spicis, inquit, adhuc virentibus munus primitiarum frugum tuarum Domino obtuleris,

"torrebis eas igni, et confringes in modum farris,"

id est si exempla Patrum antiquorum imitanda tibi proposueris, horrentem litterae paleam Spiritu sancto adures et sensu spirituali conterendo, ad similitudinem evangelici farris confringes, ut quod hoc tempore judicaretur adulterium ad evangelicum referas sacramentum. Nam quod Abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera, si secundum litteram sequaris vel imiteris, tanquam adulteriuste removendus es ab altari Domini. Si autem cum Apostolo per allegoriam dicta esse haec accipias (Gal. IV), spicas virentes igni torres, et in modum farris confringis, digne Domino primitias ferens, fundensque super eas oleum, et thus imponens, id est pia charitatis consideratione ad honorem Domini perpendens, quia non illis reputatur in peccatum, quod recenti adhuc saeculo sancti ac fideles homines Deo non prohibente fecerunt.

*"De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem
farris fracti et olei, ac totum thus."*

Hoc item intelligendum ut supra.

CAPUT XII. De hostia pacificorum, quid ab oblatione holocausti differat et de mystico rito ejus, et cur non de volatilibus fieri praecipiatur.

(CAP. III.)

"Quod si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio, et de bobus voluerit offerre marem sive feminam, offeret immaculatam coram Domino."

Hoc ita superiori conjungitur lectioni. Dixerat superius (Lev. I):

"Si holocaustum fuerit ejus oblatio, ac de armento, masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonii ad placandum sibi Dominum,"

etc., usque ad id quod dictum est,

"confringetque ascellas turturis sive columbae, et non secabit, nec ferro dividet eam."

Paucis interpositis de sacrificio farris, nunc demum ita subjungit:

"Quod si hostia pacificorum fuerit ejus oblatio,"

etc. Holocaustum, id est totum incensum, jam supra diximus, sacrificium esse gratias agentium, videlicet, quia per auxilium Dei gratia cuncta vitia sua sancti Spiritus igne combusserunt. Hostiam vero pacificorum eorum esse qui secundum Apostolum condelectati quidem lege Dei secundum interiorem hominem, sed videntes aliam legem in membris suis repugnantem legis mentis suea pacem quaerunt et dicunt:

"Infelix ergo homo, quis me liberabit de corpore mortis

hujus?" (Rom. VII.)

Ergo hujusce sacrificii, id est hostiae pacificorum et holocausti distantia diligenter consideranda est. Holocausti oblatio, sive de armento, sive de pecoribus sit, sive de avibus, tota secundum nomen suum jubetur incendi. De hostia vero pacificorum, nunc ita lex dicit:

"Fundentque filii Aaron sacerdotis sanguinem per circuitum altaris, et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino."

Si de bobus fuerit,

"adipem qui operit vitalia, et quidquid pinguedinis intrinsecus est, duos renes cum adipe quo teguntur illa, et reticulum jecoris, cum renunculis, adolebuntque ea super altare in holocaustum lignis igne supposito in oblationem suavissimi odoris Domino. Si vero de ovibus fuerit ejus oblatio et agnum attulerit."

Item, eodem modo separabuntur haec in holocaustum Domini.

"Si autem capra fuerit,"

nihilominus eadem separationis lex erit, videlicet nec adipem, nec sanguinem omnino comedetis, inquit. Nam subaudiendum est, quia

"quidquid reliquum fuerit, erit Aaron et filiorum ejus, sanctum sanctorum de oblationibus Domini (Lev. II)."

Haec holocausti et hostiae pacificorum distantia juxta historiam manifesta est. Caeterum, juxta spiritualem sensum, eis quorum haec est pugna, qua legi mentis ea, quae in membris est lex alia adhuc repugnat, subtiliter valde pensandum est quod dicitur. Quid enim est

"adipem qui operit vitalia, et quidquid pinguedinis intrinsecus est,"

in holocaustum adolere, nisi corpus castigare et in servitutem redigere? Adeps namque qui operit vitalia, quid est, nisi lex alia quae in membris delicatis et vitali legi mentis repugnat? Quid, inquam, est

"duos renes cum adipe quo teguntur illa in holocaustum"

adolere, nisi cum Psalmista dicere ad Dominum:

"Proba me, Domine, et tenta me, ure renes meos, et cor meum?" (Psal. XXV.)

Sed non satis est abstinencia ciborum renes corporis castigare, nisi intrinsecus radix concupiscentiae perusta sit sancti Spiritus igne. Ait ergo:

"Et reticulum jecoris cum renunculis."

In jecore, juxta physicos, voluptatis et concupiscentiae consistit vis. Ergo non solos renunculos, sed cum renunculis, reticulum quoque jecoris, id est non solum renes corporis per abstinentiam cibi et potus, sed interiorem quoque concupiscentiae radicem sancti Spiritus oportet amore comburi. Sive de bobus, sive de ovibus, haec oblatio, id est hostia pacificorum fuerit, sive masculus, sive femina, sive ovis, sive capra, item eodem ritu haec separari, et in holocaustum oportet afferri, quia quocunque ex ordine ille sit, in quo adhuc alia membrorum lex repugnat legi mentis, expedit illi, labore proprio cum invocatione sancti Spiritus tam concupiscentiam comburere mentis quam renes affligere corporis. Deinde Aaron et sacerdotum filiorum ejus erit quod reliquum erit sacrificii, quia videlicet eorum qui jam in virtutibus profecerunt, et aliis praeesse noverunt, cura haec erit, ut

istorum infirmitatem orationibus juvent, informent exemplis, erudiant disciplinis. Notandum in hoc sacrificio, id est in hostia pacificorum, cum adipe et cum renibus debere caudam quoque offerri per sanguinem suum. Ait enim:

"Et offerent de pacificorum hostia, sacrificium Domino adipem, et caudam totam cum renibus,"

etc. Cauda finis corporis est. Hoc ergo isto quoque nomine Spiritus dicit Ecclesiis quia

"qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. X)."

Item notandum et illud, quia sacrificium hujusmodi, id est hostia pacificorum de armento quidem et de gregibus ovium atque caprarum, aequa ut holocausti oblatio sumitur; de avibus vero, id est de turturibus et pullis columbae, sumi non praecipitur. Cur hoc? Videlicet, quia non illorum qui jam per contemplationis pennam sursum volant, pugna illa est, qua, ut praediximus, legi mentis repugnat alia lex quae in membris est. Sequitur.

CAPUT XIII. De oblatione pro peccato, quid ab holocausto et hostia pacificorum differat.

(CAP. IV.)

"Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel: Anima quae peccaverit per ignorantiam, et de universis mandatis Domini, quae praecepit ut non fierent, quidpiam fecerit, si sacerdos qui est unctus peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum suam super caput ejus, et immolabit eum Domino,"

etc. Lex ista ejus oblationis est, quae pro peccato datur. Hoc sacrificium primum et universale omnium est. Quid secundum litteram ab holocausto et hostia pacificorum differat perspicuum, quia videlicet non ut de hostia pacificorum, ita de isto in esum sacerdotum, partes quaedam tolluntur, neque ut holocaustum in altari, sed extra castra totum comburitur. Ergo legem ejus auctoritate apostolica praeeunte diligentius prosequamur. Ait:

"Si sacerdos qui est unctus peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum,"

etc., ac deinceps:

"Quod si omnis turba Israel ignoraverit, et per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini est, et postea intellexerit peccatum suum, offeret vitulum pro peccato,"

etc. Utrobique sic definitum est.

"Pellem vero, et omnes carnes cum capite ac pedibus, et intestinis, et fimo et reliquo corpore efferet extra castra, atque comburet."

Porro haec Apostoli sententia est:

"Quorum enim animalium sanguis infertur in sancta per pontificem, eorum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per semetipsum populum, extra porram passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium ejus portantes (Hebr. XIII)."

CAPUT XIV. Quod Adam fuerit sacerdos ille juxta sensum mysticum de quo lex dicit: "Si sacerdos peccaverit, delinquere faciens populum," et quod vitulus pro peccato ejus oblatus est Christus.

Quis igitur iste est sacerdos qui peccatum delinquere faciens populum nisi primus homo Adam, qui cum deberet esse sacerdos, et jugi sacrificio laudis honorificare Dominum, ad hoc enim super jumenta et bestias terrae eruditus, id est ad imaginem et similitudinem Dei factus est, et in paradyso positus benedictione Creatoris in filiis suis augendus, ut eidem Creatori gratias ageret, et sacrificium laudis offerret; cum, inquam, hoc facere deberet, peccavit, et omnes posteritatis suae populum delinquere fecit? Nam in illo omnes peccavimus, et omnes in illo juste mortui sumus, dicit ergo:

"Offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino, ponetque manum super caput ejus, et immolabit eum Domino."

Hoc ita factum est. Adam non idem in persona, sed idem in natura, Adam, inquam, novus Deus et homo Christus Jesus, obtulit pro peccato suo vitulum immaculatum, pro peccato, inquam, suo, id est suorum; nostrum enim peccatum per suam gratiam suum fecit debitum. Unde dicit in psalmo:

"Quae non rapui tunc exsolvebam (Psal. LXVIII)."

Quem vitulum obtulit immaculatum? Semetipsum, corpus suum immaculatum de armento boum magnorum, de genere patriarcharum antiquorum sine omni macula peccati conceptum et natum. Adduxit illum vitulum, id est semetipsum, et astitit ad ostium tabernaculi testimonii; tabernaculi, inquam, coelestis et veri, quod nobis erat

clausum, ut aperiret nobis coelestia sancta sanctorum per sanguinem suum. Posuitque manum super caput ejus et immolavit eum Domino, id est obedientem se exhibuit, et obtulit se in sacrificium Deo et Patri suo. Et notandum quod tertio repetitum est Domino.

"Offeret vitulum immaculatum Domino, adducet illum coram Domino, et immolabit eum Domino."

Dominanti quippe Trinitati Christus humanitatis suaे vitulum sacrificavit, triduana morte satisfaciens pro nobis. Unde adhuc sequitur:

"Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illum in tabernaculum testimonii. Cumque intinxerit digitum in sanguine, asperget eum septies coram Domino, contra velum sanctuarii, ponetque de eodem sanguine super cornu altaris, thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii."

Et hoc ita factum est. Christus enim propitiationis nostrae vitulus

"per proprium sanguinem introivit semel in sancta (Hebr. IX),"

non quod sanguinem sui corporis, verbi gratia, qui de lanceato ejus latere profluxit, ipse in illa coelestia sancta transtulerit, sed quia sanguinis ejusdem effectum, id est remissionem peccatorum universae Ecclesiae, quae est tabernaculum testimonii ejus, intulit in conspectu Dei Patris. Quomodo?

"Cumque intinxerit digitum, inquit, in sanguine, asperget eum septies coram Domino contra velum sanctuarii,"

etc. Digitum in sanguine intingere est Spiritum sanctum per

sanguinem suum dare; nam digitus Dei dicitur Spiritus sanctus ut illic:

"Si ego in digito Dei ejicio daemonia (Luc. XI),"

quod alias evangelista manifestius:

"Si in Spiritu Dei, inquit, ejicio daemonia (Matth. XII)."'

Porro hic Spiritus sanctus nulli in remissionem peccatorum nisi per Christi sanguinem datur. Unde est illud:

"Nondum enim fuerat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus (Joan. VII)."'

"Cum ergo sacerdos digitum in sanguine intinxerit,"

id est cum Spiritum sanctum per suum sanguinem acquisierit,

"asperget eum, inquit, septies coram Domino contra velum sanctuarii."

Hic Spiritus sanctus septiformis est. Porro velum sanctuarii operturam sive clausuram significat coelestium mysteriorum ejusdem Christi Filii Dei. Digitu igitur intincto sanguinem septies aspergere, est dato per passionem suam septiformi Spiritu sensum discipulis, ut Scripturas intellegent, aperire (Luc. XXIV).

"Ponetque, ait, de eodem sanguine super cornu altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in tabernaculo testimonii."

Cornu altaris fortitudo vel exaltatio ejusdem Christi est. Unde Psalmista:

*"Constituite diem solemnem in condensis usque ad cornu
altaris (Psal. CXVII),"*

id est, vacate a servilibus et intendite bonis operibus, donec perveniatis ad cognitionem divinitatis Christi, qui est sublimitas vestrae mentis. Idcirco vero altare dicitur thymiamatis gravissimi Domino, quia thymiamata sive incensa orationum nostrarum non nisi de illo vel per illum Deus Pater accipit.

*"Ponet, inquit, ergo de eodem sanguine super cornu
altaris thymiamatis,"*

id est, suscitatus a mortuis et elevatus in coelum, sedensque a dextris Dei, vestigia suae passionis, scilicet, cicatrices vulnerum, signa clavorum, et lanceae, in aeternum reservabit, quo memoriali gratissimi odoris semper interpellet pro nobis.

CAPUT XV. Quod reliquum sanguinem fundi ad basem altaris in introitu tabernaculi, sit baptizari gentes post passionem ejus in morte ejus.

"Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basem altaris holocausti in introitu tabernaculi."

Fundamentum est Christianae fidei, scilicet, baptizari in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Unde et bene dicitur,

"in introitu tabernaculi,"

quia videlicet non nisi per baptismi regenerationem introitus ulli est in tabernaculum Domini quod est Ecclesia Dei. Ait ergo:

"Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basem altaris."

Dixit enim postquam resurrexit a mortuis:

"Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Math. XXVIII)."

Hoc utique dicto reliquias sanguinis sui fudit in basem altaris. Nam et Apostolus dicit:

"Quicunque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus (Rom. VI),"

etc. Igitur

"reliquum sanguinem fundet in basem altaris in introitu tabernaculi,"

id est cum per sanguinem suum priorum temporum omnes electos emundaverit, ejusdem gratiae reliquias futuris, et per verbum apostolorum, crediturus gentibus sive Judaeis, ponit in introitu tabernaculi veri, ut per baptismum complantentur similitudini mortis ejus quicunque volunt corporis ejus uniri, id est in Ecclesiam ejus ingredi et resurrectionis ejus comparticipes fieri.

CAPUT XVI. *Quid sit pelle, carnibus, capite, pedibus, intestinis et fimo extra castra crematis, et cineribus in locum mundum effusis, adipem vituli offerri pro peccato; et quod, in sacrificio panis et vini, veritas carnis et sanguinis, et tota sit gratia Verbi incarnati.*

"Et adipem vituli offeret pro peccato, tam eum qui operit vitalia, quam omnia quae intrinsecus sunt, duos renunculos, et reticulum quod est super eos juxta illa, et adipem jecoris cum renunculis, sicut aufertur de vitulo hostiae pacificorum, et adolebit ea super altare holocausti. Pellem vero, et omnes carnes cum capite, et pedibus, et intestinis, et fimo, et reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum, ubi cineres effundi solent. Incendetque eam super lignorum struem, quae in loco effusorum cinerum cremabuntur."

Dubium ergo esse non licet quoniam illud quod corpus hostiae jubetur extra castra cremari, hoc significet quod Dominus Jesus extra portam passus est, Apostolico firmante testimonio (Hebr. XIII), quod superius positum est. Quid ergo haec sibi vult retentio adipis, et caeterorum quae separari jussa sunt in holocaustum, nisi illud quod idem vitulus, idemque sacerdos magnus, continuo educendus vespertinum fecit sacrificium, panem et vinum transferendo in corpus et sanguinem suum. Nam pellem quidem, id est visibilem hominis speciem totumque mortalis ac miserae substantiae nostrae fimum, in isto sacrificio non attendis, sed quidquid pinguedinis, id est quidquid gratiae spiritualis in Christo est, fides istic tenet, et sensus animae percipit. Unde tota cum eodem capite suo sancta dicit Ecclesia:

"Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea (Psal. LXII)."

Caeterum de illo quaeri potest quod cum dicatur, corpus et sanguis, neque panis in carnis speciem, neque vinum mutetur in sanguinis

horrorem, id est murmurare plebeium quemque, cur non sacerdos vituli fimum adoleat, simul et pellem. At illa semel extra portam cremata sunt, quando pellem nostrae mortalitatis atque corruptionis excoxit ignis passionis super struem lignorum, id est in patibulo crucis, ac demum ipso resurgente a mortuis id quod mortale erat, a vita absorptum est. Cur post resurrectionem suam invisibilis factus est, et non nisi quando voluit, et a quibus voluit visus est, ita ut cum vellet evanesceret, nisi quia corruptio omnis absorpta est? Etenim quod necessario visibile est, procul dubio et corruptibile est. Igitur de fimo et pelle vituli, id est, visibili atque corruptibili specie corpus et sanguinis Domini, neminem scrupulus moveat infidelitatis. Nam totam adipem, totam pinguedinem vituli, id est totam gratiam et veritatem verbi incarnati, qua indiget ut repleatur anima fidelis, illic se habere fides Christiana consentit. Nomine, re, atque effectu caro vera est et sanguis verus. Nomine videlicet, quia sic sacerdos dixit consecrationum opifex, qui vera rebus nomina ponit:

"Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei."

Re autem, quia profecto sanctum sanctorum est, quam vere sacerdos iste, qui sanctificat, Sanctus sanctorum est. Effectu nihilominus quia videlicet quam efficaciter semel passus omnibus praeteritis remissionem peccatorum attulit tam potenter et nunc ad Ecclesiam per eamdem fidem venientibus, remissionem peccatorum digne percipientibus impendit. Ubi tot habens verae essentiae partes multo adipe repletur anima fidelis, quid te moveat, quia non comparent pellis et fimus, id est horrida species carnis et sanguinis. Illud sane non praetereat vicarium Christi sacerdotem, quia cum adipe duos quoque renunculos et reticulos jecoris, id est omnem voluntatem propriam secundum spiritualem hanc legem, magnus ille Sacerdos Deo Patri suo in holocaustum obtulit. Non enim increpantibus se renibus suis acquievit, sed jam antequam praedicto modo carnis ejus pellis quoque et fimus cremanda extra portam efferrentur, renes suos adoleverat. Dicebat enim:

"Non mea, Pater mi, sed tua voluntas fiat (Luc. XXII)."

Hoc, inquam, sacerdotem quemque non praetereat, sed ex exemplo ejus ipse quoque renes suos cum jecore, id est voluptatem carnis vel concupiscentiam quae juxta physicos consistit in jecore,adolere, id est mortificare studeat. In locum, inquit, mundum, in quo cineres effundi solent, cremabuntur. Locus in quo cineres effundi solent, communis terrae sinus, et humanae sepulturae necessitas est. Illic enim cineres, id est, omnium mortalium corpora mox in cinere resolvenda, effundi solent. Mundus autem quod dixit, hoc evangelista sanctus non praeteriens, cum dixisset:

"Erat autem in loco ubi crucifixus est hortus, et in horto monumentum (Joan. XIX),"

statim addidit,

"in quo nondum quisquam positus fuerat (ibid.)."

Munditiam ergo singularem cineris unici, signanter expressit, dum non tantum in locum, in quo cineres effundi solent, sed in locum mundum dixit. Nam sicut in utero de quo conceptus est, nondum quisquam admissus fuerat, et sicut in monumento in quo positus est, nondum quisquam conditus fuerat, sic in illa munditia qua cinis effusus est, nullius unquam cinis effusus fuerat. Unde et cineres omnium in antiquum statum reformatre poterit indulta illis participatione sui sanctus iste cinis. Nam et idcirco cum mundus esset, in terram fusus est, ut corpora nostra propter peccata in cinerem reversa, denuo secum resuscitaret.

CAPUT XVII. *De eo quod ait: "Quod si omnis turba Israel ignoraverit," etc., quod actualia peccata per illam multitudinis ignorantiam intelligenda sint, et quod illa quoque ut originale peccatum, deleantur per mysterium passionis Christi.*

"Quod si omnis turba Israel ignoraverit, et per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini est, et postea intellexerit peccatum suum, offeret vitulum pro peccato, adducetque eum ad ostium tabernaculi, et ponent seniores populi manus super caput ejus coram Domino,"

etc., ut supra. Quae hactenus dicta sunt, itidem dici potuissent, etiam si unum et solum originale peccatum Christi fuisse morte deletum. Sed dicit Apostolus:

"Et non sicut per unum peccatum ita et donum. Nam iudicium ex uno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in justificationem. Si enim in unius delicto mors regnavit per unum, multo magis abundantiam gratiae et donationis, et justitiae accipientes in vita regnabunt per unum Iesum Christum (Rom. V)."

Optime et cum hoc Apostoli testimonio, et cum omni evangelicae veritatis doctrina, certum tenet fides catholica quia non solum originale, sed et cuncta simul actualia, nobis per passionem Christi Filii Dei remittuntur peccata. Bene ergo postquam de peccato sacerdotis lex dicit, ita subjunxit:

"Quod si omnis turba Israel ignoraverit, et per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini est,"

etc. Post peccatum sacerdotis omnis quoque turba ignoravit, quia postquam primus homo peccavit, qui, ut praedictum est, in paradyso

Dei sacerdos esse, gratiarumque et laudum hostias offerre debuit, cuncta quoque populositas generis humani in ignorantiam Dei defluxit, originale crimen actualibus cumulando peccatis. Unde Apostolus:

"Quia non est justus quisquam, non est intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt (Rom. III),"

etc., quae de testimonio psalmi sumpta sunt (Psal. XIII). Et ut comprobaret nec Judaeum qui requiescit in lege gloriatur in Deo, ab illa declinantium atque inutilium universalitate excipi, continuo subjunxit:

"Scimus autem quia quaecunque lex loquitur his qui in lege sunt, loquitur, ut omne os obstruatur (Rom. III),"

etc. Igitur et sacerdotis, qui delinquere fecit populum, et simul omnis turbae peccatum, eodem animali, id est vitulo, et eodem sacrificii ritu legitime expiatur, quia et originale quod ex Adam contractum est, et cuncta simul actualia peccata eodem passionis Christi sacramento delentur. Et super illius quidem bruti pecoris caput seniores tantum ponebant manus, nec enim fieri poterat, ut cuncta simul turba imponeret uni manus, hujus autem vituli rationalis, id est Christi capiti, manus imposuimus nos omnis turba, quicunque in morte ipsius baptizati sumus. Omnia namque peccata nostra capiti et fortibus humeris ejus portanda sive tollenda imposuimus, imo Deus per manus nostras; per manus, inquit, id est per fidem sive professionem credentium, posuit in eo iniquitates omnium nostrum (Isai. LIII).

CAPUT XVIII. De peccato quod post baptismum admittitur, secundum legem dicentem: "Si peccaverit princeps," etc., et quis sit princeps et quae anima de populo terrae, et de oblatione principis, id est praelati.

"Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur, et postea intellexerit peccatum suum, offeret hostiam Domino, hircum de capris immaculatum, ponetque manum suam super caput ejus. Cumque immolaverit eum in loco ubi solet mactari holocaustum eoram Domino, quia pro peccato est, tinget sacerdos digitum in sanguine hostiae pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens ad basim ejus. Adipe vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet."

Post passionis Christi sacramentum, quod in baptismo percipitur, peccantibus jam non idem remedium vel eadem gratiae largitas proponitur. Nam hostia pro peccato nobis exstitit Christus, quam semel pro peccatis certa redemptione tunc dedimus, quando singuli in morte ipsius baptizati sumus. Etenim comparatione securitatis, quam de praeteritis peccatis in baptismo sive infantes sive veterani accepimus, valde scrupulosa est redemptio, si iterum peccaverimus, quamlibet dignos poenitentiae fructus faciamus. Quamvis dictum sit:

"Quacunque die quis conversus ingemuerit, salvus erit (Ezech. XVIII),"

non tamen et hoc dictum est: Quacunque die ingemuerit, peccata sua remittentur ei, nec certum est utrum in hoc saeculo remittantur, an in futuro. Nec enim leviter aut dubie dictum est:

"Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem (I Cor. III)."

Potest tamen et illud recte de principali conversione dictum accipi, videlicet qua de errore et de peccatis vetusti hominis Adae convertitur quis, et ad Dominum vel Dei Filium ingemiscendo transit, quo fit ut filius non portet iniuriam patris, scilicet ejus qui primus peccavit. Bene itaque post datum immolandi vituli ritum hostia minoratur, cum dicitur:

"Si peccaverit princeps, et fecerit unum e pluribus quod Domini lege prohibetur, offeret hircum."

Ac deinceps:

"Quod si peccaverit anima per ignorantiam de populo terrae, et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam,"

etc. Princeps ille est, qui tanquam aries ovibus, aut tanquam hircus capellis pluribus praeeminet. Hic si peccaverit et fecerit unum e pluribus, quod Domini lege prohibitum est, eo ipso quod peccavit, malum inferioribus exemplum praebuit.

"Quod si postea intellexerit peccatum suum, offeret, inquit, hostiam Domino"

non iterum vitulum, sed

"hircum."

Non enim renovabitur iterum ad poenitentiam, scilicet ut baptizetur iterum, quod esset rursus crucifigere in semetipso, et ostentui habere Dei Filium (Hebr. VI), sed

"offeret hircum,"

id est, per actualis poenitentiae mortificationem, mactabit semetipsum, ut possit pro peccato tuo ejusdem passionis Christi de sancto altari utiliter percipere sacramentum. Peccando namque et faciendo unum de pluribus quod Domini lege prohibitum est, verbi gratia, moechando sive homicidiali cornu feriendo ipse hircus effectus est, quales utique ad sinistram statuentur, quibus et dicetur:

"Ite, maledicti, in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus (Matth. XXV)."

Igitur si salvari cupit, mactabit hircum, id est poenitendo puniet semetipsum. Ubi?

"In loco, inquit, ubi solet mactari holocaustum coram Domino."

Locus, in quo holocausta mactari solent, catholica Ecclesia est. Nam extra illam nullus veri sacrificii locus est. Igitur in catholica Ecclesia, in confessione verae fidei poenitebit, et huic fundamento digna poenitentiae opera superaedificabit.

"Tinget, inquit, sacerdos digitum in sanguine hostiae pro peccato tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens in basim ejus."

In isto quoque sacrificio spiritualiter idem sacerdos et hostia est, quia semetipsum offeret.

"Obsecro, inquit Apostolus, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum (Rom. XI)."

Quod qui fecerint, gratulabuntur secundum Apocalypsim dicentes:

"Et fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes (Apoc. V)."

Tingit ergo sacerdos digitum in sanguine hostiae suaे, quando discretionem operosae poenitentiae imprimit usque ad mortificationem concupiscentiae suaे. Tangit vero cornua altaris, cum pristina dignitate recuperata, alios quoque docendi auctoritatem resumit, velut ille qui cum post culpam poenitendo dixisset:

"Redde mihi laetitiam salutaris tui, et spiritu principali confirma me (Psal. L),"

continuo subjunxit:

"Docebo iniquos vias tuas, et impii ad te convertentur (ibid.)."

Verumtamen nonnihil refert. Nam secreto quidem admissum et spontanea confessione sacerdoti proditum peccatum, rogante pro eo sacerdote, tanta largitate dimittitur ut cum venia dignitas quoque pristina recuperetur; deprehensum autem, aut publice convictum crimen post poenitentiam, laica tantum communione contentum addidit hominem sacerorum auctoritati canonum. Unde et hoc notandum quod supra quidem de sanguine vituli tinguntur cornua altaris thymiamatis, quod erat interius, hic autem de sanguine haedi, et postmodum de sanguine caprae tinguntur cornua altaris holocausti, quod erat exterius. Etenim, ut supra dictum est, comparatione securitatis quam in baptismo accepimus valde scrupulosa est redemptio, si iterum peccaverimus. Sed et

"reliquum sanguinem, inquit, fundet ad basim ejus,"

cum de caetero cavet cunctis concupiscentiarum per puram confessionem fusis suggestionibus. Adipem quoque adolet, sicut fieri solet in victimis pacificorum, cum, ut superius dictum est, ad hoc

tendit ut pacificorum habeat vitae statum, qualem suspirans
Apostolus:

*"Condelector, ait, legi Dei secundum interiorem
hominem; video autem aliam legem in membris meis
(Rom. VII)."*

CAPUT XIX. De peccato plebei, id est subditi, et de oblatione ejus, et de eo quod ait: "Si peccaverit per ignorantiam," etc.

"Quod si peccaverit anima per ignorantiam de populo terrae, ut faciat quidquam ex his quae Domini lege prohibentur, atque delinquit, et cognoverit peccatum suum, offeret capram immaculatam,"

etc. Eadem lex plebei, quae et principis est, excepto quod princeps hircum masculum, plebeus capram feminam offerre debet, et recte. Nam quomodo femina non a semetipsa concipit, sed ex masculo semen suscipit, sic plebeus sive popularis ignem peccatorum non a semetipso invenit, sed a praeeunte majoris exemplo peccatum admittit. Eadem, inquam. utriusque lex est; nam et qui praebet, et qui malum imitatur exemplum, uterque eadem poenitentiae purgatione indigent.

Quaerendum tandem est cur quemdam venialis peccari terminum praefigens dixerit lex:

"Si peccaverit per ignorantiam."

Si enim per ignorantiam peccare hoc putaverimus esse discretionem boni ac mali non habere, sive mandata Domini non legisse vel audisse, ergo neminem scientiam habentium lex Domini post peccatum admittit intra januas propitiationis suaे. Sed absit hoc! Quis enim in hac parte, scilicet in scientia legis, major quam David? Et tamen post adulterium simul et homicidium poenitens receptus est (II Reg. XII). Quaerendum ergo quis ille sit terminus, quem cum attigerit peccator, non per ignorantiam peccare recte pronuntietur. Dicimus itaque quia cum quispiam eo processerit vel redargutus de peccato suo, non solum non emendet, sed insuper opera sua defendere velit, tunc demum non per ignorantiam, sed scienter peccare et proinde excusationem de peccato suo non habere dicendus

est. Est enim quaedam non tum aetatis, vel simplicitatis, quam infirmitatis ignorantia, dum in hora temptationis sic mens caligine involvitur ut miro modo id quod scit nesciat, et quod videt non videat. De hac parte ignorantiae Apostolus dixit:

"Qui condolere possit his qui ignorant et errant (Hebr. V),"

subjunxit enim:

"Quoniam et ipse circumdatus est infirmitate (ibid.)."

His duntaxat, qui ejusmodi sunt, ista clementiae lex porrigit manum, et eorum tantum, peccata contrahit intra redemptionis ambitum, qui peccant per ignorantiam. Nam eis qui peccatis suis favent, qui diligunt iniquitatem, eamque libenter aspiciunt et redarguti, ut jam dictum est, peccata sua superba defensione tuentur, nullus propitiationis locus est: Unde Psalmista:

"Iniquitatem, inquit, si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus (Psal. LXV)."

Et Apostolus:

"Voluntarie enim nobis, post acceptam notitiam veritatis peccantibus, jam non relinquitur hostia pro peccatis (Hebr. X)."

CAPUT XX. *De eo quod sic dictum est: "Sin autem de pecoribus", juxta illud Evangelii Matth. XIX consilium: "Si vis perfectus esse," etc.*

"Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem scilicet immaculatam, ponet manum super caput ejus, et immolabit eam in loco ubi solent holocaustorum caedi hostiae,"

etc., ut supra. Lex spiritualis et sancta postquam dedit praeceptum, accommodat etiam consilium. Nam quod intelligenti peccatum suum hactenus de efferendo hirco sive capra dixit praeceptum est. Quod autem nunc de offerenda loquitur ove, consilium est. Nec enim dicit offeret ovem, sed conditionaliter,

"si autem, inquit, de pecoribus obtulerit pro peccato ovem."

Hic ergo recte intelligimus illud significasse spiritum sanctum quod nunc aperte resonat Christi Evangelium, sic praedicari poenitentiae praeceptum ut non taceat perfectionis consilium. Nam peccatoribus praecipiendo dicit:

"Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum coelorum (Matth. IV)."

Et Joannes cum comminatione venturae irae:

"Facite, inquit, fructus dignos poenitentiae (Matth. III)."

Justo autem dicitur sic:

"Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quae habes et da pauperibus, et veni sequere me (Matth. XIX)."

Et profecto qui juxta hanc distinctionem poenitentiam agit, ita duntaxat ut pro fructu poenitentiae quaedam tribuat, et quaedam sibi retineat, hic hircum qui non tundetur immolat. Qui autem nil sibi reservat, sed omnia vendit et dat pauperibus, et ita Christum sequitur, hic ovem tonsam immolat, qualium gregem in sancta Ecclesia sponsus intuens dicit in canticis:

"Dentes tui sicut grex tonsarum quae ascenderunt de lavacro (Cant. IV)."

Sed hoc, ut praedictum est, consilii magis quam praecepti est, videlicet ut cuncta tribuat et nihil sibi retineat. Igitur

"si ovem, inquit, obtulerit immaculatam,"

id est, si simplicem quoque vitam et licitam conversationem reliquerit, ut melius regno coelorum vim facere possit,

"ponet manum super caput ejus,"

id est, votum suum manifesta actione profitebitur, postquam non licebit ei jam quidquam proprium habere nullam omnino rem, sed nec proprium corpus in sua potestate.

"Et immolabit eam in loco ubi solent holocaustorum caedi hostiae,"

etc., ut supra.

CAPUT XXI. *"Si peccaverit anima et audierit vocem jurantis,"* etc., *juxta illud Apostoli intelligendum: "Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus", et quod immunditia tactus, sic peccati consensus.*

(CAP. V.)

"Si peccaverit anima, et audierit vocem jurantis, testisque fuerit quod aut ipse viderit, aut conscientius est, nisi judicaverit, portabit iniquitatem suam."

Apostolus cum dixisset:

"Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt, quoniam qui talia agunt digni sunt morte (Rom. I),"

continuo subjunxit:

"Non solum autem qui faciunt, sed et qui consentiunt facientibus (ibid.)."

Hoc idem consonanter haec sacra lex praesenti loco elocuta est. Nam hactenus de illis dixit qui faciunt unum de pluribus quod lege Domini prohibitum est, nunc de illis qui consentiunt facientibus manifeste perdocet.

"Si peccaverit, inquit, anima, et audierit vocem jurantis,"

etc. Procul dubio qui pejerat, unum facit e pluribus quod lege Domini prohibetur. Qui autem testis aut conscientius est, qui vidit aut audivit illud in quo ille pejeravit, sed tacet et non indicat, procul dubio silendo consentit, non indicando perjurii complices se fecit. Ac vero quia non indicavit, portabit iniquitatem suam, quia talis est consentiendo qualis et ille agendo, teste, ut praedictum est, Apostolo.

Igitur de his qui faciunt supra locutus, nunc de illis qui consentiunt facientibus sententiam ingressus, et mox remedium ostensurus, dicit adhuc:

"Anima quae tetigerit aliquid immundum, sive quod occisum est a bestia, aut per se mortuum, vel quodlibet aliud reptile, et oblita fuerit immunditiae sua, rea est, et deliquit. Et si tetigerit quidquam de immunditia hominis, juxta omnem iniquitatem qua pollui solet, oblitaque cognoverit postea, subjacebit delicto."

Quod significaverat dicendo:

"Anima quae tetigerit aliquid immundum sive quod occisum est a bestia,"

hoc pene expressit dicendo:

"et si tetigerit quidquam de immunditia hominis,"

etc. Nam revera immunditia hominis morticinum est, quia veram vitam, id est Dei spiritum per immunditiae opera procul a se effugavit, quo fit ut sic mortua puteat anima Deo privata, quomodo putrescit corpus amissa anima. Tangit autem qui consentit, et sic tangendo immunditiam hominis, quasi morticinum, adulatoria lingua delingit. Caeterum si non consentiat, nihil corporali ejus tactu se inquinat, aut rea constituitur anima. Attamen si haeretica immunditia sit, corporali quoque tactu vel cohabitatione non contingenda, sed maxime vitanda est. Si enim fornicator carnalis ex praecepto Apostoli ita vitandus est ut cum hujusmodi nec cibum debeas sumere (I Cor. V), quanto magis eum qui de Deo male loquitur, debeas vitare?

"Non est, inquit Dominus, qui faciat virtutem aliquam

nomine meo, et possit cito male loqui de me (Marc. IX)."

Non ergo virtutem baptismi potest conferre, qui de Dei Filio male loquendo, malus est haereticus , cum fornicatorem vel ebriosum rite potuisse baptizare convincamus. Maxime ergo vitanda est immunditia haeretica, cuius cuncta opera vel mysteria quaedam sunt morticina. Cadaver ejus, sive a bestia occisum, sive per semetipsum sit mortuum, id est, sive alieno sive proprio sit vitio depravatum, quicunque, vel quomodocunque ille sit immundus, anima quae tetigerit, quae consenserit, amplius autem quae defenderit, oblitaque intellexerit, postea subjacebit delicto. Vel, ut supra dictum est, portabit iniquitatem suam, scilicet dignam agendo poenitentiam subjacebit, inquam, delicto, id est portabit delictum suum in hoc saeculo, ne sub illo prematur in futuro, notandum quippe quod dixit,

"oblitaque intellexerit."

Nisi enim quod obliterata est negligenter, postea intellexerit, non subjacebit delicto suo, non portabit, imo non asportabit iniquitatem suam, dignam agendo poenitentiam, verumtamen non sicut in caeteris, ita et in isto modus vel quantitas definitur oblationis, quia videlicet consensus non omnibus, vel semper idem est, cum ex necessitate nonnunquam eveniat ut se quispiam consentire dicat, et idcirco cum dicitur, oblitaque intellexerit postea, recte intellectui vel conscientiae ejus relinquitur quale onus poenitentiae merito subire jubetur.

CAPUT XXII. *De eo quod ait: "Anima quae juraverit," etc., et de eo quod juravit male facere, quod sive faciat sive non faciat, reus sit, et qualiter vel quid offerat qui juravit.*

"Anima quae juraverit, et protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, et id ipsum juramento vel sermone firmaverit, oblitaque postea intellexerit peccatum suum, agat poenitentiam pro peccato, et offerat agnum de gregibus sive capram."

Hic locus ex illis est, de qualibus canitur in psalmo:

"Pluit super peccatores laqueos (Psal. X)."

Multos quippe peccatores illaqueavit, verbi gratia, Herodem in decollatione Joannis, qui cum jurasset saltatrici, idcirco sibi legitima necessitate occidere visus est ne pejeraret (Matth. XIV), et Judaeos quadraginta in Actibus apostolorum, qui devoverunt se non manducaturos panem, antequam occiderent Paulum (Act. XIV); putaverunt enim quia quidlibet jurassent, aut devovissent, sive bonum sive malum, liberi ex lege forent, dummodo juramento facto complessent. Dicit enim lex:

"Anima quae juraverit et protulerit labiis suis male quid facere vel bene,"

etc. Ergone hoc intelligendum fuit, quod sive bene sive male agere, quid jurasset et utrumlibet oblitera esset peragere, inde poenitentiam ageret? Hoc illi putaverunt, qui tam ad malum quam ad bonum, imo magis ad malum quam ad bonum semper proni fuerunt. Caeterum, juxta veritatem, hic praesentis loci sensus est: Qui juravit, ut bene quid faceret, si peragit, liber est; si non perficit, reus est. Qui autem juravit, ut mali quid faceret, ut, verbi gratia, cum meretrice maneret, sive perficiat, sive non, reus est. Obsessus ergo undique, quia per

portam legitimam non vult exire, oportet ut ab illa muri parte desiliat quam humiliorem conspicit, id est in eo peccet, in quo peccatum levius est, et citiori potest remedio curari. Moraliter tamen recte potest dici, quod is male sibi juraverit facere, qui carnem suam per abstinentiam macerare devovit, quod perfecto malum et asperum est sensibus carnis. Qui ergo juramentum sive votum suum oblitus postea intellexerit,

"offerat, inquit, agnum de gregibus sive capram."

Quid per agnum, nisi activae vitae innocentiam? quid per capram, quae in summis saepe extremisque pendens rupibus pascitur, nisi contemplativa vita signatur? Qui ergo se conspicit promissa, ac proposita non implesse, ad sacrificium Dei se studiosius debet, vel innocentia boni operis, vel in sublimi pastu contemplationis accingere. Et bene agna de gregibus, capra vero de gregibus offerri non jubetur, quia activa vita multorum est, contemplativa paucorum.

"Sin autem non poterit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum Domino, unum pro peccato, et alterum in holocaustum, dabitque eos sacerdoti,"

etc. Juxta litteram, pie pauperibus consulit lex Domini, illo contenta quod vilius potest comparari. Juxta spiritualem vero intelligentiam, illis consilium dat qui adeo inopis animi sunt ut utentes mundo tanquam non utentes esse non possint, ut ementes tanquam non possidentes, ut habentes uxores tanquam non habentes esse non noverint (I Cor. VII). Quid enim est agnam sive capram invenire non posse, et idcirco duos columbarum pullos, aut duos turtures offerre, nisi in saeculari habitu vitae activae vel contemplativae studere nequaquam posse, et idcirco ad spiritualem ordinem publica professione transmigrare, juxta psalmum dicentem:

*"Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine?"
(Psal. LIV.)*

Quid vero per duos turtures, nisi duplex poenitentiae gemitus designatur, ut cum ad offerenda bona opera non assurgimus, nosmetipsos dupliciter defluamus, quia et recta non fecimus, et prava operati sumus? Unde et unus turtur pro peccato, alter vero offerri in holocaustum jubetur. Holocaustum namque totum incensum dicitur. Unum ergo turturem pro peccato offerimus, cum pro culpa gemitum damus. De altero vero holocaustum facimus, cum pro eo quod bona negleximus, nosmetipsos funditus succidentes, igne doloris ardemus. Et bene caput ad pennulas retorqueri praecipitur, ut videlicet ea quae dicis facias, et os ad opera conjungas. Nec ita caput abscindendum est ut a corpore dividatur, sed

"collo, inquit, inhaereat,"

quia videlicet mens quae per caput intelligitur, a carnis delectatione incidenda est, sed carnis cura necessaria incidenda non est. Juxta allegoricum quoque sensum, caput turturis incisum est, et tamen a suo corpore abscissum non est, quia ex eo quod pro nobis caput nostrum Christus mortem pertulit, omnes nos verius in ipsa morte sua conjunxit. Caput ergo turturis incisum inhaesit corpori, quia pro nobis quidem Redemptor noster passus est, sed a nobis per passionem separatus non est. Sed rarus quisque est, qui compunctus spiritu pietatis assumere pennas sicut columbae, et volare sciat, et requiescere (*ibid.*), et ita gemitus turturis, aut columbae sciat in poenitentia vel in oratione habere. Extenditur autem et adhuc lex clementiae, et subditur:

CAPUT XXIII. De eo qui duos turtures vel pullos columbae offerre non praevalet, ut similam partem ephi decimam offerat quid significet mystice.

"Quod si non quiverit manus ejus offerre duos turtures vel duos pullos columbae, offeret pro peccato similam, partem ephi decimam. Non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato est, tradetque sacerdoti qui plenum ex eo pugillum hauriens, concremabit super altare in monumentum ejus qui obtulit, rogans pro illo et expians. Reliquam autem partem ipse habebit in munere."

Ephi et batus una mensura est modiorum trium. In Evangelio suo Dominus legis dicit:

"Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet (Matth. X),"

dicamus et secundum praesentis loci sermonem. Et qui pascit sacerdotem in nomine sacerdotis, mercedem sacerdotis accipiet.

"Quod si non quiverit manus ejus offerre duos turtures, vel duos pullos columbae,"

illud spiritualiter est, ut qui orare vel duplicum, sicut praedictum est, gemitum in oratione nescit, habere, pascat eum cuius est officium semper orare, ut carnalia sua seminando digne mereatur ejus spiritualia metere (I Cor. IX). Unde notandum quia sic dictum est:

"Qui plenum ex eo pugillum hauriens, concremabit super altare in monumentum ejus qui obtulit, rogans pro illo et expians; reliquam vero partem ipse habebit in munere."

Tunc enim sacerdos legitime peccatoris munus accepit, cum primo memoriam ejus pleno conscientiae pugillo sustollens coram Domino precem pro illo fusam concremat vero et legitimo charitatis igne. Caeterum si de hujusmodi non curat, osque suum impletum munere claudit ab oratione, peccatum sibi assumit alienum, completurque in illo quod de talibus Dominus per prophetam dicit:

"Peccata populi mei comedunt (Ose. IV)."

Nihilominus et illud non praetereundum quod de hujusmodi oblatione dicitur,

*"non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet,
quia pro peccato est."*

Multum namque differt utrum, ex voto gratuito, libera charitate, an pro admisso scelere, servili timore quis tribuat: illic enim oleum lucet hilaritatis, quam in datore Deus diligit; hic bene est, si non subest, tenebrosus oculus, impune peccare volentis, quem Deus odit. Illic incensum pietatis suscipientem Deum odore bono delectat; hic bene est, si non oblatum munus indignae poenitentiae fetore offendat.

CAPUT XXIV. *Quid sit in his quae Domino sacrificata sunt, per errorem peccare, et quid sit arietem per hoc offerre emptum duobus siclis, damnum quoque restituere cum adjectione quintae partis.*

"Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Anima si praevaricans caeremonias per errorem in his, quae Domino sunt sanctificata peccaverit, offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus, qui emi potest duobus siclis, juxta pondus sanctuarii. Ipsumque quod intulit damnum restituet, et quintam partem ponet supra, tradens sacerdoti."

Caeremoniae sunt ritus sacrificandi, vel sacra omnia quae Graece orgia vocantur. Porro ritus sacrificandi et vera nobis orgia sunt, visibilia quaecunque in sancta Ecclesia celebramus, sacramenta Christi Filii Dei, quorum baptismus et eucharistia vel maxima sunt, quae ab ipso Domino nostro instituta sunt; secundaria vero quae deinceps a sanctis apostolis sive apostolicis viris, circa haec recte et utiliter ordinata sunt. Et in his peccamus, damnumque rei familiari Domini nostri inferimus, quoties errabundo corde, vagantibus oculis, taxatis atque ad inania rejectis auribus, alias occupati, imo otiosi sacrificium laudis, quod in ore nostro versatur turbatis, laceratis, et interdum partem aliquam virorum sanctorum elapsam nobis amittimus. Nonnunquam vero (quod valde pavendum est) pretiosissimam quoque corporis et sanguinis Domini substantiam per incuriam hujuscemodi excidit. Igitur ubi sic evenerit, is per cuius contigit neglectum, scire debet quod nunc dicitur.

"Offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus,"

etc. Videlicet arietem offerre immaculatum, cuius totum preium duo sicli sunt, id est geminum divinae et fraternae dilectionis praceptum juxta pondus sanctuarii coelestis et non manufacti, quia videlicet non

homo terrenus, sed Deus coeli, duo charitatis praecepta libravit, quia sola redimimus animum Deo offerendum, quia sola haec operit multitudinem peccatorum (I Petr. IV). Singulorum denique sicutorum juxta pondus sanctuarii viginti oboli sunt, et hoc loco testamentum utrumque significant, sine quorum plenitudine neutrum constat charitatis praeceptum. Quintam vero partem in restitutione damni superaddere, id est, non solum corde poenitente, verum etiam quinque corporis sensus, quorum vagatione erratum est, per exteriorem poenitentiam punire.

"Qui"

videlicet sacerdos,

"rogabit pro eo offerens arietem, et dimittetur ei."

Tunc enim acceptabit Deus sacrificium justitiae, rogante pro nobis sacerdote, illo, inquam, sacerdote,

"qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est a dextris Dei, qui etiam interpellat pro nobis (Rom. VIII),"

non jam precum submissione, sed praesentatione causae referendae.

CAPUT XXV. De eo quod ait: "Anima si peccaverit per ignorantiam," et quod ignorantiae diversus modus sit.

"Anima si peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quae Domini lege prohibentur, et peccati rea postea intellexerit iniquitatem suam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti juxta mensuram: aestimationemque peccati."

Notandum quod, cum per ignorantiam peccantibus diversa hactenus pro modo peccatorum vel conditione peccantium remedia praescripserit, nunc animae, id est omni homini cuiuscunq;e conditionis sit, item per ignorantiam peccanti unum idemque animal, scilicet arietem immaculatum offerre quasi mutata sententia decernit. Sed sciendum quia differt utrum per irruentem mentis caecitatem quis ignoret, an per inscientiam legis, aut per improvidam negligentiam ignoret et erret. Nam, verbi gratia, aliter ebrius, aliter ignorat jejunus. Ille namque errat, quia mentis statum vitio perdidit; iste, quia rei de qua agitur, notitiam nunquam habuit. Sic profecto aliter ignorat is cuius oculum obtenebravit concupiscentia, aliter qui vel per aetatem, vel per simplicitatem nescit, quid inter dexteram et sinistram suam habeat. Nam si non esset ignorantia, quam importat furor mali desiderii, nunquam dixisset David, utique legisperitus atque a puero Spiritui sancto assuefactus:

"Delicta juventutis meae, et ignorantias meas ne memineris (Psal. XXIV)."

Et de illo quidem qui sic ignorat, recte dicas:

"Qui ignorat ignorabitur (I Cor. XIV),"

subauditur nisi postea poenitendo intelligat, de his autem qui per inscitiam ignorant, per prophetam suum loquitur Deus:

"Tu doles super hedera, in qua non laborasti, quae sub una nocte nata est, et sub una nocte periit, et ego non parcam Ninive civitati magnae, in qua sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt quid sit inter dexteram suam et sinistram?" (Jon. IV.)

De hujusmodi nunc dici manifestum est. Sequitur enim:

"Qui"

videlicet sacerdos,

"orabit pro eo quod nesciens fecerit et dimittetur ei, quia per errorem deliquit Domino."

Non igitur frustra hic omnis anima offeret arietem immaculatum, cum supra qui peccavit per ignorantiam jubeatur pro peccato offerre hircum. Quanto enim aries immaculatus hirco lascivienti praecellit, tanto veniae vicinior est is qui nescienter erravit, eo quem sua concupiscentia, ut ignoraret, obstupefecit.

CAPUT XXVI. De eo quod ait: "Anima quae contempto Domino depositum proximo negaverit".

(CAP. VI.)

"Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Anima quae peccaverit, et contempto Domino negaverit depositum proximo suo, quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, sive rem perditam invenerit, et inficians insuper pejeraverit, et quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus peccare solent homines, convicta delicti reddet omnia quae per fraudem voluit obtinere integra, et quintam insuper partem addet cui damnum intulerat,"

etc. Nemini putandum est legem sanctam sibimet esse contrariam, pro eo quod cum alibi dicat:

"Qui hoc vel hoc fecerit, morte moriatur; et sanguis ejus sit super caput ejus,"

hic pro quocunque peccato, absque ulla exceptione, de omnibus quae lege Domini prohibentur oblatio suscipiatur, et rogante sacerdote dimittatur. Alia namque est accusatio quam excusat clementia in sacrificiis, alia quam condemnat justitia in judiciis, verbi gratia, pone aliquem admisisse adulterium a nullo deprehensem, nullis testibus arguendum, ipsum sui fieri accusatorem, hic ex lege praesenti, quam misericordia condidit, suscipitur, et per sacrificium mediante sacerdote remissionem lucratur. Unde signanter haec ubique lex suscipiendi sacrificii conditionem praefinit, dicendo:

"si peccatum suum intellexerit."

Caeterum si patrato scelere deprehensus, vel per alium fuerit

cognitus, occiditur, lapidatur, sanguis quoque ejus capiti ejus imputatur. Itaque non sibi contraria est lex sancta, quam hodieque Christi tenet Ecclesia. Nam latentem peccati causam, secreta confessione proditam, gaudenter admittit inter veniae januas, deprehensa vero per alium cognita criminis, non solum forense tribunal, sed et synodica irrecuperabiliter plectit severitas. Nam illud vita, haec autem ecclesiasticis honoribus reos privat. Proinde quod hic nunc dicitur,

"convicta delicti reddat omnia,"

sic intelligi oportet, quia teste conscientia convicta est, ut semetipsam accusaret confessione spontanea.

**CAPUT XXVII De eo quod ait: "Haec est lex holocausti,"
quod supradictorum quasi conclusio sit, et quod nostrum
pro peccato sacrificium sit fides, hostia pacificorum
spes, holocaustum charitas.**

*"Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Praeceppe
Aaron et filiis ejus. Haec est lex holocausti."*

Quod pro magno curare solent saecularis eloquentiae magistri, ut intentionis suae supremum enumeratione concludant, colligendo et commemorando, quibus de rebus verba sua fecerint, ut renovetur, non redintegretur oratio, ut auditor si memoriae mandavit ad idem quod ipse meminerit, reducatur, hoc antiquissimus ille sanctae legis orator hic facere dignatus est, recolligendo quod hactenus dixerit et ita commemorando:

*"Haec est lex holocausti, haec est lex hostiae pro
peccato, haec est lex hostiae pacificorum."*

Primum est, ut secundum spiritualem et verum sacrificandi ordinem certissima istorum sacrificiorum vocabula prodamus, ne dubium sit quale humilitatis nostrae opus sacrificium pro peccato, quale hostia pacificorum, quale holocaustum sit, quod jam superius pro posse diximus. Est itaque nostrum pro peccato sacrificium fides, hostia pacificorum spes holocaustum vero charitas. Nam supra, licet indigesta narratione, prius holocaustum, novissime sacrificium pro peccato positum sit, tamen ordine vivendi sive proficiendi, prius sacrificium pro peccato est, id est fides, supremum vero holocaustum, id est charitas. Sic in ordine coelestium, per quae Dei Filius ad nos usque descendit, prius est spiritus sapientiae, novissimum vero spiritus timoris, verumtamen profectum ordinem servando quibus ad Dominum nos ascendimus, prius est spiritus timoris, sicut scriptum est:

"Initium sapientiae timor Domini (Psal. CX),"

supremum vero spiritus sapientiae. Igitur sacrificia quae hic sub velamine vultus Moysi quondam latentia nunc revelata sunt in facie claritatis Christi, fides, spes, et charitas sunt. Majoris horum, id est charitatis, magni et veri holocausti lex haec est.

CAPUT XXVIII. Quod altare illud Christus, et ignis ille Spiritus Christi sit, de quo ait: "Cremabitur in altari tota nocte." Et quid haec mystice.

"Cremabitur in altari tota nocte usque mane: Ignis ex eodem altari erit. Vestietur sacerdos tunica et feminalibus lineis."

Altare nostrum Christus est de quo et alibi dictum est:

"Altare de terra facietis mihi (Exod. XX),"

id est, humiliter incarnationem credetis Christi Filii Dei. Cujus signum est hoc altare visibile, quia quemadmodum hoc universo praeeminet templo, sic Christus universae Ecclesiae caput est. Ignis qui ex eodem altari est, Spiritus sanctus est, quem utique ignem ille venit mittere in terram, et voluit vehementer accendi (Luc. XII). Porro holocaustum nostrum cor nostrum est, totum incensum, id est totum divino amori deditum, et propter illum ab omni carnis amore separatum. Nox autem praesens est vita quantumlibet eodem igne, id est ejusdem Spiritus sancti stellantibus donis illustrata, videlicet comparatione illius diei, quo videbitur Deus eorum in Sion (Psal. LXXXIII), quando quod nunc videmus per speculum in aenigmate, videbimus facie ad faciem (I Cor. XIII).

"Cremabitur, inquit, tota nocte,"

id est usque ad finem vitae. Quomodo?

"Vestietur, ait, sacerdos tunica et feminalibus lineis, tolletque cineres quos vorans ignis exussit, et ponens juxta altare, spoliabitur prioribus vestimentis, indutusque aliis, efferet eos extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet."

Tunica sacerdotalis linea, ut alio loco jam dictum est, vitam significat novi hominis, sicut econtrario tunica pellicea, qua post peccatum indutus est Adam, vitam signavit veterem ejusdem vetusti hominis. Porro feminalia linea districtum significant propositum castitatis, quo succingi debet quisquis fortiter totum igni divini amoris cor suum impendere cupit, ut nec licito se indulgeat amori copulae conjugalis, quia divisus est hujusmodi ac sollicitus quae sunt hujus mundi, quomodo placeat uxori (I Cor. VII). Tota, inquam, cremabitur nocte, et vix sufficiet aliquis, ut ad purum concremet, cremando jugiter usque ad finem vitae. Tolletque cineres quos vorans ignis exussit. Cinis qui mane super est, sordidae cogitationes sunt, a quibus nemo per semetipsum liber existere potest. Quis enim in illo mane, in illo tremendo fine vitae sua gloriabitur castum se habere cor? Verbi gratia: Dum dicit quamlibet sanctus aliquis hujusce holocausti sacerdos sive sacerdotalis amica:

"Dilecte mi, apprehendam te, et ducam te in domum matris meae, et in cubiculum genitricis meae (Cant. VIII)."

Et in hujusmodi similitudinibus carnalis sponsi et sponsae contemplatur veritatem coelestis copulae, ubi sperat se creatura veris Creatoris complexibus fruituram esse, quomodo impollutam se custodire potest ab omni cinere, id est a cogitationibus carnalis copulae.

"Tollet ergo, inquit, cineres quos vorans ignis exussit, et ponet juxta altare,"

id est parvulos cogitatus suos comportabit ad Christum, qui totam gerit curam nostrae salutis. Hoc faciet iugi cordis sui discussione, crebra cordis et oris confessione. Quid deinde?

"spoliabitur, inquit, prioribus vestimentis, indutusque aliis efferet eos extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet."

Spoliari prioribus vestimentis, id est, tandem deponere involucrum carnis, induique aliis, id est gratiam accipere aeternae retributionis. Tunc

"efferet eos"

videlicet cineres suos

"extra castra, et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet,"

quia profecto praedictarum sordium reliquias extra praesentis vitae militiam, usque ad purum excoquet, id est, amor in illo saeculo mundissimo quia ut Isaias ait:

"Amor iste ignis Domini est in Sion, et caminus ejus in Jerusalem (Isa XXXI),"

id est in ista praesentis vitae Ecclesia quantuluscunque, in illa vero superna pace ineffabilis est, qualem

"oculus non vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascendit (Isa. LXIV; I Cor. II)."

**CAPUT XXIX. De eodem igne qui "in altari, inquit,
semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subjiciens
ligna mane per singulos dies."**

"Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subjiciens ligna mane per singulos dies. Et imposito holocausto, desuper adolebit adipes pacificorum. Ignis iste est perpetuus, qui nunquam deficiet in altari."

Altare Dei, ut supra dictum est, fides Christi in corde nostro est, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse est ex illo ad Dominum charitatis flammam indesinenter accendere, cui per singulos dies sacerdos ligna subjiciet ne extinguitur. Omnis enim Christi praedicator membrum utique summi Sacerdotis effectus est, sicut cunctis fidelibus Petrus apostolus dicit:

"Vos autem genus electum, regale sacerdotium (I Petr. II)."

Et sicut Joannes apostolus dicit:

"Fecisti nos Deo nostro regnum et sacerdotes (Apoc. V)."

Sacerdos ergo in altari ignem nutriendis quotidie ligna subjiciat, id est fidelis quisque in eo charitatis flamma deficiat, in corde suo tam exempla praecedentium quam sacrae Scripturae testimonia congerere non desistat. Nam quasi quaedam fomenta igni dare est, in exercitatione charitatis, vel exempla Patrum, vel pracepta Dominica ministrare. Quia enim interna novitas nostra ipsa quotidie hujus vitae conversatione veterascit, ignis iste adhibitis lignis nutriendus est, ut dum per usum se nostrae vetustatis attenuat, per Patrum testimonia et exempla reviviscat. Et bene praecipitur ut mane ligna per singulos dies congerantur. Haec quippe non fiunt, nisi cum nox caecitatis extinguitur. Vel certe, quia mane prima pars diei est, postpositis

cognitionibus vitae praesentis hoc priori loco quisquis fidelium cogitet, ut quod in se jam jamque quasi deficit, quibus valet nexibus studium charitatis inflammet. Ignis enim iste in altari Domini, id est in corde nostro citius exstinguitur, nisi solerter adhibitis exemplis Patrum, et Dominicis testimoniis reparetur. Bene autem subjungitur:

"Et imposito holocausto de super adolebit adipes pacificorum."

Nam quisquis hunc ignem charitatis accedit, et semetipsum utique holocaustum desuper imponit, omne vitium quod in se male vivebat, exurit. Cum enim cognitionum suarum interna considerat, et vitam reprobam per immutationis gladium mactat, in ara se sui cordis imponit, et igne charitatis incendit. De qua hostia pacificorum, adipes redolent, quia interna novae vitae impugnatio pacem inter nos et Deum faciens, odorem suavissimum de nobis reddit. Quia vero eadem charitas in cordibus electorum inexstinguibilis manet, apte subditur.

"Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet de altari."

Nunquam profecto de altari ignis iste deficit, quia etiam post hanc vitam eorum mentibus fervor charitatis accrescit. Aeterna quippe contemplatione agitur, ut omnipotens Deus, quo magis fuerit agnitus, eo amplius diligatur.

CAPUT XXX. De lege sacrificii et libamentorum, quod comedendum absque fermento, id est bene operandum sit absque vanae gloriae tumore ventoso.

"Haec est lex sacrificii et libamentorum, quae offerent filii Aaron coram Domino, et coram altari. Tollet sacerdos pugillum similae, quae conspersa est oleo, et totum thus quod super similam positum est. Adolebitque illud in altari, in monumentum odoris suavissimi Domino: Reliquum autem similae comedet Aaron, cum filiis suis absque fermento, et comedet in loco sanctuarii tabernaculi."

Optimum est modo supra dicto facere holocaustum quod dicitur totum incensum, id est opus bonum in amoris igne probatum, non sibi, sed Deo attribuere totum, fugere ventum gloriae popularis, juxta praeceptum dicentis:

"Cavete justitiam vestram facere coram hominibus ut videamini ab eis (Matth. VI)."

Verumtamen si semper fugias spectatorem, nunquam habebis imitatorem: Proinde idem Dominus dicit:

"Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificant patrem vestrum qui in coelis est (Matth. V)."

Recte igitur post legem holocausti, quo occultum significatur incendium amoris lex sequitur sacrificii et libamentorum ejus, quorum partem comedant Aaron et filii ejus, quo signatur opus bonum factum coram hominibus, ut glorificetur Deus.

"Tollet, inquit, sacerdos pugillum similae, quae

conspersa est oleo, et totum quod super similam est positum,"

id est is qui Deo quodlibet offert opus justitiae, firmitatem intuebitur mundissimae conscientiae, intentionem utilitatis fraternae, bene redolentem exspectationem laudis divinae.

"Et haec adolebit, inquit, in altari, reliquam autem partem similae comedet Aaron cum filiis suis."

Ubi enim haec quae praedicta sunt, bene operans proposuerit in radice cordis sui, legitime jam coram hominibus lucere permittit lucem operis sui, ut non videatur ipse ab hominibus, sed ut glorificetur Pater qui in coelis est. Itaque comedetur absque fermento id est absque vanae gloriae tumore ventoso, comedetur, inquam,

"in loco sanctuarii tabernaculi,"

id est, celebrabitur opus bonum in communi aedificatione Ecclesiae Christi. Ideo, inquit, non fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertut incensum, id est idcirco vento inanis gloriae bonum opus non perdetur, et idcirco hoc ipsum quod visum est ab hominibus pro mercede non reputabitur, quia tota operantis intentio tendit ad Dominum.

"Sanctum sanctorum erit,"

subauditur quamvis homines illud viderint et laudaverint.

"Sicut pro peccato atque delicto"

id est, non magis laedetur laudibus hominum, ubi pura fuerit intentio, quam si praevericationis reus aliquid persolvisset ex debito, in quo minorem utique locum habet omnis jactantiae tumor. Et quia non

indiscrete, bonum omnibus propalandum est, quamvis pro exemplo,

"Mares, inquit, tantum stirpis Aaron comedent ex eo,"

id est, coram illis tantum hominibus lucere studebit justitiam suam,
de quibus spes esse potest quod viriliter proficiant imitando. Et quia
totus hic publicae visionis optabilis fructus,

"omnis, inquit, qui tetigerit illa, sanctificabitur,"

id est, omnis qui imitatus fuerit opera tua bona, salvabitur.

CAPUT XXXI. De oblatione Aaron et filiorum ejus, quod puritas, quae in aliis quaeritur per consilium, a sacerdotibus exigatur.

"Haec est oblatio Aaron et filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis suae. Decimam partem ephi offerent similae in sacrificio sempiterno. Medium ejus mane, et medium vespere. Quae in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret eam calidam in odorem suavissimum coram Domino, sacerdos qui patri jure successerit, et tota cremabitur in altari."

Holocaustum, id est veri amoris sacrificium secretum, in quo fidelis anima vacat ad contemplationem Domini, cum in caeteris hominibus quaeratur per consilium, tunc vero a sacerdotibus exigitur per praeceptum. Verbi gratia: Ut laici qui habent uxores, tanquam non habentes sint (I Cor. VII), consilii est. Ut autem sacerdotes dividantur in hujusmodi, nec lex, nec ratio permittit.

"Haec, inquit, est oblatio Aaron, et filiorum ejus in die unctionis suae."

Quod dicit

"in die unctionis suae,"

id est secundum propositum vel tenorem vocationis suae. Nam ne putas hanc oblationem uno tantum die quo et uncti sunt, ab illis debere conferri, continuo subjungit:

"Decimam partem ephi offerent in sacrificium sempiternum."

Et significans totum vitae tempus a sacerdotibus impendi debere orationi, et

"medium ejus, inquit, mane, et medium vespere."

Si omni mane et omni vespere, ergo omni tempore. Nam omne tempus mane et vespere, id est diei et noctis variatur versatili vicissitudine. Et, quia in memoria passionis Christi, per charitatis compassionem, fervere debet sacerdotis pectus,

"in sartagine, inquit, oleo conspersa frigetur."

Et, quia nihil tepide, nihil negligenter in tanto negotio gerendum est,

"offeret, inquit, illam calidam in odorem suavitatis Domino sacerdos qui Patri jure successerit, et tota cremabitur in altari,"

ut supra jam dictum est. Et quia indignum est ut sacerdos reconciliatione indigeat (quis enim status, aut quae dignitas sacerdotii, si se implicet actibus saeculi, fiatque sicut populus sic et sacerdos?),

"omne, inquit, sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo,"

quod fieri non potest, nisi curis carnis totum se exuat, et ab alienet cor suum ab hoc saeculo, ut soli vacare et solo possit frui Deo.

CAPUT XXXII. De lege hostiae pro peccato, quae comedenda sit in loco sancto, et quod vestis, sanguine illius respersa, lavanda sit in loco sancto.

"Ista lex est hostiae pro peccato: In loco ubi offertur holocaustum immolabitur coram Domino; sanctum sanctorum est. Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto, in atrio tabernaculi."

Ordo supra scriptus paulisper hic in recolligendo permutatus est. Illic enim post holocaustum hostia pacificorum, et deinde hostia pro peccato disposita est; hic vero prius lex hostiae pro peccato, et deinde lex hostiae pacificorum. Et fortassis in superioribus idcirco legem hostiae, pro peccato distulit, quia de illa plura dicturus erat. Nam, secundum praesentem ordinem, et Psalmista holocaustum et pro peccato conjungit:

"Holocaustum, inquiens, et pro peccato non postulasti (Psal. XXXIX)."

Attamen, ut praediximus, nostrum pro peccato sacrificium proprie fides est. Quae est enim redemptio peccati, per quod mors introivit in hunc mundum, nisi credere quia Dominus Jesus, ut sanctificaret per semetipsum populum, extra portam passus est? (Hebr. XIII.) At vero superius tractavimus, testante Apostolo, quod hoc per illud significabatur, ut quorum animalium sanguis inferebatur in sancta per pontificem, eorum corpora cremabantur extra castra. Ergo fides spirituale pro peccato sacrificium est, quae tempore quidem vel ordine graduum ascensionis nostrae prior, sed dignitate inter spem et charitatem media est. Illud sane praetereundum non est in his distinctionibus, cum dicitur:

"Ista est lex hostiae pro peccato,"

ac deinceps:

"Haec quoque est lex hostiae pro delicto,"

post modum quoque utriusque hostiae lex una erit. Non, inquam, praetereundum quod peccati atque delicti nonnulla distantia sit. Peccatum videlicet est quidpiam quod Domini lege prohibetur fecisse, delictum vero quidlibet eorum quae jubentur neglexisse. Sed jam ipsa hujusce legis verba perstringamus.

"In loco, inquit, ubi offertur holocaustum,"

id est, in catholica Ecclesia extra quam non est habere vel accipere sancti Spiritus incendium,

"immolabitur coram Domino."

Alioqui, si alias, si in aliquo haereticorum conventiculo immoletur, non est hostia pro peccato, non est corpus quod traditum pro nobis, non est sanguis qui fusus est pro peccatis totius mundi.

"Sanctum sanctorum,"

inquit, id est, ultra caetera sancta, quae in praedicto holocausti loco aguntur, hoc sanctum est.

"Sacerdos qui offert, comedet eam in loco sancto in atrio tabernaculi."

Bene ergo ac legitime canonica censuit auctoritas, ut nunquam sacerdos, qui missas celebrat, omittere audeat quin ipse communicet. Porro locus sanctus, et atrium tabernaculi praesens Ecclesia est, sanctus, inquam, locus et atrium tabernaculi, subauditur coelestis. Hic namque patriarcharum et prophetarum fides est per quam et de

qua introitum in illud coeleste templum Dei. Econtra immunda Judaeorum, vel haereticorum sunt conventicula, ubi, sicut jam dictum est, nec debet, nec potest mactari haec hostia sancta.

"Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur: De sanguine illius, si vestis fuerit aspersa, lavabitur in loco sancto."

Hoc, ita ut dicitur, juxta litteram intelligitur utiliter. Etenim quidquid tangit corpus Domini, sine dubio sanctificatur et religiose abluitur, ita ut ne digitos quidem extremos ad communium rerum reducere tactum sacerdoti licitum sit, nisi prius diligenter abluerit. Vestis quoque, si fuerit aspersa isto sanguine, hoc pro gravi quidem offensione merito habetur. At ipsa vestis a Deo sanctificata jure reputatur, ut non solum in sancto et ab omni communi visu remoto loco lavetur, verum ab eis qui diligentiores sunt pro summis pignoribus reconditur.

CAPUT XXXIII. De sententia prophetica qua dictum est:

"Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, nunquid sanctificabitur?"

Huic sensui nequaquam illud contrarium videri debet quod, in Aggaeo propheta, cum interrogasset ex ore Domini sacerdotes, dicens:

"Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, et tetigerit de summitate ejus panem, ut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, nunquid sanctificabitur? responderunt dicentes: Non (Agg. II)."

Nam ad id quod dicit,

"nunquid sanctificabitur?"

subaudiendum est, homo sive portando sive omnem cibum sumendo, qui tetigerit ex eo quod sanctificatum vel oblatum fuerit Domino. Nam neque portando, neque manducando, aut bibendo quod sanctum aut sancto contactum est, sanctificari potest, sed e contrario magis contaminabitur, si sancta contingere praesumpserit, cum ipse in anima pollitus sit. Nam continuo sequitur:

"Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, nunquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes et dixerunt: Contaminabitur (ibid.)."

Itaque et nos alludentes, dicamus: Si signaculo crucis frontem aut pectus suum signaverit impius, nunquid hoc signo diabolus de illo effugabitur? Non utique, sed arctius includetur, imo et ipsa ejus anima nihilominus erit diaboli, juxta Scripturam dicentem:

"Cum maledicit impius diabolum, maledicit animam

suam (Eccli. XXI)."

CAPUT XXXIV. *De eo quod ait: "Vas fictile," etc., et quod non femina, sed masculus vesci debeat carnibus ejus, et quod pro peccato hostia non comedи, sed comburi debeat.*

"Vas autem fictile in quo cocta est, confringetur; quod si vas aeneum fuerit, defricabitur, et lavabitur aqua. Omnis masculus de genere sacerdotali, vescetur, carnibus ejus, quia sanctum sanctorum est. Hostia enim, quae caeditur pro peccato, cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni."

"Vas, inquit, fictile confringetur;"

videlicet ne post sancta ad communes culinae usus reducatur. At vero

"aeneum defricabitur et lavabitur;"

sine dubio quia graviori quam fictile dispendio confringeretur. Caeterum nos neque fictili, neque aeneo, neque ligneo, sed tantum argenteo sive aureo vase hostiam sacram conficimus. Porro spiritualiter vas fictile, in quo cocta est hostia, confringitur, id est ejus pro quo haec singularis hostia coquitur, omnis terrenitas destruatur, juxta illud in psalmo quod, cum dictum esset:

"Reges eos in virga ferrea (Psal. II),"

statim additum est:

"tanquam vas figuli confringes eos (ibid.)."

Quod si vas aeneum, id est cor in bono proposito, ut amplius non peccet, fuerit solidatum,

"defricabitur et lavabitur aqua,"

id est quotidiana lavabitur poenitentia, ut amplius niteat. Et, quia nemo mollis, aut fluxus, hujusmodi hostiae dignus est esu,

"omnis, inquit, masculus de genere sacerdotali,"

id est, omnis fortis, qui viriliter intus resistendo dignus est dici vel esse filius aut consanguineus magni Sacerdotis Christi,

"vescetur carnibus ejus."

Quare?

"Quia Sanctum sanctorum est."

Idcirco namque femina, id est quaecunque mollis vel immunda anima, isto cibo indigna est, quia Sanctum sanctorum est. Sequitur:

"Hostia enim, quae caeditur pro peccato, cuius sanguis infertur in tabernaculum testimonii ad expiandum in sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni."

Tanquam diceret: Quae hactenus dicta sunt de illa duntaxat hostia, pro peccato scilicet, quae non solum ipsa caeditur pro peccato, sed sanguis ejus infertur in tabernaculum testimonii, ad expiandum in sanctuario non comedetur sed comburetur igni. Quare? Nempe ut spiritualem prosequamur intelligentiam, quia species illa corporeae visionis, in quia caesa est pro peccatis nostris hostia viventium, Christus, Filius Dei, cuius sanguis, imo sanguinis causa semel illata est in illa coelestia sancta ante oculos Dei Patris ad expianda et repropitianda delicta populi: illa, inquam, species tunc quando caesa est contemptibilis, non debuit comediri, sed comburi igni, id est per Spiritum sanctum, ex virtute resurrectionis, ab omni immortalitatis

vel possibilitatis corruptione, ne illa videretur eximi et in coelum levari.

(CAP. VII.)

"Haec quoque est lex hostiae pro delicto: Sanctum sanctorum est,"

etc. Ut supra jam dictum est, delictum est jussa non fecisse, peccatum vero prohibita commisisse. Omnia quae pro peccato, eadem et pro delicto facienda sunt.

"Etenim utriusque, inquit, hostiae lex una erit."

Quia videlicet eodem sacramentorum Christi remedio indiget is qui jussa non fecerit quo et ille qui prohibita commiserit. Additur tamen hic, quod nondum fuerat dictum, quia

"sacerdos qui offert holocausti victimam habebit pellem ovis."

Hoc videlicet ut secundum litteram, ita et secundum spiritum aequum est. Qui enim converti fecerit hominem ab errore viae suae et usque ad reconciliationem sacri altaris perduxerit, dignum est ut tanquam victor spolia ejus accipiat, id est cui sua spiritualia seminavit, ejus carnalia metat (I Cor. IX).

"Et omne sacrificium inquit, similae, quod coquitur in clibano, et quidquid in craticula vel in sartagine praeparatur, ejus erit sacerdotis, a quo offertur."

Quia videlicet justum est apud Dominum ut qualemque opus bonum quis fecerit, sive in clibano conjugalis, sive in craticula vidualis, sive in sartagine virginalis propositi, ejus gloriae sit, cuius

instinctu vel commonitione hoc egit,

"sive oleo conspersa oblatio sive arida fuerit,"

id est, sive ex amore, sive ex timore opus bonum peractum sit.

"Cunctis filiis Aaron aequa mensura per singulos dividetur."

Hoc hactenus ex lege, maxime in coenobiis observatur. Illic enim omnes filii Aaron, id est omnes, quorum propositum vel officium est orare pro peccato saecularium, quorum et eleemosynas accipiunt, juxta regulam apostolicam qua

"erant illis omnia communia. Dividebatur autem singulis prout unicuique opus erat (Act. IV)."

CAPUT XXXV. De lege hostiae pacificorum, qualiter in Ecclesia publicis stationibus celebretur.

"Haec est lex hostiae pacificorum, quae offertur Domino. Si pro gratiarum actione fuerit oblatio, offerent panes absque fermento, conspersos oleo, et lagana azyma uncta oleo, coctamque similam et collyridas olei admixtione conspersas, panes quoque fermentatos cum hostia gratiarum, quae immolatur pro pacificis, ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, et erit sacerdotis, qui fundet hostiae sanguinem. Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane."

Hostiae pacificorum, quales hodie in Ecclesia Christi redolent, qualium istae carnales umbrae fuerunt, spei asignia sunt, et pro omnimodis profectibus, tam privatis quam publicis stationibus, actitantur. Unde discipulum cohortans Apostolus:

"Obsecro, inquit primo omnium fieri obsecrations, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus cum omni pietate et castitate (I Tim. II)."

Legis hujus proprietas, qualiter privatim observetur, superius dictum est, scilicet in homine qui secundum Apostolum dicit:

"Condelector legi Dei secundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis (Rom. VII),"

etc. Verum in hac legis ejusdem renovatione plura addita sunt, de quibus nunc ita est disserendum ut communes quoque respiciamus hostias pacificorum, quae, ut praedictum est, in Ecclesia Christi

publicis stationibus celebrari solitae sunt.

"Si inquit, pro gratiarum actione fuerit oblatio,"

etc. Et holocaustum quidem quo totum intrinsecus cor divini amoris igne coquitur, gratiarum actio recte dicitur; sed aliud est internam gratiarum actionem coram divinis incendere, et secreto amore vel dolore ardere pro sola quam desiderat mens divinitatis visione, aliud voces solemnes, vel vota publica reddere pro bonis publicis praesentis quoque vitae, verbi gratia pro felici regum statu, sub quo vitam quietam agamus.

"Lagana, inquit, azyma uncta oleo, et collyridas olei admistione conspersas."

Laganum, panis primum in aqua coctus et postea in oleo frixus. Collyrida, panis quadratus itidem cum oleo frixus. Et recte panis offerendus oleo conspergitur, per quod laetitia charitatis intelligitur, quia videlicet

"hilarem datorem diligit Deus (II Cor. IX)."

Nec vero movere debet, quod panes quoque fermentatos offerri jubet, cum supra dixerit:

"Omnis oblatio quae offertur Domino absque fermento erit (Lev. II.)"

Nam et illic subjunctum est:

"Primitias tantum eorum offeretis, et munera super altare non ponentur in odorem suavitatis (Ibid.)."

et hic non super altare poni, sed pro promittis offerri satis exprimitur,

cum dicitur:

"Ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, et erit sacerdotis qui fundet hostiae sanguinem."

CAPUT XXXVI. Qui sint tres dies, quorum in tertio carnibus hostiae vesci licitum non est.

"Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam usque mane. Si voto vel sponte quisquam hostiam obtulerit, eadem similiter edetur die. Sed et si quid in crastinum remanserit, vesci licitum est. Quidquid autem tertius invenerit dies, ignis absumet."

Qui sunt tres dies, quorum in tertio carnibus hostiae vesci licitum non est? Nempe tres status vitae hominis, de quibus superius, cum primum lex ista pacificorum deprompta est, diximus, videlicet quia status extremus cum adhuc homo sine metu peccat de quo Apostolus:

"Ego, inquit, vivebam sine lege aliquando (Rom. VII);"

mediocris, cum jam adversus peccatum pugnat, de quo idem subsecutus:

"Condelector, ait, legi Dei secundum interiorem hominem (ibid.),"

etc.; optimus et primus, cum tandem peccatum ipsum victor sub pedibus calcavit, de quo itidem cum dixisset:

"Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus (ibid.)?"

continuo sibimet respondens,

"gratia, inquit, Dei per Jesum Christum (ibid.)."

Eadem itaque die carnes comeduntur, cum ejus oblationes a sacerdotibus recipiuntur, quem gratia Dei jam liberavit per Jesum

Christum, ut non ducatur in lege peccati captivus. Altero die adhuc licito comeduntur, cum ejus oblationes recipiuntur, qui nondum quidem liberatus est, sed pugnandi spem praestat spectatoribus conscientiae suae sacerdotibus, quorum et commendat sese orationibus. Porro tertio die non comeduntur, non quando ejus oblationes non recipiuntur qui sine lege vivit, qui non repugnat ut liberetur, imo forte et in rebus pessimis gloriatur. Hoc nefarium est. Ait ergo:

"Si quis de carnis victimae pacificorum die tertio comedenter, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti. Quin potius quaecunque anima tali se edulio contaminavit, praevericationis rea erit."

Igitur munus, quod ab impio suscipitur, non solum non proderit offerenti, sed et illum qui suscipit constituit reum praevericationis. Et recte, nam et ille pertinaciter peccat, et iste peccata ejus comedit. Proinde et adhuc ipsum quod dixerat, quidquid dies tertius invenerit, ignis absumet, repetit, dicendo:

"Caro, quae aliquid tetigerit immundum, non comedetur, sed comburetur igni."

Nam, juxta sensum praedictum, tertius dies, id est extremus peccatorum vitae status, immundus est; et hoc immundum tangit caro, cum a peccatore imponitente ad sacerdotem adulantem proficiatur oblatio.

"Non comedetur, inquit, sed comburetur igni."

"Qui fuerit mundus vescetur ex ea."

Ergone postquam combusta fuerit igni, tunc demum qui mundus fuerit vescetur ex ea? Hoc itaque, juxta litterae corticem, stare non

potest, sed, juxta interiorem spiritus medullam, certum est. Nam, postquam carbonibus poenitentiae combusta fuerit oblato peccatoris, id est qui testimonium habet ex Deo, quod non parcens eosdem congesserit super caput ejus, non quae illius sunt quaerendo, sed ipsum, hic plane vescetur fiducialiter quae illius sunt. Potest tamen superioribus ita continuari, ubi dictum est,

"cujus carnes eadem comedentur die,"

carnes videlicet hostiae, ut his, quae sequentur interpositis, recte dicat,

"qui fuerit mundus vescetur ex ea,"

subaudi hostia. Nam et sequitur:

"Anima polluta, quae ederit de carnibus hostiae pacificorum, quae oblata est Domino, peribit de populis ejus. Et qui tetigerit immunditiam hominis vel jumenti, sive omnis rei quae polluere potest, et comedenterit de hujusmodi carnibus, interibit de populis suis."

Veram omnino ac sanctam legem hic Spiritus sanctus praescribit sacerdotibus imo non sacerdotibus, sed vaccis pinguibus, qualibus per prophetam loquitur:

"Audite verbum hoc, vaccae pingues, quae estis in monte Samariae, quae calumniam facitis egenis, et confringitis pauperes, quae dicitis dominis vestris: Afferte et bibemus (Amos IV),"

etc.

"Anima, inquit, polluta, quae ederit de carnibus hostiae

pacificorum."

Quidnam est animam pollutam edere de carnibus hostiae pacificorum quae oblata est Domino, nisi sacerdotem quaerentem quae sua sunt, non quae Jesu Christi (Phil. II) inhiare oblationibus peccatorum, ut offerantur quasi Domino, cum potius provideat ventri suo, deo suo? Cum enim sacerdotalis dignitas peccatori diviti sese adulando submittit, atque ad pastillos ejus hiando, linguam movere obliviscitur, et loqui et annuntiare illi peccatum suum, profecto anima ejus polluta est, et quia quod recto ordine offerendum erat Domino, perverse praeripuit, idcirco

"peribit de populis suis."

"Qui tetigerit, inquit, immunditiam hominis,"

imo

"jumenti"

in stercore suo putrescentis,

"sive omnis rei quae polluere potest,"

scilicet omnis peccati, cuius tactus, id est consensus, vere pollutio est,

"et comedenter de hujusmodi carnibus,"

quisquis adulatur peccatori, quem pro officio suo debuerat redarguere ancipiti gladio, id est verbo veritatis, juxta illud:

"Verba sapientium quasi stimuli, et quasi clavi in altum defixi (Eccl. XII),"

idcirco

"peribit de populis suis."

CAPUT XXXVII. Quid sit mystice adipem bovis, ovis et caprae non comedendum, et quid sit adipem morticini in usus varios habere.

"Loquere filii Israel: Adipem bovis, et ovis, et caprae non comedetis: Adipem cadaveris morticini, et ejus animalis quod a bestia captum est, habebitis in usus varios."

Perseverat in sententia sacra lex contra sacerdotes voraces.

"Adipem, inquit, bovis, et ovis, et caprae non comedetis."

Hujus nempe verbi transgressoribus loquitur Deus per prophetam:

"Quod crassum erat occidebatis, lac comedebatis, et lanis operiebamini (Ezech. XXXIV),"

etc. Adipem quippe bovis, et ovis et caprae comedere est eorum, quorum

"quasi ex adipe prodiit iniquitas (Psal. LXXII),"

peccata fovere, et ita propter commodum quasi pingues cervices adulando palpare. Adipem, inquit,

"cadaveris morticini, et ejus animalis quod a bestia captum est, habebitis in usus varios."

Pulcherrime ac sanctissime dictum: Ecce sacerdos legitimus homini diviti, altum sapienti, et

"speranti in incerto divitiarum (I Tim. VI)"

proponit, et ante oculos strenua praedicatione reducit aliquem, de

grege Epicuri porcum impium, qui in vita sua cucurrerit adversus Deum, erecto colo, et pingui cervice amatus fuerit, faciem ejus operuerit crassitudo, et de lateribus ejus a ruina dependerit: in fine autem suo, magnis, ut saepe factum est, apparentibus indiciis, quasi sterquilinam perditus sit, et divitias quas devoravit, evomuerit, et de ventre ejus extraxerit illas Deus. Cum ita satagit fideliter ut illius exemplo terreatur peccator dives, qui adhuc superest, quid aliud quam adipem cadaveris morticini, et ejus animalis quod a bestia captum est, scilicet diabolo, in usus varios assumit, in cibum vero sumere refugit? Hac igitur similitudine interposita, adhuc interminando subjungit:

"Si quis adipem qui offerri debet in incensum Domini comederit, peribit de populis suis."

Ac si dicat: Si quis vitia divitis adulando foverit, quem instruere debuit, ut per poenitentiam mactaret vel incenderet semetipsum Domino, peribit de sanctorum populo.

"Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis, ait, in cibo, tam de avibus quam de pecoribus. Omnis anima quae ederit sanguinem peribit de populis suis."

Verba diversa, sed sensus idem. Nam, et per prophetam dicit Deus:

"Si non annuntiaveris impio iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram (Ezech. III et XXXIII)."

Ecce sacerdos, qui propter commodum, homini mortem ipsius tacuerit, juxta praedicti prophetae verba dicentis:

"Vivificabant animas eorum et violabant me ad populum meum propter pugillum olei, et fragmen panis, ut

*interficerent animas quae non moriuntur, et vivificant
animas quae non vivunt, mentientes populo meo credenti
mendaciis (Ezech. XIII),"*

sanguinem pinguium comedit, et idcirco

"peribit de populis suis."

Quid enim porro fieri oportet? Ait:

CAPUT XXXVIII. Quid sit quod ait: "Qui offert victimum pacificorum," et quid sit pectusculum et armum dextrum caedere in usus sacerdotum.

"Qui offert victimam pacificorum Domino, offerat simul et sacrificium et libamenta ejus."

Hoc sacerdos praedicet, hoc, clamet, hoc annuntiet.

"Qui offert victimam, inquit, pacificorum,"

id est, exteriorem manus oblationem Domino,

"offerat simul et sacrificium verum,"

id est spiritum contribulatum, cor contritum et humiliatum. Deo, inquam hoc offerat, bonumque exemplum hominibus praebeat, quae digna et legitima sunt sacrae victimae libamenta. Nam rem suam si Deo quidem offerat, seipsum autem sibi retineat, comparabitur Cain, diceturque illi:

"Si recte offeras, et non recte dividas, nonne malum est?"
(Gen. IV).

Etenim Cain recte quidem obtulit, quia cui debuit Deo obtulit, sed non recte divisit, quia quod minus erat, id est rem suam, Deo quidem obtulit; quod autem pretiosissimum esset, scilicet semetipsum, sibi retinuit. Qui ergo de re sua Deo parat victimam;

"offerat simul et sacrificium et libamenta ejus,"

libamenta, inquam, ut in illo glorificetur Deus, ut quod offert, sit illibatum, sit integrum et totum, ut habeat Deus cum re quae forinsecus offertur, contribulati spiritus et contriti cordis sacrificium.

Haec tria in oblatione pacificorum legitima requiruntur, ut minister altaris de altario vivat (I Cor. IX), ut cor offerentis Deus habitator possideat, ut lux boni operis, coram hominibus lucens, ad glorificandum Deum proficiat. Quomodo offeret illa?

"Tenebit, inquit, in manibus adipem hostiae et pectusculum. Cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti, qui adolebit adipem super altare: pectusculum autem erit Aaron et filiorum ejus. Armus quoque dexter de pacificorum hostiis caedet in primitias sacerdotis."

Adipem in manibus tenere, id est carnis luxuriam refrenare. Pectusculum quoque tenere, id est malas cogitationes, cordi suo advenientes per confessionem revelare. Nam in pectore cor continetur, in corde cogitationes versantur.

"Cumque ambo oblata Domino consecraverit, tradet sacerdoti."

Prius enim oportet facta carnis atque intentiones cogitationis vocari intus ad judicium coram Domino, ut conscientia accuset, timor liget, ratio dijudicet, et cum hoc responsum acceperit, cum hoc propositum habuerit, quod de caetero emendare velit, tunc demum confessionem puram offeret sacerdoti. Nam, qui sic ad confessionem accedit ut peccata sua nondum relinquere velit, hic adipem hostiae pacificorum et pectusculum nondum Domino consecravit, et proinde frustra tradit sacerdoti quidquid obtulerit. Nec enim confessio, non seque te contritione et correctione, salvare poterit, magisque dicenda est peccandi professio quam peccati confessio. Primum igitur haec Domino consecrabit, deinde tradet sacerdoti.

"Qui adolebit adipem super altare, pectusculum autem erit Aaron et filiorum ejus."

Non, inquit, comedet adipem legitimus sacerdos, sed

"adolebit super altare,"

id est non decipiet confitentem, contentus commodo suo, quod solent pravi medici facere, dum putridas carnes negligunt resecare, sed imprimet altius ferrum sententiae, provocando ad gemitum, ad agendos fructus dignos poenitentiae. Nam hoc est quod sequitur:

"Armus quoque dexter caedet in primitias sacerdotis."

In armo dextro recta et fortia opera intellige, quae exigere debet sacerdos a confitente, verbi gratia, ut cum Apostolo dicat:

"Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditia et iniurianti ad iniuriam, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiae in sanctificationem (Rom. VI)."

"Pectusculum autem erit Aaron et filiorum ejus, adipem adolebit super altare."

Ac si dicat: Opera carnis carbonibus poenitentiae palam cremabuntur, ut dictum est, cogitationes autem gemituosae intus ad Christum clamabunt, et ad sanctos ministros ejus.

"Qui obtulerit adipem et sanguinem filiorum Aaron, ipse habebit et armum dextrum in portione sua. Pectusculum enim consecrationis, et armum separationis tuli a filiis Israel, de hostiis eorum pacificis, et dedi Aaron et filiis ejus lege perpetua ab omni populo Israel."

Aequa lex.

"Nonne, inquit Apostolus, quoniam qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt, edunt, et qui altari deserviunt, cum altari participant?" (I Cor. IX.)

"Qui ergo de filiis Aaron obtulerit, ipse habebit et armum dextrum,"

id est, quisquis ex discipulis Christi cor cujuspiam incrassatum, carnisque ac sanguinis opera praedicatione sua mortificaverit, et hoc modo sua spiritualia seminaverit, ipse carnalem accipiet ex illo fructum, id est, necessarium vitae stipendum.

"Pectusculum elevationis"

dixit, ab eo quod supra,

"tenebit, inquit, in manibus adipem et pectusculum;"

"armum vero separationis"

ab eo quod seorsum cederet in partem sacerdotis.

"Haec, inquit, tuli a filiis Israel, et dedi Aaron sacerdoti et filiis ejus,"

quatenus ipsi et in pectusculo legem Domini die ac nocte meditentur, et in armo dextro pracepta Dei fortiter operentur, aliorumque et in pectusculo sollicitudinem gerant, et armo fructum laboris sui percipient.

CAPUT XXXIX. De eo quod ait: "Haec est unctionis Aaron et filiorum ejus religione perpetua," subintelligendum esse non ad velamen litterae, sed secundum claritatem spiritualis intelligentiae.

"Haec est unctionis Aaron et filiorum ejus in caeremoniis Domini, die qua obtulit eos Moyses, ut sacerdotio fungerentur; et quae praeceperit eis dari Dominus a filiis Israel, religione perpetua in generationibus suis. Ista lex holocausti, et sacrificii pro peccato atque delicto et pro consecratione, et pacificorum victimis, quas constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel, ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai."

Breviori rursus conclusione cuncta praesentat, de quibus hactenus ad legem Domini altius lectorem reducens, quam est initium Levitici hujus libri, videlicet ad consummationem tabernaculi, ubi locutus Dominus ad Moysen:

"Applica, inquit, ad te Aaron, cum filiis suis, ut sacerdotio fungantur mihi (Exod. XXVIII)."

"Haec, inquit, est unctionis Aaron et filiorum ejus, et ista est lex holocausti,"

etc. Legem sacerdotum et legem populi quasi digito distinete demonstravit. Si rite revelata facie perspeximus trans velum, Christo moriente scissum, quo celabatur hoc divinae legis sanctuarium, prompte advertimus, cuncta quae dicta sunt digna esse gravitate dicentis, ut merito cecinerit Psalmista:

"Lex Domini immaculata, convertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam praestans

parvulis. Justitiae Domini recte laetificantes corda, praeceptum Domini lucidum illuminans oculos (Psal. XVIII)."

"Lege, inquit, perpetua."

Perpetua plane, verumtamen non secundum velamen litterae, sed secundum charitatem spiritualis intelligentiae. Alioquin quomodo conveniet legi et prophetis? Nam hic legislator cum dixisset:

"Ista est lex holocausti,"

etc., continuo subjungit:

"Quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandavit filiis Israel, ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai."

In propheta autem idem Dominus dicit:

"Holocaustomata vestra addite victimis vestris, et comedite carnes, quia non sum locutus cum patribus vestris, et non praecepi eis in die qua eduxi eos de terra Aegypti, de verbo holocaustatum et victimarum (Jer. VII)."

Quomodo ergo non dissonant vel discordant lex et prophetae, nisi quia locutus est Dominus Moysi de spirituali et perpetua lege, non locutus est quidquam de carnali sacrificiorum lege? Nam Dominus Moysi constituit, Moyses autem ad populum locutus est. Ille a Domino claritatem spiritus accepit, ad populum autem obscuritatem litterae protulit, donec venirent qui crederent Deum Filium in Deo Patre, et hac fide illuminati, viderent legem spiritus in lege litterae. Proinde sic recte distinctum est:

"Quas constituit Dominus Moysi in monte Sinai, et quando mandavit filiis Israel, ut offerrent oblationes suas in deserto Sinai."

Nam aliud Moysi ostendit, et aliud illi populo mandavit, sicut testatur ipse Dominus cum superius dicit:

"Inspice, et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est (Exod. XXV)."

Idcirco quando loquebatur ad populum, ponebat velamen super faciem suam; quando vero loquebatur ad Dominum auferebat (Exod. XXXIV).

IN LEVITICUM LIBER SECUNDUS

LEVIT. CAP. VIII-XXVII

*CAPUT PRIMUM. Cur ubi Moyses fratrem suum induit,
de solis feminalibus lineis, quod primum erat
indumentum nulla mentio fit.*

(CAP. VIII.)

"Fecit Moyses ut Dominus imperaverat. Congregataque omni turba ante fores, ait: Iste est sermo quem jussit Dominus fieri. Statimque obtulit Aaron et filios ejus. Cumque lavisset eos, vestivit pontificem subucula linea accingens eum balteo et induens tunica hyacinthina, et desuper humerale imposuit."

Superius, ubi has vestes summo pontifici gloriam et decorem fieri fecit Dominus, mysticas per singula indumenta rationes pro posse reddidimus. Unum hic quaerendum est, cur, cum caeteris omnibus fratrem suum Moyses induerit, de solis feminalibus lineis, quod erat primum indumentum, secundum imperium Domini, nulla hic mentio fit. Non enim frustra vel casu per oblivionem obvenisse putandum est. Dicimus ergo quia feminalia quibus carnis turpitudo tegeretur in figuram continentiae, quae maxime sacerdotibus competit, fieri jussa sunt. Porro continetia haec, ut omnimoda puritate sanctificetur homo, ut ad mutationem novi hominis Jesu Christi virgineam agat pulchritudinem, haec, inquam, continetia vel puritas non est ex legis praecepto, sed ex Evangelii consilio. Recte igitur inter manus Moysi, legem scribentis et legem in persona sua figurantis, ubi fratrem induit, de isto Scriptura tacuit, ut ipso silentio fateatur de virginibus

non esse legis praeceptum, sed offerri gratiae consilium. Sed et illud non praetereundum quod non prius nisi loti aqua ex praecepto Domini vestiuntur sacerdotali gloria, ut videlicet per hoc significetur quod non nisi per baptismum efficimur

"regale sacerdotium et gens sancta (I Petr. II)."

CAPUT II. De oleo unctionis, quo Aaron unctus est, quod Spiritum sanctum significet, quo Christus unctus est.

"Tulit et unctionis oleum quo linivit tabernaculum, cum omni supellectili sua," etc.

Totius capituli hujus prolixii summa haec notanda est, quia tabernaculum cum omni supellectili sua, prius unctum est quam tabernaculi sacerdos Aaron. et Moyses prius holocaustum pro peccato consecrationis quoque, sive pacificorum, obtulit hostiam quam Aaron. Differenter tamen. Nam et tabernaculum solo unctionis oleo, Aaron vero oleo simul et sanguine consecratus est, et Moysi quidem oblata vulgari igne, Aaron vero sacrificia coelesti flamma devorata sunt. Sed jam, antequam horum mysteria prosequamur, de ipso unctionis oleo, quia nunc usque distulimus, breviter aliquid dicendum est. Superius Dominus ad Moysen locutus est:

"Sume tibi aromata primae myrrae et electae quingentos siclos, et cinnamomi medium id est ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta casiae quoque quingentos siclos in pondere sanctuarii, oleum in olivetis mensuram hin, facies unctionis oleum sanctum unguentum compositum opere unguentarii et unges ex eo tabernaculum testimonii, et arcam testamenti, mensamque cum vasis suis (Exod. XXX)."

Notum omnibus est, quia oleum quo Dominus noster Dei Filius unctus est, unde et Hebraice Messias, Graece Christus dicitur, oleum, inquam, Spiritus sanctus est, et hujus olei signum sive materiale indicium fuit hoc quo reges, sacerdotes et prophetae prius ungebantur. Cur autem illud verum exultationis oleum, non hic in lege per simplex oleum significari placuit, sed quatuor speciebus myrrha, cinnamomo, casia calamoque permistis? Videlicet, quia non

satis est cuiquam Spiritum sanctum, utcunque, verbi gratia, in prophetiam ad facienda signa percepisse, nisi pariter habeat et quatuor virtutes optimas, quas mundana philosophia justitiam, prudentiam, temperantiam atque fortitudinem appellat; nostra autem theoria, fidem, spem, charitatem, et earum perseverantiam nuncupat. Igitur quatuor speciebus, myrrha, cinnamomo, casia et calamo, cum oleo permistis, regale et sacerdotale pretiosissimum conficitur unguentum, ex quo

"caro hominis non ungatur, et juxta cuius compositionem, non fiat aliud tale quid. Qui fecerit homo, exterminabitur, inquit, de populo suo (ibid.),"

quia videlicet, ex praedictis virtutibus, cum Spiritu sancto gratia bona conficitur, qua carnalis homo nunquam fruatur, cuius ad immutationem secta ulla, vel saecularis eloquentia nunquam extendatur. Quod si attentaverit, sine dubio

"exterminabitur, ait Dominus."

CAPUT III. Quid significet quod tabernaculum prius quidem quam Aaron, sed sine sanguine unctum est, et altare aspersum septies, et quid labrum aeneum.

Tabernaculum igitur, ut praedictum est, priusquam Aaron, oleo quidem unctionis, sed sine sanguine unctum est, quia profecto tabernaculum verum, quod est Ecclesia, prius quidem in patriarchis, regibus et prophetis suis Spiritum sanctum accepit quam ungeretur Sanctus sanctorum, pontifex magnus, Jesus Christus Dei Filius, qui mystice per Aaron intelligitur, sed hostiam non habuit in veritate sacrificii, id est, cuius sanguine in remissionem peccatorum liniretur.

"Cumque sanctificans, inquit, aspersisset altare septem vicibus, unxit et illud et omnia ejus vasa."

Septies aspergendo unxit, et hoc utique faciendo sanctum eumdem Spiritum septiformem esse significavit.

"Labrum quoque cum basi sua sanctificavit oleo."

De hoc labro ita superius scriptum est:

"Fecit et labrum aeneum de speculis mulierum, quae excubabant in ostio tabernaculi (Exod. XXXVIII)."

Sic enim locutus fuerat Dominus dicens:

"Facies et labrum aeneum cum basi sua ad lavandum, ponesque illud in tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua lavabunt in ea Aaron et filii ejus manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt testimonii tabernaculum, et quando accessuri ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino, ne forte moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi et semini ejus per successiones

(Exod. XXX). "

Significat autem hoc labrum quod Moyses jubente Domino fecit, hanc ipsam Scripturam sanctam, quam idem ille Deo inspirante scripsit. Nam specula mulierum, unde labrum illud factum est, mystice exempla sanctorum sunt animarum, de quibus haec omnis Scriptura condita est, verbi gratia, Abrahae, Isaac et Jacob, et ipsius qui scripsit Moysi quae, videlicet animae, tanquam mulieres pulchrae, Deum amatorem suum quaerentes, excubabant in ostio tabernaculi coelestis, nondum aperti, quandiu sacerdos magnus Christus nondum inunctus fuit. Ad quid hujusmodi labrum Moyses fecit?

"Ad lavandum, inquit, ut missa aqua, lavarent in eo Aaron et filii ejus manus suas ac pedes, ingressuri testimonii tabernaculum."

Hoc nempe expedit et optimum est ut ingressuri coeleste tabernaculum sacerdotes lavent manus suas ac pedes in illis sanctorum animarum speculis, in fide scilicet et obedientia Abrahae, in fide et patientia Isaac, in fide et lenitate Jacob, caeterorumque virtutibus limpidissimis, manus inquam, suas ac pedes lavent, id est per compunctionem ex illorum imitatione operum simul et cogitationum, quae tanquam pulvis pedibus, ita sensibus mentis adhaerent, quotidiana peccata emundent. Non solum filii, sed

"Aaron, inquit, et filii ejus lavabunt."

Et hoc perspicuum est quia primus et piae omnibus Aaron noster, mons fortitudinis, sacerdos vel pontifex magnus Christus lavit; sanctificavit enim semetipsum pro nobis. Lavit, inquam, quia Scripturas omnes implevit, et cum mundas haberet manus et pedes, cuncta patienter ferendo, ut implerentur Scripturae, sordes omnium nostrum in semetipso emundavit.

CAPUT IV. De mystica effusione olei super caput Aaron, et quid sit caput, quid barba, quid ora vestimenti, quo juxta Psalmistam unguentum descendit.

"Fundens, inquit, oleum super caput Aaron, unxit eum et consecravit."

Hujus rei mysterium commendans Spiritus sanctus in David, cum dixisset:

"Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum (Psal. CXXXII)."

continuo subjunxit:

"Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimenti ejus (ibid.)."

Non ergo longe, sed prope est in ore et corde nostro mysterium unctionis hujus. Bonitatis namque et jucunditatis fratribus habitantium in unum signum fuisse illius unguenti effusionem iste cecinit. Porro

"habitare fratres in unum,"

quid est, nisi omnes, unius Patris Dei Filios effectos, habere principem et salvatorem unum Christum, quomodo multa corporis membra caput habent unum, habendo, scilicet concordiam per unum diffusae in cordibus suis charitatis spiritum? Ita plane quod dicitur hoc est. Tale bonum talisque jucunditas est

"habitare fratres in unum,"

qualem per illud recte signari placuit, quod praesenti loco scriptum

est, quia

"fundens oleum super caput Aaron, unxit eum et consecravit."

Et utique quia benigna largitate fusum est, primum in barbam illius, et deinde in oram vestimenti ejus descendit. Praedicta namque bonitas atque jucunditas fratum habitantium in unum, oleum laetitiae, id est Spiritus sanctus est. Quod videlicet unquentum optimum, totum in illo capite, quod est Christus, caput quippe corporis Ecclesiae, ipse est, totum, inquam, in illo fusum est cum omni plenitudine sua, in qua

"corporaliter omnis plenitudo divinitatis inhabitat (Col. II),"

non ex quo super illum in specie columbae descendit (Matth. III), sed a prima conceptione, quae ex sola constitit virtute, vel operatione Spiritus sancti (Luc. I). De illo capite primum in barbam ipsius, ac deinde in oram vestimenti ipsius descendit, quia videlicet de plenitudine ejusdem Spiritus sancti primum ab ipso perfusi sunt viri fortes Apostoli, sic illi adhaerentes et proximi, ut barba capiti, ac deinde Ecclesia, cuius fide ac virtutibus ipsa decoratur, ad medium alicujus, qui pretioso vestitu induitur juxta illud:

"Vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris (Isa. XLIX)."

De filiis Aaron minoris gradus sacerdotibus jam alibi dictum est. Sed et de oblationum differentiis, juxta quas nunc Moyses obtulisse narratur, supra tractatum est. Nunc illud superest dicere cui non solum oleo, sed et sanguine sacerdotalis unctionio celebrata est.

CAPUT V. Quomodo in Aaron vetus sacerdotium in figura novi sacerdotii Christi prius oleo, postea sanguine consecratum est.

"Cum, inquit, immolasset Moyses arietem secundum, in consecratione sacerdotum sumens de sanguine tetigit extremum auriculae Aaron, et pollicem manus ejus dexteræ, similiter et pedis. Obtulit et filios Aaron. Cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculae dexteræ, et pollicis manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum."

Sacerdotium vetus, novi figura, primum oleo ac deinde sanguine consecratur, qui videlicet magnus coelestis veri tabernaculi pontifex, primum Spiritu sancto, deinde suo quoque sanguine sanctificatus est. De Spiritus sanctificatione Psalmista dicit:

"Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo laetitiae praे consortibus tuis (Psal. XLIV)."

De sanguinis sui sanctificatione in Evangelista Joanne continuo sanguinem fusurus dicit:

"Et pro eis sanctifico me ipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate (Joan. XVII)."

Item in Luca:

"Ego baptismo habeo baptizari, et quomodo coarctor usque dum perficiatur?" (Luc. XII.)

Quomodo ergo sanguine sacerdos consecratur?

"Sumens, inquit, de sanguine tetigit extremum auriculae

dextrae et pollicis manus ejus dextrae, similiter et pedis."

Tactus sanguinis in extremo auriculae dextrae pontificis, acceptio est mandati, quod Pater dedit, vel obedientiae Christi Filii Dei, quemadmodum de illo Apostolus dicit:

"Christus factus est pro nobis obediens patri usque ad mortem, mortem autem crucis (Phil. II)."

Et ipse de semetipso in propheta dicit:

"Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii (Isa. L)."

Tactus sanguinis in extremo pollicis manus dextrae deductio est voluntatis paternae, ipso per Psalmistam dicente:

"Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me (Psal. LXXVIII)."

Tactus in extremo pollicis pedis dextri, quo finis est corporis, consummatio est ejusdem obedientiae. Psalmista in hoc dicente:

"Ut intingatur pes tuus in sanguine (Psal. LXVII)."

Similiter et filii Aaron sanguine signantur, ut videlicet exemplo Christi, apostoli quoque obaudiant, operentur, sive legitime pugnant, et perseverent usque in finem.

"Adipem vero et caudam, omnemque pinguedinem quae operit intestina,"

etc., quorum causas mysticas, quoniam aedem superius dictae sunt, nunc repetere superfluum duximus. Nam

"quod septem, inquit, diebus finitur consecratio,"

quid significet multis Scripturarum locis certum est, quia videlicet septem diebus omne praesentis saeculi tempus volvitur, quod octava, id est futurae resurrectionis tempore clauditur, quae in magno pontifice Christo jam impleta, in nobis autem implenda non dubitatur, quicunque tanquam filii Aaron toto consecrationis tempore, pro octava laboramus, de ostio tabernaculi totis septem diebus, id est de fide Ecclesiae Christi, toto isto tempore non exeuntes, et

"die ac nocte,"

id est, tam in prosperis quam in adversis,

"custodias, Domine,"

ne moriamur, secundum propositum vel ordinem nostrum,

"custodientes."

CAPUT VI. Quomodo octava consecrationis die, ignis egressus a Domino consumpsit holocaustum, in typum sancti Spiritus.

(CAP. IX.) Hoc igitur considerare superest quod octava die dicente Moyse:

"Iste est sermo quem praecepit Dominus: Facite et apparebit vobis gloria ejus."

Et offerente Aaron holocaustum ac deprecante pro se et pro populo secundum ritum supra memoratum,

"ecce, inquit, ignis egressus a Domino, devoravit holocaustum, et adipes, qui erant super altare,"

cum de his quae obtulerat Moyses, nihil tale actum fuerit. Quidnam hoc sibi vult, nisi quia non per sacrificia legis, quae per Moysen figurabantur, sed per sacrificium Christi, cuius Aaron typus fuit, Spiritus sanctus in remissionem peccatorum datus est nobis? Nam hinc est quod dicit in psalmo:

"Holocaustum et pro peccato non postulasti, tunc dixi: Ecce venio (Psal. XXXIX)."

Veniens autem aliam hostiam, quam in holocaustum vel pro peccato offerret, non habuit, nisi semetipsum. Et descendit ignis super ipsum, ignis, inquam, de quo dixit:

"Ignem veni mittere in terram (Luc. XII),"

et devoravit holocaustum quia illa videlicet devoratione sua quam, secundum Apostolum recte immutationem dicimus, quia profecto

"resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra

non dominabitur (Rom. VI)."

Hic ignis ille est, de quo supra dictum:

"Ignis autem in altari semper ardebit, quem nutrit sacerdos, subjiciens ligna mane per singulos dies (Lev. VI)."

Nam, quia verus iste ignis, qui et nunc in prima resurrectione animarum, peccata consumit, et post in secunda resurrectione corporum quoque mortalitatem sive corruptionem devorabit, nunquam deficere debet in altari, id est in fide, per quam Christus habitet in cordibus nostris. Idcirco in magno mysterio decretum est ut ille ignis visibilis egressus a Domino, qui holocaustum devorabit, videntibus turbis, ac ruentibus

"in facies suas"

et laudantibus Dominum, nunquam deficeret, sed sacerdote ligna subjiciente semper arderet in altari. Unde ordinatissima et mirabili providentia actum ita Scriptura subjungit:

CAPUT VII. Quid in Nadab et Abiu, qui offerentes ignem alienum Domino mortui sunt, mystice praefiguretur.

(CAP. X.)

"Arreptisque Nadab et Abiu filii Aaron thuribulis suis posuerunt ignem, et incensum desuper offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis praeceptum non fuerat. Egressusque ignis a Domino devoravit eos, et mortui sunt coram Domino."

Nadab spontaneus Abiu pater meus est, vel pater ipse interpretatur, significant autem populum Judaicum, qui in caeremoniis carnalibus spontaneus, imo nimis est importunus, quippe qui dicente Deo:

"Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? (Psal. XLIX.)"

Itemque illud in Isaia:

"Holocausta arietum, et adipem pinguium, et sanguinem vitulorum et agnorum et hircorum nolui (Isa. I.)"

Haec, inquam, et his similia dicente Deo econtra ingerit ea tanquam rogetur, tanquam haec ab eo postulet Deus. Jactabundus quoque dicit: Pater meus est, vel pater ipse.

"Abraham, inquiunt, pater noster est, et nos ex fornicatione non sumus nati, unum Patrem habemus Deum (Joan. VIII)."

Igitur ubi egressus ignis a Domino devoravit holocausta,

"arreptis Nadab et Abiu thuribulis suis, posuerunt ignem

et incensum desuper offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis preceptum non fuerat."

Dum, postquam verus ignis Spiritus sanctus a Domino egressus, id est, a Patre procedens, holocaustum verum Christi Filii Dei acceptum esse ostendit veniendo desuper, id est, super discipulos ejus in linguis igneis (Act. II), adhuc Judaicus populus cultum alienum, et caeremonias odibiles Deo, per prophetas reclamanti importune nimis et moleste ingerit. Quid proinde?

"Egressus, ait, ignis a Domino devoravit eos, et mortui sunt coram Domino."

Nihil verius. Siquidem et dupli igne devoratus est ille populus quippe quorum et templum succensum est, urgente Romano exercitu, et animae gehennae incendio concremantur. Unde et Deus in cantico Deuteronomii, cum dixisset:

"Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat Deus, et in abominationibus suis ad iracundiam concitaverunt, et ego provocabo eos in eo qui non est populus, et in gente stulta irritabo eos (Deut. XXXII)."

Continuo subjunxit:

"Ignis succensus est in furore meo, et ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, et montium fundamenta comburet (ibid.)."

"Hoc est, inquit Moyses, quod locutus est Dominus: Sanctificabor in his qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Hoc audiens, tacuit Aaron."

Juxta litteram, non innuit Moyses, quod ab illo visibili experimento certum haberet Deum esse sanctum, et sanctitatis suae dignitatem semper esse defensurum, et vindicaturum in eos qui timere, imparati, invocati, vel injussi sine ordine, absque reverentia, sacris praesumunt se ingerere, vel immergere Dei ministeriis.

"Et hoc, inquit, locutus est Dominus,"

videlicet superius toto fumigante monte Sinai, ubi et dixit:

"Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum, sanctificantur, ne percutiam eos (Exod. XIX)," etc.

Porro, juxta allegoriam, illud innuitur, quod poena Judaici populi sanciendum sit, ut deinceps in carne nemo audeat gloriari, sed in sola fide Jesu Christi. Hoc audiens tacet Aaron: tacet, inquam, magnus sacerdos Christus, qui quondam flevit super miseram civitatem Jerusalem (Luc. XIX), pro humano affectu, magisque exercet rationabile divinitatis consilium, quam sequatur carnis respectum in morte vel perditione suorum secundum carnem proximorum.

"Vocatis autem Moyses Misaele et Elisaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite, et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii, et asportate extra castra."

Misael tactus Dei, sive quis interrogavit, Elisaphan Dei specula, Oziel fortitudo mea Deus interpretatur. Significant autem legitimos filios illius populi, pro parte electorum, qui veraciter dicere potuerunt

"fortitudo mea Deus,"

verbi gratia, hunc ipsum Moysen, Isaiam quoque et caeteros, qui secundum nomina Elisaphan et Misaele venturum Dei Filium de longe speculati sunt, et a Deo tacti usque hodie dicunt: Quis

interrogavit, quis quaeſivit haec de manibus vestris? Hoc enim, combustis, ut ſupra dictum eſt, ſacerdotibus dicit in Isaia, tactus Dei, ſpiritus Dei:

"Quis quaeſivit haec de manibus vestris, ut ambularetis in atriis meis?" (Isa. I) etc.

Iſti tollunt fratres ſuos carnales Judeeos de conſpectu sanctuarii, et asportant extra caſtra. Accuſant enim illos et condeſmant, quemadmodum Dominus dicit illis:

"Est qui accuſat vos Moyses, in quo ſperatis (Joan. V)."

"Locutus eſt Moyses ad Aaron et ad Eleazar, atque Ithamar filios ejus: Capita verra nolite nudare, et vefimenta nolite ſcindere, ne forte moriamini, et ſuper omnem coetum oriatur indignatio."

Non praecipit quod naturae imposſibile eſt, ut ſcilicet pater pro filiorum, et fratres pro fratrum morte non doleant, ſed quod poſſibile eſt, ut videlicet dolorem cordis publico corporis gestu non exerceant. Hoc ſpiritualiter filii Aaron, id eſt apostoli Christi legitime obſervaverunt. Nam, licet doleant de ruina populi ſui, ut, verbi gratia, Paulus cum dicit:

"Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conſcientia mea, in Spiritu sancto, quoniam triftitia eſt mihi magna, et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipſe anathema eſſe a Christo pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei (Rom. IX)," etc.

Licet, inquam, doleant, non tamen capita ſua nudant, nec vefimenta ſcindunt, id eſt ministerium ſuum honorare non desinunt, sanctae

Scripturae veritatem integra fide adversus gentis suae perfidiam defendant, et hoc modo fores tabernaculi non egrediuntur, alioquin perissent.

"Vae enim, inquit idem Apostolus, mihi est, si non evangelizavero (I Cor. IX)."

Ait ergo:

"Vos autem non egrediamini fores tabernaculi. Alioquin peribitis. Oleum quippe sanctae unctionis est super vos."

Oleum quippe sanctae unctionis est super illos, quae docet eos de omnibus (I Joan. II), quomodo propter carnem vel gentem suam non debeant caput, id est mentem suam, fide et gratia Christi nudare, suum vestimentum, id est veritatis doctrinam, scindere, fores tabernaculi egredi, id est ab ordine veri sacrificii cessare pro aemulatione sacerdotii Judaici.

CAPUT VIII. Cur filii Aaron vinum et omne quod inebriare poterat bibere non debeant quando intrant tabernaculum, et id quid sit juxta sensum mysticum.

"Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum et omne quod inebriare potest non bibes, tu et filii tui, quando intratis tabernaculum testimonii, ne moriamini, quia praeceptum est sempiternum in generatione vestra, et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum, doceatisque filios Israel omni legitima mea, quae locutus est Dominus ad eos per manum Moysi."

Secundum litteram manifestum sobrietatis praeceptum est,

"quia vinum apostatare facit, etiam sapientes (Eccli. XIX)."

"Fornicatio,"

inquit propheta,

"et vinum et ebrietas auferunt cor (Ose. IV)."

Et Apostolus:

"Nolite, inquit, inebriari vino, in quo est luxuria (Ephes. V)."

Unde rectissime sancta censet Ecclesia, ut qui sacerdotes sunt, et veri sacrificii sanctuarium jugiter intrant, a conjugiis omnino abstineant, omnemque luxuriam fugiant, cum in hac lege, ubi carnes brutorum animalium sacrificabantur, eo tempore quo intrabant tabernaculum, non solum a luxuria, sed et a vino, in quo est luxuria, sacerdotes

penitus abstinere debuerant. Porro ut coeptam prosequamur allegoriam, spiritualiter hoc preecepit Deus, et non homo: nam non Moyses sed ipse Dominus hoc locutus esse perhibetur, ut hoc tempore, quo praecurrente Christo, in verum ingredimur tabernaculum, nequaquam legis occidentis sequamur litteram. Nam vinum quidem interdum significat Spiritus sancti virtutem. Ut ibi:

"Et vinum laetificat cor hominis (Psal. CIII)."

Verumtamen cum in comparatione melioris deprimitur, ut ibi:

"Quia meliora sunt ubera tua vino (Cant. I),"

austeritatem significat legis, qua sine dubio melior est lactea dulcedo Evangelii. Ut quid enim non est bibendum hujusmodi vinum?

"Ut habeatis, inquit, scientiam discernendi inter sanctum et profanum, inter pollutum et mundum,"

etc. Ergone idcirco non bibent vinum, ut discernere queant inter bovem et camelum, inter hircum et choerogryllum? nam hujusmodi discretio, si simplicem sequarem litteram, postmodum subscripta est. Igitur ut inter veram munditiam veramque immunditiam sacerdotes legitimi discernere queant, idcirco vinum bibere, id est austera prohibentur sequi legis litteram.

CAPUT IX. *De hirco oblato, quem cum quaereret Moyses, exustum reperit, de quo Aaron: "Quomodo, inquit, potui comedere mente lugubri?" quod Judaici sacrificii quale nunc est, typus fuerit.*

"Locutusque est Moyses ad Aaron et Eleazar atque Ithamar filios ejus qui residui erant: Tollite sacrificium quod remansit ex oblatione Domini, et comedite illud absque fermento, juxta altare, quia sanctum sanctorum est."

Haec de praeceptis vel traditionibus idcirco nunc scripto iterantur, ut ad ea quae subjecta sunt, ordine perveniatur. Inter haec hircum, qui oblatus fuerat pro peccato, cum quaereret Moyses, exustum reperit. Iratusque contra Eleazar et Ithamar filios Aaron, qui remanserant, ait:

"Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quae sancta sanctorum est et data vobis, ut portetis iniquitatem multitudinis, et rogetis pro ea in conspectu Domini praesertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta?"

Et in isto non deest mysterium, alioquin frustra videretur scriptum. Hircus namque qui pro peccato oblatus ad esum sacerdotum non pervenit, qui et requisitus, non saltem combustus, ut holocaustum, sed exustus reperitur, sacrificium Judaeorum est, quod ad ritum veri sacerdotis Christi non est admissum. Hinc irascitur Moyses in typum videlicet illorum legis aemulatorum, qui, sicut in Actibus apostolorum legitur, cum Evangelio Christi caeremonias legis misceri voluerunt (Act. XV).

"Respondit Aaron: Oblata est hodie mihi victima pro peccato, et holocaustum Domino. Mihi autem accidit quod vides. Quomodo potui comedere eam, aut placere

Domino in caeremoniis mente lugubri? Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem."

In superficie historica patet quod causa filiorum, qui pro sua praesumptione mortui fuerant, edendi non solum voluptas, sed et voluntas patri exempta est. Porro, juxta coeptum spiritualem 568 sensum, causa redditia est, cur victimas Judaicas magnus pontifex Christus, et filii ejus, scilicet apostoli, oderunt.

"Oblata est, inquit, hodie victima pro peccato et holocaustum Domino."

Ac si dicat ipse Christus loquens in apostolis suis: In hoc tempore acceptabili, in isto die salutis (II Cor. VI), oblatus sum ego, sicut praedixeram in Psalmo:

"Holocaustum et pro peccato non postulasti, tunc dixi: Ecce venio (Psal. XXXIX)."

Oblatus sum, inquam, quia volui, et oblatus tuli peccata mundi (Isa. LIII). Mihi autem accidit ut filii mei,

"filii alieni,"

qui

"mentiti sunt mihi, et claudicaverunt a semitis suis (Psal. XVII),"

cum offerrent ignem alienum, nolentes ignem suscipere coelestem et verum, scilicet Spiritum sanctum. Quomodo ergo possum admittere caeremonias eorum, et non potius exurendum tradere templum et civitatem eorum, praesertim cum venerim

"facere non voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris (Joan. V, 6)."

Quo audito,

"Moyses recepit satisfactionem."

Sic nempe qui ex Judaeis erant receperunt satisfactionem, loquente in Jacobo caeterisque apostolis Christo, et judicante non inquietari debere eos, qui ex gentibus convertebantur ad Dominum (Act. XV). Proinde recte continuo sequitur:

*CAPUT X. Quid sit mystice quod post ignem datum,
lex de comedendis animalibus datur, et quid sit
ungulam dividere et ruminare.*

(CAP. XI.)

*"Locutus est Dominus ad Moysen et ad Aaron, dicens:
Dicite filii Israel: Haec sunt animalia quae comedere
debetis de cunctis animalibus terrae. Omne quod habet
divisam ungulam et ruminat in pecoribus, comedetis.
Quidquid autem ruminat quidem et habet ungulam, sed
non dividit eam, sicut camelus, non comedetis illud,"*

etc. Animalia, de quibus Deo cura est, homines sunt. Recte, inquam, continuo post ignem de coelo datum, mortemque filiorum Aaron, haec de comedendis et non comedendis animalibus lex datur; nam et post sancti Spiritus adventum atque Synagogae interitum, de admittendis et non admittendis, sive reprobandis hominibus discretio sanctis apostolis imperatur. Unde et Petro esurienti ac volenti gustare, ostenditur in excessu mentis

*"vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initis de
coelo submitti in terram, in quo erant omnia
quadrupedia, et serpentia terrae et volatilia coeli. Et
facta est vox ad eum: Surge, Petre, occide et manduca.
Ait autem Petrus: Absit, Domine! Quia nunquam
manducavi omne commune et immundum. Et vox iterum
secundo ad eum: Quod Deus purificavit, tu ne commune
dixeris (Act. X)."*

Quod illic in illa visione, hoc idem in ista sancta et spirituali lege, sub nominibus quadrupedum, serpentium, volatilium, atque natalitium dignum est intelligere.

"Haec, inquit, et haec immunda vel polluta sunt vobis,"

subauditur, nisi Deus illa sanctificaverit. Nam haec animalia cum non sint homines, ut praedictum est, ejusmodi sunt, ut aspirante Deo veterem immunditia mutare possint habitum. Proinde Petro, ut praemisisimus, ita dictum est:

"Quod Deus purificavit, tu ne commune dixeris."

Nunc immunditiae causas secundum praesentes distinguamus differentias.

"Omne, inquit, quod habet divisam ungulam, et ruminat in pecoribus, comedetis."

Ungulam habere divisam, pariter et ruminare, est discretam sanctae Trinitatis habere intelligentiam, ejusdemque diligenter voce et opere retractare memoriam.

"Hoc, inquit, omne comedetis,"

quia videlicet quisquis talis est, in corpus vel communionem Ecclesiae fiducialiter admitti debet.

"Quidquid autem ruminat quidem et habet ungulam, sed non dividit eam, non comedetis."

Quasi ruminat quidem, sed ungulam non dividit, quisquis recta videtur operari, sed peccat in fide, non recte distinguens personas unicae Trinitatis. E contrario findit ungulam, sed non ruminat, quisquis confitetur se nosse Deum, factis autem negat.

"Horum, ait, cadavera non contingitis,"

id est, mortuis operibus non consentietis. Quarta species longe inferius posita, scilicet animal quod nec dividit ungulam nec ruminat, omnino priori contraria est, ac proinde multo magis immunda, eum significat hominem, qui nec intellectu nec operatione Deum honorat.

**CAPUT XI. Quid sit pisces pennas habere,
quid aves quadrupedes esse, quid reptile?**

"Haec sunt quae giguntur in aquis, et vesci licitum est. Omne quod habet pennulas et squamas tam in mari quam in fluminibus et stagnis, comedetis. Quidquid autem pennulas et squamas non habet eorum, quae in aquis moventur et vivunt, abominabile vobis et exsecrandum erit."

Quasi natatilia immunda, maxime Judaei sunt, qui natant in fluentis Scripturarum, sed pennulas non habent, dum solam sequuntur occidentem litteram, et ad vivificantem spiritum non subsiliunt.

"Haec sunt quae de avibus non comedetis et vitanda sunt vobis,"

etc. Quasi aves immundae, inanes gentium philosophi fuere, recteque avibus super quatuor pedes gradientibus comparantur quicunque ex his cum animo de coelestibus, verbi gratia, sole, luna, stellis, et reliquis philosophantur, ventre autem et corpore per terram, lutumque vitiorum versantur. Reptilibus quoque non incongrue similantur qui nullius vel apud homines bonaे aut honestae professionis habentur, ut puta ganeones, histriones, malefici, scortatores. Secundum qualitatem vel proprietatem cujuscunque vitii, alii aliis reptilibus sive immundis quibusque animantibus recte comparantur, astipulantibus, non solum divinarum, sed etiam humanarum litterarum auctoribus. Nam hinc est quod socios Ulyssis, pueris mirantibus, Circe filia Solis in varias formas vertisse lectitatur.

"Haec igitur, inquit, immunda sunt, et quicunque morticina horum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad vesperum,"

id est, usque ad perfectam poenitentiam, quo videlicet dicto saepius repetito spiritualiter omnis damnatur iniuitatis consensus. Nunc horum animantium, quae haec Scriptura commemorat, nomina breviter naturasque perstringere libet.

**CAPUT XII. De animalium proprietatibus vel naturis,
quae lex nominatim immunda decernit haberi.**

Choerogryllus bestia spinosa major ericio. Struthio Graeco nomine dicitur, quod animal in similitudinem avis pennas habere videtur, de terra tamen altius non elevatur. Noctua dicitur, eo quod nocte circumvolet, eadem et nycticorax avis lucifuga. Larus ipse est gala, quae solet semper supersedere aquis. Bubo, a sono vocis nomen habet, avis feralis, onusta plumis, et in cavernis commorans. Mergus ab assiduitate mergendi vocata, avis nigra piscibus infesta. Ibis Nili fluminis avis, quae ventris fimum proprio rostro extrahit; haec serpentium ovis libenter vescitur. Onocrotalon Graeci vocant rostro longo, avis cygno similis, sed major. Porphyron avis purpurei coloris, ut nomen significare videtur; alii autem albam, similem cygno, alii pellicanum esse dicunt. Fulicae similes magnitudine et colore cygnorum, duris et grandibus rostris, et in scopulis littorum commorantes. Has Latini diomedreas, Graeci herodios vocant. Choradzion avis alba tota, cuius interiora oculos caliginosos curant. Upupam Graeci vocant, quod stercori humano consideat, et fetenti pascatur fimo, avis spurcissima, cristis exstantibus, galeata, in sepulcris et stercoribus commorans. Attacus et ophimachus ignotae aves. Bruchus, locusta, quae necdum volat. Locusta, quod pedibus sit longis, velut hasta. Hanc Graeci tam maritimam quam terrestrem astagon dicunt. Mustela Graecum est, id est mus longa. Crocodilus animal quadrupes a croceo colore dictum, dignitur in Nilo. Migale ignota bestia, quam tamen similem camaeleonti ferunt. Camaeleon non habet colorem unum, sed diversa varietate est conspersus, ut pardus. Corpusculum vero camaeleontis ad colores quos videt, facillima conversione variatur. Stellio genus lacertae de colore nomen inditum habens. Est enim tergore pictus lucentibus guttis in modum stellarum. Lacerta reptile genus vocatum, quod brachium habeat. Talpa terrestre animal sine oculis, terram semper fodiens, quam Graeci aphalacam dicunt. Ad spiritualem sensum sermo nunc redeat.

CAPUT XIII. Tangere, portare, comedere morticina eorum, lavare vestimenta, etc., quid sit mystice.

"Quicunque morticina eorum tetigerit, polluetur, et erit immundus usque ad vesperum. Etsi necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit vestimenta sua, et immundus erit usque ad occasum solis."

Tria sunt quae prohibentur, scilicet comedere, tangere atque portare quidpiam immundum, quae et hoc differunt, quod agere malum, consentire malo, et ad horam pro necessitate sustinere malum. Debet autem legitima esse necessitas, propter quam portandum sit immundum, videlicet ubi aut nullatenus corrigi, aut non nisi cum majori rei detimento potest auferri malum. Verbi gratia, Naaman Syrus cum diceret Eliseo prophetae:

"Hoc solum est, de quo preceris Dominum pro servo tuo, quando ingreditur Dominus meus templum Remmon, ut adoraret, ex illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat nihil Dominus servo tuo super hac re (IV Reg. V)."

Necesse illi fuerat ut portaret immundum, ut sustineret malum, non quidem ut adoraret Remmon, sed ut adoraret in templo Remmon, ubi scilicet et in omni loco poterat adorare Deum verum. Proinde continuo dicit ei propheta:

"Vade in pace (ibid.)."

Attamen non omnino illaesum est portantis conscientia, nec si de necessitatis excusatione confidat, recte dici potest securitas, sed magis temeritas.

"Lavabit ergo, inquit, vestimenta sua,"

idest flebit pro ipsa necessitatis miseria, quod nulos fecisse, fida relatio narrat.

"Et immundus erit usque ad occasum solis,"

id est in morte ejus sperabit, qui occumbendo in mortem tulit peccata mundi.

"Qui tetigerit morticina eorum immundus erit usque ad vesperum. Et super quod ceciderit quidpiam de morticinis eorum, polluetur."

Durum et grave servitutis jugum, de quo verissime Petrus apostolus:

"Quod neque nos, inquit, neque patres nostri portare potuimus (Act. XV)."

Vas fictile confringitur, omnis cibus et omne liquens in vase, ut immundum abjicitur, clibani et chytropodes, quae sunt coquendi vasa fictilia cum tribus pedibus, destruuntur. Fontes tamen et cisternae nequaquam immunditiae pro hujusmodi condemnantur, et sementis, nisi ante tactum morticini aqua perfusa fuerit, non polluetur. Ergo, quoniam veritati credimus, dicenti:

"Non quod intrat in os, coinquinat hominem (Matth. XV),"

illa potius, ut coepimus, per haec intelligamus, quae exeunt de homine. Nam

"haec, inquit, sunt quae coinquinant hominem, scilicet cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes,

furta, falsa testimonia, blasphemiae (ibid.),"

et ab istis omnia nostra custodiamus, ne contactu horum polluantur, adhibitis circa illos qui nobis commissi sunt diligentissimis custodibus, ne illorum qui ejusmodi sunt, miseria vitientur, dicentes cum Apostolo:

"Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis (Col. II)."

Si vas fictile, id est si necdum in bono proposito roboratus est is, quem talium frequentatione seu confabulatione delectari deprehendimus, frangatur, id est severissime corripiatur, verberibus etiam coerceatur. Si clibanus, id est si adolescentulus est, cuius aetatis status naturaliter tanquam clibanus ardet, si chytropodes, de quibus ante dictum est. Si, inquam, clibanus aut chytropodes sunt, pro qualitate morum destruantur, id est verberibus aut nimiis jejuniis affligantur, ut in melius commutentur. Si in vase est quodcunque liquens, id est, si non seipso consilii compos sit, si alieno regitur consilio, sicut vas non innatam, sed aliunde infusam sibi continet, aquam, et hic talis cum immundo confabuletur, non credatur ei, quod munda id faciat conscientia, cum dicat Apostolus:

"Corrumpunt bonos mores colloquia mala (I Cor. XV)."

Caeterum, si fontes aut cisternae vel quaevis aquarum collectiones sint, quorum alterum venam habet aquarum viventium, alterum potabilem reddit imbre de coelo susceptum, id est, si sapientes, si fuerint habentes

"desursum datum optimum et donum perfectum (Jac. I),"

quo possint mundum regere animum, et hi tales fuerint visi cum inquinatis et immundis habere colloquium, mundi erunt, id est,

credetur eis quod cum immundis agitent de munditia castitatis consilium. Porro, si semenem, inquit, morticinum tetigerit, non polluet eam, id est, is qui Deo mortuus est in ejus colloquium venerit, qui sapientiae vel scientiae sermonem accepit, bi qui viderint non statim dijudicabunt, verbi gratia, dicendo cum pharisaeis:

*"Quia hic peccatores recipit et manducat cum eis
(Matth. IX)."*

Potest enim fieri, quia saepe factum est, ut ex hujusmodi semente munditiae morticinum immunditiae reflorescat, et vitalem habitum, pulchritudinemque resumat. Verumtamen si idem ille qui sermone praepollet ante hac in facto, quod saepe lubricus deprensus est, non illi credendum est. Sequitur ergo:

"Sin autem quispiam sementem perfuderit, et postea morticinis tacta fuerit, illico polluetur."

Ac si dicat: Sin autem ante hac, heri et nudiustertius vel quandocunque spermologum illum justo quisquam probro maculavit, et non habet bonum testimonium ab his qui foris sunt (I Tim. III), et post hoc morticinis peccatorum se in colloquium miscuerit, non credatur illi, quod ad lucrando illos aptus vel idoneus sit.

CAPUT XIV. Quid sit mystice: "Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis edere, qui," etc.

"Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit usque ad vesperum."

Huc plane illud respicit quod Apostolus dicit:

"Si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere (I Cor. V)."

Ac deinceps:

"Auferte malum ex vobis ipsis (ibid..)"

Item alias:

"Nolite eum recipere in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis (II Joan. I)."

"Et qui comederit ex eo quidpiam, sive potaverit, lavabit vestimenta sua," etc., ut supra.

"Et haec quidem fuimus, sed abluti sumus, sed sanctificati sumus, sed justificati sumus in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in spiritu Dei nostri (I Cor. VI)."

Proinde licito jam nos Ecclesia Christi tetigit, portavit et sibimet incorporavit, omnium Deo clamante de coelo pro nobis:

"Quod Deus purificavit, tu ne commune dixeris (Act. X)."

Quare vero nec abominabilia nobis erunt, quae adhuc immunda sunt, et quare non contaminabimus animas nostras assumendo haec in cibum? Ait:

"Ego enim sum Dominus Deus vester. Sancti estote quoniam ego sanctus sum."

Et iterum:

"Ego enim sum Dominus, qui eduxi vos de terra Aegypti, ut essem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego sanctus sum."

Si ergo legem sequimur regalem, non simus configurati prioribus ignorantiae nostrae desideriis, quibus in Aegypto serviebamus, unde nos eduxit Deus, quae profecto Petrus apostolus sub istis immunditiae nominibus intellexerat, cum praemisso,

"non configurati prioribus ignorantiae vestrae desideriis, sed secundum eum qui vocavit vos sanctum, et ipsi in omni conversatione sancti sitis (I Petr. I),"

statim de hoc loco sumptum sic intulit:

"Quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam sanctus sum Dominus Deus vester (ibid.)."

**CAPUT XV. De muliere quae suscepto semine conceperit,
et de nostrae immunditia causa communi, quod non
sit distinctio Judaei et Graeci.**

(CAP. XII.)

"Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Mulier si, suscepto semine, pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruae, et die octavo circumcidetur infantulus. Ipsa vero manebit in sanguine purificationis sua."

Nullum omnino lex Domini immaculata gloriari patitur, quasi de sua munditia,

"ut omne os obstruatur, ei subditus fiat omnis mundus Deo (Rom. III)."

Nam, si nos gentes reptilia et serpentia immunda fuimus, quod ipsi non diffitemur, cum emendatore nostro gratias agamus. Unde hoc illis, ut munda fuerint pecora, qualibus vesci licitum fuerit? An non et ipsi de immundo semine fuere concepti (Job XIV), de immundo, inquam, semine, quod in primis hominibus, serpens antiquus diabolus et Satanás tetigit et veneno suo polluit? Si non ita est, cur ista lex ita loquitur,

"quae omne quod loquitur, his qui in lege sunt loquitur?" (Rom. III.)

"Non est igitur distinctio Judaei et Graeci (Rom. X)."

Omnis enim peccaverunt, imo, ut secundum praesentem litteram loquar, omnes polluti fuerunt, et egebant emundatrice gratia Dei

(Rom. III). Nam et quantula erat illa emundatio Judaei circumcisi, et ad templum illud manufactum cum hostiis deportati, nisi venisset ipse et hostia et templum non manufactum Christus Filius Dei, qui tollit peccata mundi. Siquidem Isaias dicit:

*"Omnes justitiae nostrae sicut panni menstruatae
(Isa. LXIV)."*

Proinde fateamur, quia nos immunda reptilia fuimus, dummodo et illorum qui nobis insultabant, et omne os obstruatur, ubi de sua lectione panno menstruatae comparantur illorum justitiae. Et scimus quia illorum non credentium in Christum, menstrua nemo lavit; haec autem reptilia Deus purificavit, et ungula bene divisa, atque ore ruminante ornavit. Sed jam ipsa legis hujus verba carpamus.

CAPUT XVI. De eadem re, et cur signanter dixerit, "suscepto semine," et de emundatione ejus quae masculum, et ejus quae feminam pepererit.

"Mulier, inquit, si, suscepto semine, pepererit masculum, immunda erit septem diebus,"

etc. Religiose sanctus prophetalis spiritus legem suam determinavit, dicendo,

"si suscepto semine pepererit."

Aliquam enim mulierem futuram praevidebat, quae paritura quidem, sed non suscepto semine puerum paritura erat. Alioqui frustra sic determinasset. Ergo legis necessitate unica mulier, una et sola Christi Filii Dei mater fuit liberrima, quae tamen eamdem laudabiliter subiit legem humilitate spontanea.

"Si, inquit, masculum pepererit, immunda erit septem diebus,"

Ac deinceps:

"Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus menstrui, et sexaginta sex diebus erit in sanguine purificationis suaे."

In littera manifesta non praetereundum ex partu feminam parturientis majorem esse poenam infirmitatis, vel immunditiae, quam ex profusione masculi. Et recte tam scripta quam naturalis lex, feminam plus quam masculum in hac ratione gravat, quia videlicet in accessu peccati, per quod mors intravit in hunc mundum reptili illi vasculo diaboli, unde venenum immunditiae nostrae principium ille sibilavit, propior femina stetit quam vir. Nam non per virum mulier, sed per

mulierem vir in mendacio diaboli pollutus est (Rom. V). Recte igitur in femina et fluxus a natura, et ex lege purificationis duplicata est mora. Verumtamen in remedio gratiae purificantis, nulla est distantia.

"Ibi enim, inquit Apostolus, non est masculus neque femina (Gal. III)."

Unde et hac lege non alia pro filia quam pro filio datur hostia, scilicet agnus, simulque columba sive turtur. Quae videlicet tunc rite offeruntur, quando is qui accedit et fideliter credit in passione Agni incontaminati et immaculati

Christi, et compatiendo ut conregnet, gemitum habet, vel gregatim ut columba, vel solitarie sicut turtur. Columba namque gregatim, turtur vero solivagus gemere consuevit, et ob hoc ista publicos Ecclesiae conventus, iste orationum secretas lacrymas insinuat. Gregatim ergo gemere ut columba, est poenitentiam agere in publica Ecclesia; solitarie vero gemere ut turtur, est occulta vel etiam ab hominibus remota deligere lamenta.

"Quod si non invenerit manus ejus, nec poterit offerre agnum, sumet duos turtures vel duos pullos columbae,"

etc. Ejus manus agnum non invenit qui tantae capacitatis non est ut capere possit mysteria veri Agni, Christi Filii Dei. Offerat ergo duos turtures vel duos columbae pullos, id est, contenta sit geminae charitatis exsecutione.

"Unum in holocaustum, et alterum pro peccato."

Amor namque Dei totus intrinsecus ardet; amor vero proximi foris per opera misericordiae peccatum redimere studet.

CAPUT XVII. De lege leprosi, quod Deus pro mysterio hujus rei curam habuerit.

(CAP. XIII.)

"Locutus est Dominus ad Moysen et Aaron, dicens: Homo in cuius carne et cute ortus fuerit diversus color sive pustula, aut quasi lucens quidpiam, id est, plaga leprae, adducetur ad Aaron sacerdotem, et ad unum quemlibet filiorum ejus," etc.

Manifesta quidem legis hujus littera est. Sed quare haec talia Dominus Deus ad Moysen locutus est? Nunquid illi tam grandi curae fuit conspicere lepram humani corporis, lepramque domestici parietis? Quid enim praeter peccatum immundum est illi? Nunquid contra morbos corporum, et non potius contra vitia animorum.

"Deus judex fortis gladium suum vibravit, arcum suum tetendit et paravit illum? (Psal. VII)."

Ergo quod de sacrificiis brutorum animalium, idem de lege leprarum in hac parte sentiendum est. Nam sicut alio jam in loco, cum testimoniiis propheticis diximus, non idcirco ejusmodi sacrificia Deus disposuit, quod carnes taurorum manducare, aut sanguinem hircorum potare haberet, sed quia sponte talibus Aegyptia consuetudine inhiabant, et inniberi non poterant filii Israel. Idcirco sic disposita sunt ut veri sacrificii, quo delectatur Deus, saltem umbram vel figuram ordo illorum gereret. Ita plane non idcirco de lepra vitanda Deus legem dat, quod ipse corporum infirmitates abhorreat, sed quia sensus hominis, quamlibet sapientis, sensus, inquam, exterior, id est, visus vel tactus, hujusmodi plagam pene naturaliter exhorrescit, nisi quem vera misericordia, vel charitas non ficta ad compatiendum vel commiserescendum eruditivit. Idcirco leprae discutiendae, atque vitandae legem talem posuit, cujus umbra vel figura spiritualis homo

de spiritualibus debeat infirmari. Itaque, quia fieri potest, et saepe factum est, ut in domo munditiae quae est Ecclesia Dei, lepra immundissima, lepra haeretica nasceretur, recte postquam de non admittendis immunditiis mystice lex data est, datur etiam de illis ejiciendis in quibusunque, post agnitionem veritatis, apostatica vel haeretica immunditia suborta esse deprehenditur.

CAPUT XVIII. De sacerdotis circa lepram dijudicandum diligentia secundum Apostolum dicentem: "Haereticum hominem post primam vel secundam admonitionem devita."

Ait ergo:

"Homo in cuius carne vel cute ortus fuerit diversus color;"

etc. Primum haec ad Apostoli convocemus imperium, dicentis:

"Haereticum hominem post primam et secundam admonitionem devita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit cum sit proprio judicio condemnatus (Tim. III)."

Profecto sicut in hac sancta, et justa et bona lege est quando debeat homo consideratus a sacerdote statim leprae condemnari et ad arbitrium ejus separari, et est quando debeat semel et iterum includi ac die septimo considerari, sic in sancta Ecclesia est quando debeat homo statim ut a fide exorbitaverit, haereticus nuntiari, et est quando debeat piis admonitionibus prius semel et iterum conveniri. Denique si is qui ex adverso fidei veritatisque consistit, talis est ut cum non per ignorantiam, sed per malitiam errare in hypocrisi, fictis verbis negotiari et loqui mendacium, nemini dubium sit, qualis erat jam Simon ille Magus cum primum se apostolis ingessit illic (Act. VIII), non debet sententia remorari, sed statim ejicienda et separanda est lepra nequissima, ne corrumpantur caeteri. Ait ergo:

"cum viderit lepram in cute, et pilos in album mutatos colorem, ipsamque speciem leprae humiliorem carne et cute reliqua, plaga leprae est, et ad arbitrium ejus separabitur."

Et postmodum idem repetendo confirmat.

"Plaga, inquit, leprae si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit, et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit, lepra vetustissima judicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos, et non recludet, quia perspicua immunditia est."

Tunc etenim pilus in album mutatus est colorem, ipsa et species humilior est carne et cute reliqua, quando id agitur sub albedine et humilitate hypocriseos, quatenus in errorem mutantur simplices fidei, quales Apostolus praemuniens, dicit:

"Nemo vos seducat veniens in humilitate et religione angelorum quae non vidit ambulans frustra inflatus sensu carnis sua, et non tenens caput, ex quo totum corpus connexum et conjunctione subministratum et constructum crescit in augmentum Dei (Col. II)."

Tunc, inquam, capillorum mutato aspectu caro quoque viva appareat, quando id quod praedictum est, agitur scienter, aut defenditur pertinaciter, quod et contactu sancti peccare est. Nempe, quasi mortuae carnis est lepra ignorantis hominis dissonans a recta fide loquela, et haec potest remitti. Quasi vivae autem carnis lepra est hominis veritatem scientis blasphemia, et haec

"non remittetur, neque in hoc saeculo, neque in futuro (Matth. XII)."

"Lepra inquit, vetustissima judicabitur, atque inolita cuti, contaminabit eum sacerdos, et non recludet, quia perspicua immunditia est."

Quod est dicere: Non adhibebit diligentiam, ut manifestum corrigat haereticum, sed vitabit et vitandum pronuntiabit eum, quia subversus est, quia incorrigibilis est.

"Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, et pili coloris pristini, recludet eum sacerdos septem diebus et considerabit die septimo. Et si quidem lepra non ultra creverit, nec transierit in cute priores terminos, rursus includet eum septem diebus aliis, et die septimo contemplabitur. Si obscurior fuerit lepra, et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est."

Sensus hic est: Si non per inanem gloriam in astutia vel hypocrisi blasphemiam struere, sed per ignorantiam errare visus fuerit, seorsum intruetur, sensu veritatis a fidelissimo dispensatore verbi, totis septem diebus, id est, in omnibus Scripturis divinitus inspiratis.

"Et si quidem lepra ultra non creverit, nec transierit priores terminos,"

id est si non defendendo errorem, reatum suum auxerit, quod facere solent omnes haeretici, quorum diabolus corda subvertit,

"rursus includet eum septem diebus aliis, et die septimo considerabit,"

id est, iterum bona spe illum in omnibus Scripturis catholicae veritatis catechizabit, et bene confirmatum sanctae matris Ecclesiae praesentabit, dicens, quia scabies fuit, et non lepra, id est, ignorantia deliquit, non malitia.

"Lavabitque homo vestimenta sua, et mundus erit."

Juxta hunc sensum spiritualem, in lavandis vestimentis discretio qualis esse debeat, ecclesiastica prudentia non ignorat. Nam, qui ab haeretica lepra correctus ad integritatem fidei reducitur, qualiscunque illa exstiterit, dummodo baptizatus fuerit in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti non illi repetitur lavacrum carnis, sed tantum confessione data, spiritum accipit reconciliationis et remissionis peccatorum, qua sufficienter laventur vestimenta, ut homo ejusmodi mundus sit.

"Quia, si postquam a sacerdote visus est, et redditus munditia, iterum lepra creverit, adducetur ad eum, et immunditia condemnabitur."

Et hoc aequum est. Nam, si denuo ab alienatus fuerit peccator a vulva et erraverit ab utero, et locutus fuerit falsa (Psal. LVII), quae jam spes superesse poterit? Quomodo enim de ignorantia poterit excusari? Igitur et quemadmodum supradictus Apostolus, ait:

"Haereticum hominem post primam et secundam admonitionem devita (Tim. III),"

videlicet eo quod inexcusabilis, imo et incorrigibilis sit, ita nunc lex immundum esse decernit eum qui redditus munditia iterum lepram contraxerit. Hoc plane fecit aliquis, cum forte aliquo indigens negotio, unde in catholica Ecclesia posset ei subveniri, fidem rectam professus est, eo quod diceretur ei: Non tibi subvenietur hic, nisi communicaveris, et rursus alio indigens, quo, verbi gratia, apud Arianos posset ei subveniri. rursus catholicam deseruit, eo quod dicerent Ariani: Non tibi subvenietur, nisi hic communicaveris, sicut palea leviter omni vento circumferente, nunc ab area transvolat in sepem, nunc rursus a sepe refertur in aream. Igitur et juxta hanc legem immunditia condemnabitur, et juxta evangelicum Apostoli praeceptum,

"quia subversus est,"

devitabitur.

CAPUT XIX. *Quid si lepra mundissima teneri, et idcirco hominem mundissimum decerni, secundum Apostoli sententiam dicentis: "Scripsi vobis in Epistola non commisceri fornicariis."*

"Sin autem effluererit discurrens lepra in cute, et operuerit omnem carnem, a capite usque ad pedes quidquid sub aspectu oculorum cadit, considerabit eum sacerdos, et teneri lepra mundissima judicabit, eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco homo mundus erit. Quando vero caro vivens in eo apparuerit, tunc sacerdotis judicio polluetur, et inter immundos reputabitur."

Hujus loci mysterio legitime consonans Apostolus, dicit ad Corinthios:

"Scripsi vobis in Epistola: Ne commisceamini fornicariis, non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus aut idolis servientibus. Alioqui debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri. Si is qui frater nominatur est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt judicare? Nunquid enim de his qui intus sunt vos judicatis? Nam eos qui foris sunt Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis." (I Cor. III.)

Quid enim est, totum a capite usque ad pedes lepra opertum esse, nisi fornicarium aut avarum esse et omnino tam professione, quam opere foris esse? Quid enim est carnem vivam aspergi lepra, nisi nominari fratrem et fornicatorem esse, caeteraque facere opera fraterno nomini repugnantia? Igitur efflorente ac discurrente lepra in cute totam a capite usque ad pedes carnem opertam esse, quidquid sub aspectu oculorum cadit, idque consideratum a sacerdote, lepram quidem, sed

mundissimam lepram judicari, eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco hominem mundum decerni, id profecto est fornicariis hujus mundi, avaris, rapacibus, idolis servientibus licenter commisceri, nihilque judicare de illis, eo quod foris sunt, quos Deus judicabit. Ejusmodi homo mundus erit, inquit, id est ejusmodi colloquium lege ecclesiastica non te contaminabit, et hoc modo lepra ejus tibi mundissima erit. Nam et Dominus noster talibus commisstus, unde et improperebatur illi quod esset amicus peccatorum et publicanorum (Matth. XI). Alioquin si tales vitandi erant, debueramus et nos et apostoli de hoc mundo exiisse, imo et Dominus noster nunquam in hunc mundum venisset. E contrario carnem vivam apparere in lepra, vel carnem vivam lepra aspergi, quod superiori modo longe diversum vel dissimile est, et idcirco immundum decerni, id plane est eum, qui nomen habet quod vivat (Apoc. III), qui frater nominatur et intus est, judicari, et cum ejusmodi nec cibum sumi, sed auferri malum ex vobismetipsis (I Cor. III). Quid si abundantiori tristitia frater absorptus fuerit? (II Cor. II). Nunquid omnino relinquetur, dum idcirco duntaxat tradi debeat Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat in die Domini (I Cor. V). Praemisso ergo,

"caro enim viva si lepra aspergatur immunda est,"

continuo sequitur:

"Quod si rursum versa fuerit in alborem, et totum hominem operuerit, considerabit eum sacerdos, et mundum esse decernet."

Quod idem est ac si dicat: Si abundantiori tristitia fuerit absorptus, imo et antequam penitus absorbeatur, intuebitur eum sacerdos, scilicet is qui infirmarum curam se novit accepisse animarum, et non super sanas tyrannidem, et proinde sacerdos legitimus est. Intuebitur, inquam, eum pio intuitu, et confirmabit in illum charitatem, mundum eum esse decernens, videlicet ut eum qui se illi in colloquio

sociaverit, non judicet aequalem debere sortiri excommunicationis vindictam, sed potius immittat sapientes, qui quasi occulte consolentur fratrem fluctuantem.

CAPUT XX. De lepra ejus, cui ulcus innatum est, et ejus quem ignis exussit, mystice, de distantia haeresiarchae et haeretici.

"Caro et cutis in qua ulcus natum est, et sanatum, et in loco ulceris cicatrix apparuerit alba, sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem."

Item:

"Caro et cutis, quam ignis excusserit, et sanata albam sive subrufam habuerit cicatricem, considerabit eam sacerdos. Et ecce versa est in alborem, et locus ejus reliqua cute humilior, contaminabit eum, quia plaga leprae in cicatrice orta est."

Hactenus indistinctione de lepra qualiscunque haeresis sancta et mystica lex locuta est, nunc distincte loquitur, primum de lepra haeresiarchae, id est ejus a quo haeresis orta est, et ejus qui non proprio vitio, sed alieno inductus haeretica tabe pollutus est. Denique quod ulcus innatum, et combustio propriis causis differunt hoc reatus haeresiarchae, et ejus qui ab illo seducente in anima combustus est differt. Nam ille proprio vitio ulceratus, mortiferum virus concepit, iste imprudens forte, dum diviti haeretico adulando quodammodo ad prunas distenditur, et calefacit crepitantis fornaculae scintillis evolantibus in crure adustus est. Utriusque lex eadem est. Parum quippe differt in crimine decipere et decipi posse.

"Cum, inquit, viderit sacerdos locum leprae humiliorem carne reliqua, et pilos versos in candorem, contaminabit eum. Plaga enim leprae orta est in ulcere,"

etc. Quae videlicet lex, quia supradicta est, jam caetera prosequamur: Hoc tamen non praetereundum quia tunc in carne vel cute jam sanato ulcere, quod innatum fuerat, plaga leprae orta est, quando homo

vitiosus magnarum opum, magni et ardantis ingenii de proprio vitio correptus ab Ecclesia deterior factus est, et unius verbi gratia, carnalis vitii quasi ulcere sanato vel constricto, in haeresim lapsus est, fecit schismata turbavitque catholicam pacem, propria inflammatus iracundia. Talis Nicolaus de Actibus apostolorum septimus (Act. VI), diaconus de zelo pulcherrimae conjugis increpatus, respondisse fertur ut quicunque vellet, acciperet eam uxorem, et ob hoc infideles docuisse quod apostoli promiscua cunctis, communiaque consortia feminarum permitterent.

CAPUT XXI De lepra capitis vel barbae, et caute discernendum esse utrum lepra an scabies, sive calvitium sit.

"Vir sive mulier, in cuius capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos. Et si quidem humilior fuerit locus carne reliqua, et capillus flavus solitoque subtilior, contaminabit eos, quia lepra capitum ac barbae est: Sin autem viderit locum maculae aequalem vicinae carni," etc., ut supra.

Et ex hoc loco cognoscere licet quoniam non temere de consuetudine cujusquam, praesertim quae bono possit animo fieri, judicium proferri debeat. Tunc etenim in capite vel barba, quae videlicet pars corporis non absconditur, nec adeo veste contegitur, lepra germinavit aut germinasse putatur, quando talem quis consuetudinem in publico Ecclesiae tenet, quae causam infidelitatis habet, vel habere creditur. De hujusmodi, inquam, non temere judicandum est. Potest enim evenire, ut quod tinea vel lepra capitum esse putatur, eo quod capilli fluant, scabies aut calvitium sit, id est, ut quod a fideli vel sana doctrina abhorrente dicitur, bono proposito et munda conscientia teneatur, ut, verbi gratia, cum quis virginitati impensius favet, et exinde opinio nata est quod conjugia damnet, vel cum fratri carnem intemperantius manducanti detrahit, et exinde occasio se praebuit quod, contra Apostolum, bonam Dei creaturam rejiciendam esse (I Tim. IV), docere velit. Adducetur, inquit, ad sacerdotem, et res, eodem ordine quo jam supra dictum est, diligenter examinabitur, atque rei veritate comperta, si lepra est, immundus homo adjudicabitur; si scabies, lotis prius vestibus, mundabitur; si calvitium, absque ulla interpositione erit mundus.

CAPUT XXII. De leproso separato, quid sit habere vestimenta dissuta, caput nudum, os, veste coniectum, contaminatum se clamare ac sordidum.

"Quicunque ergo maculatus fuerit lepra, et separatus ad arbitrium sacerdotis, habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste coniectum, contaminatum ac sordidum se proclamabit. Omni tempore quo leprosus est immundus, solus habitabit extra castra."

Durus et fortis hic occidentis litterae baculus est, majori confusione vel ignominia miseri corporis morbos anathematizans quam ipsa, quae Deus odit, adulteria. Caeterum, quod vivificans spiritus in isto loco dicit Ecclesiis, justum valde et rationabile est. Qui enim haeretica est lepra maculatus revera notandus. quia profecto devitandus est.

"Habebit ergo, inquit, vestimenta dissuta."

Plane haereticus vestimenta habet dissuta; nam hoc ipso quod haereticus est, illud sibi scidit Christi vestimentum, cuius in typum milites tunicam ejusdem Christi, Domini scindere noluerunt (Joan. XIX) unde et schismaticus dicitur, et est, quia videlicet unitatem fidei unicam vel Scripturam veritatem scindendo, ipse dissitus et conscius est. Habet et

"caput nudum,"

perdidit enim coronam spei Domini, imo et ipsum perdidit caput cuius membra sumus, caput, inquam, Ecclesiae Christum,

"ex quo totum corpus per nexus et conjunctione subministratum est, et crescit in augmentum Dei (Col. II),"

et assumpsit sibi caput inimicorum diabolum, caput ulcerosum, caput leporum. Habet et

"os veste contectum,"

id est, spiritu fictionis obturatum bilingue et dolosum.

"Veste, inquam, contectum."

Summopere namque cavet ne ab illis qui patulum habent discretionis nasum, fetore suo deprehendatur os vel guttur malignum, de quo alibi scriptum est:

"Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum (Psal. XIII)."

Nec frustra. Nam

"contaminatum, inquit, ac sordidum se clamabit."

Dum enim susurrare se putat haereticus, clamat, dum sibilare lingua viperea se existimat, latratus ejus omnem auritum hominem exsurdat. Cum, inquam, in cubiculo suo regi Deo detrahit, avis coeli audit et nuntiat (Eccle. X), et fit pavor, et admiratio in tota Christi domo, quae est Ecclesia. Igitur quidquid loquitur haereticus, clamor est, et turbam concitat. Quid ergo? Omni, inquit,

"tempore quo leprosus et immundus est, solus habitabit extra castra."

Non ergo quisquam haeretico, quem viventem catholicae Ecclesiae castra non recipiunt, mortuo veniam promittat. Nam lepra vel

immunditia haeretica, quae in hac vita per poenitentiam non mundatur, post hanc vitam non est unde curetur.

"Quodcunque potest manus tua, dicit Ecclesiastes, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia sunt apud inferos, quo tu properas (Eccle. IX)."

Omni igitur tempore id est, in saecula saeculorum, sine termino, sine fine erit extra castra sempiternae Ecclesiae, solus, quamvis in perditorum multitudine, solus, inquam, et solitarius quia a Deo derelictus, desertor ac desertus, pollutor et immundus, qui hoc tempore, dum vivit, non fuerit spiritu reconciliationis emendatus.

CAPUT XXIII. De lepra vestium, et quod leprosa vestis sit comburenda, id est scriptura haeretica penitus auferenda.

"Vestis lanea sive linea, quae lepram habuerit in stamine sive sub tegmine, aut certe pellis, vel quidquid ex pelle confectum est, si alba vel rufa macula fuerit infecta, reputabitur lepra, ostendeturque sacerdoti. Qui consideratam recludet septem diebus, et die septimo rursus aspiciens, si crevisse deprehenderit, lepra perseverans est, pollutum judicabit vestimentum et omne in quo fuerit inventa, et idcirco comburetur flammis."

Vestis lanea, sive linea, aut certa pellicea, vestis, inquam, quaelibet leprosa perversa est haeretici scriptura arte texta vel consuta sive grossiori, ut linea, sive subtiliori eloquio, ut linea, sive de Platone, caeterisque philosophis Deo mortuis, sumpta ut vestis pellicea, de mortuis utique animalibus contracta. Itaque si maculam habuerit albam vel rufam, id est si quidpiam discrepuerit ab universitate Scripturarum, sive humili, sive grandiloquo sermone,

"lepra,"

scilicet haeretica perfidia

"reputabitur"

ab eo qui legerit vel audierit,

"ostendeturque sacerdoti,"

viro videlicet verum Scripturarum sensum atque judicium habenti, cui, qui non ostenderit, tanquam pro consensu damnabilis erit.

"Qui consideratam recludet septem diebus,"

id est, non temerarium proferet judicium, sed conferet cum omni auctoritate Scripturarum,

"et si lepram crevisse,"

id est, si vere haeresim esse

"deprehenderit, comburetur flammis."

Nullo enim modo melius aut citius haeretica scriptura de memoria perit. Comburetur itaque leprosa vestis, scilicet prava scriptura flammis visibilibus, nam leprosus scriptor insanabilis, scilicet haereticus impoenitens, cremabitur flammis inexstingubilibus, flammis aeternis, flammis gehennalibus. Quo contra vestis illa, quam operata est mulier sapiens, quaesivit enim lanam et linum, et operata est consilio manuum suarum, vestiet virum illius nobilem, dabiturque ei de fructu manuum suarum, et laudabunt eam in portis opera ejus (Prov. XXXI).

"Quod si eam viderit non crevisse,"

id est, putaverit haeresim non esse, et id quod pravum sonat bono sensu accipi posse,

"praecipiet, et lavabunt id in quo lepra est,"

id est, praedicabit vel exponet coram omnibus illum verbi sensum, qui sanus vel utilis est.

"Et cum viderit faciem pristinam non reversam,"

id est, nihil prodesse lectoribus sive auditoribus sanam interpretationem suam,

"igne comburet,"

ut praedictum est.

"Sin autem obscurior fuerit locus leprae, postquam vestis est lota, abrumpet eum, et a solido dividet,"

id est, si cum in uno capitulo error sit aut haeresis, multa fidelia sive utilia sunt in toto corpore voluminis, dempto vitio, caetera reservabit, quod facere nonnulli conati sunt de libris Origenis.

"Quod si ultra apparuerit in his locis quae prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga est,"

id est, si ultra de illis quoque scriptorum locis, quae prius videbantur innoxia, dissensiones ortae et facta fuerint scandala, debent igne comburi, videlicet eo quod plus simplicibus obsint quam prosint sapientibus et discretis, cum sufficientia scripta probatae fidei.

"Si cessaverit,"

id est, si dissensio vel turbatio legentium ratione sedari potuerit,

"lavabit ea, quae pura sunt secundo"

id est, defendet vel commendabit ea quae catholica sunt iterato testimonio,

"et munda erunt,"

authentica permanebunt.

**CAPUT XXIV. De emundatione leprosi, id est, haeretici,
et quod mundare mundatum hoc sit reconciliare
correctum, et quid sit duos offerre passeres.**

(CAP. XIV.)

"Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Hic est ritus leprosi: Quando mundandus est, adducetur ad sacerdotem. Qui egressus e castris cum invenerit lepram esse mundatam, praecipiet ei qui purificabitur, ut offerat pro se duos passeres vivos quos vesci licitum est, et lignum cedrinum, vermiculumque et hyssopum, et unum e passeribus immolari jubebit in vase fictili super aquas viventes. Alium autem vivum cum ligno cedrino, et cocco et hyssopo tinget in sanguine passeris immolati, quo asperget illum, qui mundandus est septies, ut jure purgetur."

Vere

"bona"

et sancta

"lex, si quis ea legitime utatur (I Tim. I)."

Vere splendida Moysi facies, si quis eam amoto velamine intueatur (II Cor. III). Vidimus, intelleximus qualiter ejiciat leprosum, id est haereticum, eo quod leprosus sit. Nunc videamus qualiter mundet, id est reconciliet illum, ubi mundatus, ubi in catholica fide fuerit correctus; hoc enim est mundare mundatum, scilicet reconciliare correctum.

"Ut offerat, inquit, pro se duos passeres."

Passer Christum significat hoc loco, qui et in psalmo loquitur:

*"Vigilavi, et factus sum sicut passer solitarius in tecto
(Psal. CI),"*

id est resurrexi et ascendi in coelum, separatus ab hominibus, ad modum passeris solitarii in tecto, separati ab aliis avibus, et quiescentis in loco suo. Sed duo passeres offerendi sunt,

*"et unum, inquit, e passeribus immolari jubebit in vase
fictili super aquas viventes, alium autem tinget vivum in
sanguine passeris immolati," etc.*

Cur hoc, nisi quia oportet eum, qui reconciliatur Ecclesiae, confiteri Christum quia crucifixus et mortuus est ex infirmitate nostra, et vivit nunc ex virtute Dei? (II Cor. XIII.) Nam in umbra quidem vel figura ista duo passeres offeruntur, sed in veritate essentiae unus est Christus: unus, inquam, idemque una geminae persona substantiae ex altero crucifixus, ut praedictum est, ex altero jam vivus, ex quo etiam

*"jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur
(Rom. VI)."*

Igitur oblatis duobus passeribus quos vesci licitum est; utraque enim jam dicta credere oportet, unus immolatur, et ex alio vivo cum sanguine immolati, is qui mundandus est septies aspergitur, quia videlicet immolatus est Christus, idemque redivivus septiformem dedit spiritum, sine quo nullus rite aspergitur, ut peccatorum remissione mundetur. Hoc in sacramentis Ecclesiae mirabiliter (quod fidelibus notum est) celebratur. Immolatur passer

"in vase fictili,"

id est, recitatur fides ejus, quae ex infirmitate nostra exstitit passionis Christi. Et hoc

"super aquas viventes,"

id est, secundum Scripturas veritatem vitae continentes. Illic est lignum cedrinum, vermiculusque et hyssopus. Lignum cedrinum imputribile spem significat resurrectionis et incorruptionis futurae; vermiculus, charitatem; hyssopus herba humilis, qua tumor pulmonis deponitur, ipsam fidem, qua corda nostra purificantur. Sine istis reconciliatio non fit. Immolato itaque passere uno, alius vivus in sanguine ejus tingitur, quo septies, qui mundandus est aspergatur, ut rite mundetur, quia videlicet unus idemque Christus mirabiliter, et hic in sacramento suo quotidie immolatur, et in coelo vivit non moriturus. Hac fide recepta, qui haereticus fuerit,

"septies respersus,"

id est, sancto septiformi Spiritu, qui in sola catholica Ecclesia datur, innovatus,

"dimittet passerem vivum in agrum, ut avolet,"

confitendo scilicet quia Christus, ut praedictum est, nunquam moriturus in aeternum manet.

CAPUT XXV. De mystica observatione leprosi qui mundatus est deque caeremoniis suis et oblationibus.

"Cumque laverit homo vestimenta sua radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua. Purificatusque ingredietur castra, ita duntaxat ut maneat extra tabernaculum septem diebus, et die septimo radet capillos capitinis, barbamque et supercilia ac totius corporis pilos, et lotis rursum vestibus et corpore, die octavo assumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similae in sacrificium, quae conspersa sit oleo et seorsum olei sextarium. Cumque sacerdos purificans hominem statuerit eum, et haec omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii, tollet agnum et offeret eum pro delicto oleique sextarium," etc.

Cumque, inquit, laverit homo vestimenta sua, eo videlicet lavacro, de quo Propheta in psalmo:

"Lavabo, inquit, per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo (Psal. VI),"

radet omnes pilos corporis sui, id est omnes a se superstitiones haereticas amputabit, et lavabitur aqua, id est sacra informabitur doctrina. Purificatusque, scilicet hoc modo, ingredietur castra; jam enim ex tunc in catholica reputabitur Ecclesia, ita duntaxat ut

"maneat extra tabernaculum suum septem diebus,"

videlicet ne rudis adhuc si contubernialium haereticorum malis colloquiis misceatur, iterum rediviva illorum lepra corrumpitur.

"Maneat inquam, extra tabernaculum suum septem diebus,"

id est, donec in eo perfecte Christus formetur, cui est iterum pariente gratia natus. Et ei hoc contrarium non est quod sacerdotibus supra in consecratione ipsorum praeceptum est:

"De ostio quoque tabernaculi non exhibitis septem diebus (Lev. VIII)."

Sacerdotibus namque tabernaculum catholica est Ecclesia. Leproso autem huic tabernaculum suum haereticorum conventiculum erat.

"Et die, inquit, septimo, radet capillos capitis, barbamque et supercilia ac totius corporis pilos."

Haec namque perfectio et reformationis in eo qui barbatus et veternosus haereticus fuerat, si ex toto ad infantiam innocentiae redeat, si deposita philosophia et inani fallacia, quae est

"secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi,"

et non secundum spiritum (Col. II), in illo qui

"caput est corporis Ecclesiae (Col. I),"

tota expoliatione corporis carnis reflorescat, quod est capillos capitum, id est sensus pristinos cordis, barbamque virilem, ac superbiae supercilia, cum totius corporis pilis radere, ut totus homo novus incedat.

"Et lotis rursus vestibus et corpore,"

id est iterum atque iterum data confessione,

"die octavo sumet duos agnos immaculatos, et ovem anniculam absque macula, et tres decimas similae,"

etc. Haec leprosi ablato a sacerdotum supradictis oblationibus differt quod illic vitulum, hircum atque agnum sumi jubet lex, azymorum de canistro exprimitur eadem quantitas; hic autem

"duos, inquit, agnos assumet, et ovem anniculam, et tres similae decimas."

Plane ab hoc haeretico, qui ab hujusmodi lepra mundatus est, exigitur debet, ut totius vanae philosophiae rasis superciliis, simplicitatem fidei sapiat, et ita cum duobus agnis immaculatis,

"ovem anniculam,"

id est, in duobus Testamentis unam simpliciter profiteatur fidem catholicam. Nam a sacerdote, id est ab eo qui nunquam aberravit a fide, non tanta solertia requiritur vel exigitur ut sit contentus simplici fide, quippe qui neminem sollicitum reddidit, quod inquam humana Deum voluerit ratione comprehendere. Igitur,

"et tres, inquit, decimas similae assumet in sacrificium."

Tribus decimis assumptis, septem decimae residuae sunt. Assumet ergo tres similae decimis, id est tres confitebitur pura mente et publica voce unicae deitas personas, ut quas non habebat septem decimas, scilicet sanctum septiformem Spiritum in catholica matre Ecclesia recipiat. Sed non satis est sanctam confiteri Trinitatem in conspectu Ecclesiae, nisi praeeunte dilectionis auctoritate et erga Deum et proximum fideliter operante.

"Conspersa, inquit, simila sit oleo, et seorsum habeat olei sextarium,"

qui videlicet et intus coram Domino conspergitur charitatis oleum, et foris erga proximum sex opera misericordiae sunt, scilicet esurienti cibum, sitiensi dare potum, colligere hospitem, cooperire nudum, visitare infirmum, venire ad eum qui in carcere est (Matth. XXV). Caetera praeterimus, quia fere sunt eadem quae superius in consecratione sacerdotum, imo in exordio voluminis hujus, pro posse tractavimus. Nec mirum, quod eodem ritu et sacerdotes consecrantur, et qui leprosus fuerat emundatur, quia, videlicet in reconciliatione haeretici, cuncta sunt agenda mysteria Christianae fidei, per quae Deo nostro regnum et sacerdotes sumus effecti (Apoc. V), excepto quod non illi repetitur lavacrum carnis, si veniat ab haereticis, quamlibet perversis, baptizantibus tamen in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti

"Quod si pauper est, et non potest manus ejus invenire quae dicta sunt,"

etc. Pauper ille est, qui pro parvitate scientiae non penetrat profunda Scripturarum, quae duobus Testamentis determinatae sunt.

"Sumet ergo, inquit pro peccato agnum,"

id est pro correctione pestis haereticae, apprehendet apostolicae fidei symbolum.

"Decimamque partem similae conspersae oleo, et olei sextarium,"

id est fidem unam absque subtili discussione, trium personarum, ita duntaxat ut dilectionem habeat ergo Deum et proximum, juxta sensum supradictum,

"duos quoque turtures, ait, sive duos pullos columbae,

*quorum sit unus pro peccato, et alter in holocaustum
(Lev. XII),"*

videlicet duplum habendo gemitum, vel quia dixit et fecit quae catholicae puritatis non sunt, vel quia non dixit et non fecit quae ab haereticae leprae contagione aliena sunt. Caetera, ut jam dictum est, praeterimus, non enim eadem in omnibus locis suis replicare compellimur.

CAPUT XXVI. De lepra domorum, cum nuntiata fuerit sacerdoti, qualiter consideretur, id est haeresis quorumlibet in quovis ordine cohabitantium qualiter examinetur.

"Locutus est Dominus ad Moysen et Aaron dicens: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga leprae in aedibus, ibit cuius est domus nuntians sacerdoti, et dicit: Quasi plaga leprae videtur mihi esse in domo mea. At ille praecipiet, ut offerant universa priusquam ingrediatur eam, et videat utrum lepra sit, ne immunda fiant omnia quae in domo sunt. Intrabitque postea, ut consideret domus lepram, etc."

Et hic a superioribus deductus vivificans legis spiritus in promptu est. Si enim non de lepra carnis, sed de lepra mentis vel peccato carnis Deo cura vel judicium est, quanto magis de lepra parietum, vel de lepra lapidum visibilium et insensibilium illi cura non est? Ergo hic domus, ratione urgente, eo sensu accipianda est quo partes domus dicimus singulos homines. Et hoc nondum spirituale est; nam et litteraliter, sicut tribus per familias, sive cognationes, et cognatio per domos, sic domus per viros plerisque Scripturae locis divisa est.

"Cum igitur, inquit, ingressi fueritis in terram Chanaan, quam ego dabo vobis in possessionem, si fuerit plaga leprae in aedibus,"

etc. Ex tunc terram Chanaan, quod interpretatur motus eorum, ingressi sumus, ex quo, sub regibus Christianis atque catholicis principibus, licuit sanctae Ecclesiae publicis regnare conventibus divinumque imperium coelestibus gubernare legibus. Nam terra quidem Chanaan, quam dedit Dominus populo illi possidendum, illam significat terram viventium de qua maligni spiritus expulsi

sunt, quia, secundum nomen Chanaan, motus est pes eorum (Psal. XCIII), cecideruntque, et stare non poterant (Psal. XXXV); sed quia per praesentis Ecclesiae januas in illam ingredimur terram, non vane jam nos ingressos esse dicimus, et beata spe gloriamur, cum adhuc peregrinantes in corpore, jam in coelis cum Apostolo conversari possimus (Phil. III).

"Si, inquit, fuerit plaga leproe in aedibus,"

id est, si orta fuerit haeresis in quibuslibet Ecclesiae conventibus, caenobiisque, vel quibusunque ordinibus communiter viventibus,

"ibit cuius domus est, nuntians sacerdoti,"

subauditur eo quod plagam mortiferam per semetipsum sanare non possit,

"Tunc enim is, cuius est domus,"

qui domui Christi est praelatus, majoris vel superioris quaerere debet praesidium, cum per sesemetipsum curare non poterit domesticum morbum.

*"At ille praecipiet, ut efferant universa de domo,
priusquam ingrediatur eam, et videat utrum lepra sit."*

Ingressuro sacerdote in domum, ut videat utrum lepra sit quod annuntiatum est, an non, prius efferri debent universa, subauditur quae efferri possunt, quia videlicet in conventu, vel coetu cohabitantium orta dissensione de fide vel dogmatibus, antequam res examinentur, qui non consentiunt scandala facientibus, ipsum suum declarare debent studium quo ab aliis dissentiant. Nam postquam lepram haereticam esse manifesta ratio convicerit, non solum auctoribus, sed et auctorum consentaneis sententia pariter incumbet

judicialis. Quare enim praecipiet ut efferant universa.

"Ne immunda, inquit, fiant omnia, quae in domo sunt,"

videlicet, quando prolatum fuerit convictae immunditiae indicium.

"Intrabitque postea, ut consideret domus lepram,"

videlicet postquam schismatis partem utramque diviseret, distinctamque utriusque habuerit notitiam.

"Et cum viderit in parietibus illius, quasi valliculas pallore sive rubore deformes, et humiliores superficie reliqua, egredietur ostium domus et statim claudet eam septem diebus."

Quod est dicere: Cum audierit capitula disceptantium omnino a pulchritudine vel sanitate sanctorum Scripturarum discrepare, egredietur tota aversus mente, et imponet silentium immundo spiritui, scilicet leprae haereticae,

"septem diebus,"

id est, universae veritatis objecta auctoritate, ut videant vel intelligent recti et laetentur, et omnis iniquitas oppilet os suum (Psal. CVI).

CAPUT XXVII. *Quod si post septem dies invenerit crevisse lepram, jubeat erui lapides, id est, si post omnes admonitiones perseveravit haeresis, expellet ejus auctores, et si nec ita profecerit, destruet totam domum haereticam.*

"Reversusque die septimo considerabit eam. Si evenerit crevisse lepram, jubebit erui lapides in quibus lepra est, et projiciet eos extra civitatem in loco immundo, domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum, et spargi pulvorem rasurae extra civitatem in loco immundo, lapidesque alios reponi pro his qui ablati fuerunt, et luto alio lini domum."

"Septimo, inquit, die"

, id est postquam omnem adhibuit sani sermonis diligentiam,

"reversus, si lepram invenerit crevisse"

haereticam,

"jubebit erui lapides in quibus lepra est,"

id est utetur ferro abscissionis, auferendo et expellendo illos qui sunt ejusdem impietatis auctores,

"et projiciet eos extra civitatem,"

extra civitatem, inquam, viventis Dei Hierusalem coelestem, extra pacem ecclesiasticae communionis

"in loco immundo,"

in diaboli circo vel theatro, vel in maligno malignorum collegio, cum

mortuis, cum his qui sunt in inferno,

"Domum autem ipsam radet intrinsecus per circuitum;"

nec enim immunis esse poterit ab illorum colluvione totus coetus
cohabitantium, dicente Scriptura:

"Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea (Eccli. XIII)."

"Radet, inquam, per circuitum,"

id est, cunctos tam vocis professione quam et manus subscriptione,
anathematizare compellet dogma haereticum,

"et sparget pulverem rasurae extra urbem in loco immundo."

ut videlicet nihil immundorum, nihil haereticorum sensum resideat in tota Dei domo. Sed

"et lapides alios reponi jubebit pro his qui ablati fuerint,"

scilicet, ut malis male perditis (Matth. XXI), domus impleatur aliis domesticis, qui pro veritate fidei, vel pacis catholicae statu, jure competentur in familia Domini. Tandem

"luto alio liniet domum,"

id est, malis sensibus exclusis sedula praedicatione ac meliori doctrina totum reformabit fidei vel catholicae pacis statum. Sin autem postquam eruti sunt lapides, et pulvis elatus, et alia terra lita, ingressus sacerdos viderit reversam lepram et parietes aspersos maculis, lepra est perseverans, et immunda domus. Quam statim destruent, etc., videlicet sicut, post primam et secundam

inspectionem, homo leprosus immunditia condemnatur, sic et domus, post primam et secundam considerationem, crescente lepra, jure destruitur, id est sicut haereticus homo post primam et secundum admonitionem, devitandus, sic et universa domus, sive Ecclesia malignantium conciliumque haereticorum, post primam et secundam orthodoxi sacerdotis visitationem, anathematizandum est,

"Destruent ergo, inquit, domum et lapides ejus, ac ligna, atque universum pulverem projicient extra oppidum in loco immundo,"

videlicet cum illo immunditiae principe diabolo, cui per prophetam sub nomine Babylonici regis dictum est:

"Omnes reges gentium universi dormierunt in gloria, in doma sua. Tu autem projectus es de sepulcro tuo quasi stirps inutilis, pollutus et obvolutus cum his qui interfici sunt gladio (Isa. XIV)."

"Quod si introiens viderit, lepram non crevisse in domo, postquam denuo lita est, purificabit eam, redditia sanitatem. Et in purificatione ejus sumet duos passeres," etc., ut supra.

CAPUT XXVIII. *De eo qui patitur fluxum seminis, id est, incontinentiam sermonis, et de ea quae sanguine fluit, id est quae cuilibet fratri detrahit, et de mystica ejus oblatione si sanata fuerit.*

(CAP. XV.)

"Vir qui patitur fluxum seminis, immundus erit. Et tunc judicabitur huic vitio subjacere cum per momenta singula adhaeserit carni illius, atque concrevit foedus humor."

Item:

"Mulier quae redeunte mense patitur fluxum sanguinis, septem diebus separabitur."

Ac deinceps:

"Mulier quae patitur multis diebus fluxum sanguinis, non in tempore menstruali, vel quae post menstruum sanguinem fluere non cessat, quandiu huic subjacet passioni, immunda erit quasi sit in tempore menstrui."

Ordinate post legem datam, leprae damnabilis, id est haereticae pravitatis, legem edicit Scriptura de fluxu seminis et de fluxu sanguinis menstrui, id est de incontinentia oris murmurosi et de loquacitate linguae detrahentis. Quid est fluxum seminis aut fluxum pati sanguinis, nisi detractoris aut etiam criminosis fluere verbis? Nempe qui detrahit Deo, vel quid blasphemat Deum, et qui detrahit proximo, vel qui judicat proximum, proximi sunt. Qui enim hoc tempore catholicae pacis, quando sufficientibus orthodoxorum scriptis lapidata vel obruta est omnis haeresis, proximi quem videt bona quoque odit, quomodo, vigentibus haereticorum zizaniis, Deo

quem non videt posset esse fidelis? Igitur et hic immundus est. Et si quidem in proposito virtutis, aut in quolibet eminenti gradu constitutus sit, vir est patiens fluxum sanguinis; si autem de saecularium plebecula nulloque ordinis ecclesiastici sive curialis munere functus sit, recte mulier dicatur patiens fluxum sanguinis menstrui, quandiu a detractione linguae non parcit, quandiu scandala nutrire, dissensiones facere non cessat. Et notandum quam caute dictum sit, quam provide definitum sit.

"Tunc, inquit, judicabitur huic vitio subjacere, cum per momenta singula adhaeserit carni illius, atque concreverit foedus humor."

Quod est dicere: Non pro uno verbo judicabitur linguae vitio subjacere; nam

"si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir (Jac. III)."

Sed cum indesinenter pro consuetudine adhaeserit ori illius foeda, atque humida loquacitatis lues, et suavis fuerit gutturi ejus panis hujusmodi, immundus, inquam, et hic erit, verumtamen non aequa ut leprosus, nondum aequa haereticus. Nec enim habet haec lex ut separetur, ut habitet extra castra solus. Optime ac legitime sancta didicit Ecclesia portare et sustinere, intra castra sua, qui sunt hujusmodi, gemens tamen et dicens:

"Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus est; habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Cum his qui oderunt pacem erat pacificus (Psal. CXIX)."

Hunc tenet modum discretionis, ut cum his qui oderunt pacem proximi, quandiu salvo unitatis vinculo potest, pacifica sit: cum his autem qui oderunt pacem Dei, qui male de Deo loquuntur et sunt

haeretici, nullam habeat pacem, aut tolerantium communionis, sed emundatio talium sine sanguine fit. Ait enim:

"Si sanatus fuerit qui hujusmodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, et lotis vestibus ac toto corpore in aquis viventibus, erit mundus. Die autem octavo, sumet duos turtures, aut duos pullos columbae, et veniet in conspectu Domini ad ostium tabernaculi testimonii, dabit eos sacerdoti," etc.

Ita, inquam, talium emundatio, et earum mulierum quarum steterit sanguis et fluere cessaverit, sine sanguine fit, cum emundatio leprosi nonnisi cum sanguine fiat passeris vivi. Etenim quicunque fidei professione intus sunt, quamvis paleae sint, cum per poenitentiam mutantur et grana fiunt, solemni reconciliatione non indigent, sed tantum turturis et columbae gemitus offerant, et salvati sunt. Caetera, quia manifesta sunt, et similia vel eadem ex parte dicta sunt superius, studio proficisciendi praeterimus.

**CAPUT XXIX. Quod mulier vitio laborans fluentis menstrui,
a sanctae communionis prohiberi non debeat ingressu.**

Hoc tamen de menstruis floribus secundum litteram praetereundum non est, quia jam in Evangelio Christi mulier ejusmodi passionem sustinens, Deo immunda non est (Matth. IX). Nam viro quidem immutanda sit, scilicet,

*"ut vir qui cum ea coierit, tempore sanguinis menstrualis,
immundus sit."*

Et hac lege prohibeatur cum ea coire vir, in quo certe multum conceptibus lex sacra prospicit. Dicuntur enim concepti foetus vitium seminis trahere, ita ut leprosi et elephantiaci ex hac conceptione nascantur, et foeda in utroque sexu corpora pravitate vel enormitate membrorum, sanies corrupta degeneret. Caeterum Deo cur pro hac passione immunda sit? Etenim ecclesiastica recte censet auctoritas, quia mulier dum consuetudinem menstruam patitur, prohiberi ecclesiam ingredi non debet, quia ei naturae superfluitas in culpam non valet reputari, et per hoc quod invita patitur, justum non est ut ingressu Ecclesiae privetur. Novimus namque quod mulier quae fluxum sanguinis patiebatur, post tergum Domini humiliter veniens, vestimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea statim infirmitas sua recessit (Marc. V). Si autem in fluxu sanguinis posita laudabiliter potuit Domini vestimentum tangere, cur quae menstruam sanguinis superfluitatem patitur, ei non licet Domini ecclesiam intrare? Sed dicis: Illam infirmitas compulit, has vero, de quibus loquimur, constringit consuetudo. Si igitur bene praesumpsit quae vestimentum Domini in languore posita tetigit, quod uni personae infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus quae naturae suae vitio infirmantur? Sanctae autem communionis mysterium in iisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non praesumit, laudanda est; sed si percepit, non judicanda.

CAPUT XXX. De mysterio duorum hircorum, quod eorum alter Christi, alter Antichristi typus sit.

(CAP. XVI.)

"Locutus est Dominus ad Moysen, post mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfici sunt, et praecepit ei dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium, quod est intra velum, coram propitiatorio, quo tegitur arca, ut non moriatur; quia in nube apparebo super oraculum, nisi haec ante fecerit. Vitulum offeret pro peccato, et arietem in holocaustum,"

etc. Post mysticum atque ordinatissimum sanctae domus Dei statum, in hac sacra Levitici voluminis scriptura dispositum, iterum ad caput redditur, id est, ad Aaron sumnum pontificem et sacrificium ejus. Sic enim superius habuimus, jubente Domino, quia obtulerit Aaron vitulum et duos arietes, vitulum pro peccato, et arietem unum in holocaustum, ac deinde hircum. Deinde subjuncta est mors filiorum Aaron, ac deinde discretio mundorum atque immundorum animantium deinde lex leprosi hominis, et leprosae domus, deinde de viro paciente fluxum seminis, de femina paciente fluxum sanguinis. Post haec, inquam, opportuna recapitulatione ad ipsum redditur, cum haec ad Moysen Dominus loquitur. Verum non nihil differt. Dicit enim:

"Quibus cunctis cum lotus fuerit induetur. Suscipietque ab universa multitudine filiorum Israel duos hircos pro peccato, et unum arietem in holocaustum: cumque obtulerit vitulum, et oraverit pro se, et pro domo sua, hircos duos stare faciet coram Domino, in ostio tabernaculi testimonii, mittens super utrumque sortes. Unam Domino, et alteram capro emissario,"

etc. Hoc, inquam, nonnihil a superioribus differt: nam illic de capro emissario nullus sermo est. Magnum et hic mysterium est. Post mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum mortui sunt, et mysteria dicta sunt, et utique post perditionem Judaeorum qui nunc in peccato suo pereunt, haec eadem opere implenda sunt, tunc summus pontifex, tunc, inquam, cum plenitudo gentium subintraverit, tempus erit, ut reliquiae salvae fiant Israelitici populi (Rom. XI).

"Duos hircos stare faciet in ostio tabernaculi testimonii,"

id est revelato homine peccati, filio perditionis, qui vere hircus est fetidus pro peccatis propriis, innotescet ipse Christus populo illi, qui cum pro sua innocentia sit immaculatus Agnus Dei, tanquam hircus velut peccator oblatus est pro peccatis totius mundi. Tunc mittentur super utrumque sortes, ut liquido constet cunctis quis eorum benedictus in nomine Patris in multitudine misericordiae advenerit, et quis maledictus in nomine suo in multitudine irae suae emerserit. Nam cuius sors a Domino exivit, qui oblatus est pro peccatis nostris, hic illum alterum

"interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui (II Thess. II)."

Jam quia caetera superius dicta sunt, videlicet quid significet quod pontifex solus ingreditur in sanctuarium, sumptum sanguinem fundens super cornua altaris per gyrum, aspergens digito septies, et expians, atque sanctificans illud ab immunditiis filiorum Israel, nunc de capro emissario, quod restat dicendum est.

CAPUT XXXI. Quod vivens hircus qui emittitur, ipse sit Antichristus.

"Offerat, inquit, hircum viventem, et posita utraque manu super caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, et universa delicta atque peccata eorum. Quae imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum in desertum," etc.

Hircus iste, ut praedictum est, Antichristus est. Vivens, inquam, hircus, quippe qui non veniet ut Christus, pro peccatis hominum moriturus, sed omnino causae vel morti ejus contrarius. Unde et dicitur Antichristus, id est, Christo contrarius. Nam in typum ejus Barabbas latro seditionis auctor et homicidii (Math. XXVII), vivens est dimissus, et nunc usque super illos seditionibus atque homicidiis tyrannizat diabolus: noster vero hircus pro peccatis nostris est mortuus; mortuus, inquam, semel peccato, nunc enim vivit Deo (Rom. VI).

"Omnes, inquit, iniquitates filiorum Israel, universa delicta atque peccata eorum imprecans capiti ejus,"

omnium quippe animarum sanguis universus in caput ejus redundabit,

"emittet eum per hominem paratum in desertum,"

id est praecipitabit in infernum, in manibus patris ejus diaboli, hominis utique mali et viri iniqui, de quo paterfamilias in Evangelio dicit:

"Inimicus homo hoc fecit (Matth. XIII)."

Secundum hanc significationem turpe nimis est hominis illius

ministerium significantis diabolum, qui in solitudinem inferni deportabit illum hircum suum. Sed audi quod postmodum sequitur:

"Ille vero qui dimiserit caprum emissarium, lavabit vestimenta sua, et corpus aqua, et sic ingredietur castra."

Porro hoc loco, quod hircum illum attractavit, et ad horam typum gessit totius munditiae Principis,

"lavabit vestimenta sua"

non ante ingressurus castra. Sed et ipse Aaron, quia capiti ejusdem hirci manum utramque imposuit,

"lavabit carnem suam in loco sancto, indueturque vestimentis suis. Vitulum autem et hircum, qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est, ut in sanctuario expiatio compleretur, asportabunt foras castra, et comburetur igni,"

etc. Haec superius exposita sunt, sed hoc loco, ut supradictum est, recapitulantur, videlicet idcirco quia non alterius, ejusdem Domini nostri Jesu Christi sanguine, qui

"ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est (Hebr. XIII),"

reliquiae Israel salvabuntur.

CAPUT XXXII. Sententia legis de non comedendis morticinis, et cur Abraham uxorem habens sororem suam, contra legem hanc non fecerit dicentem: "Juxta consuetudinem Aegypti non facietis."

(CAP. XVII.) Dehinc paucis interpositis, quae et intellectu plana sunt, et jam diversis locis exposita sunt, recapitulationem prosequitur, et quaenam sint illa immunda, quorum ab esu, vel contactu populum sanctum sancta lex absterreat, manifestius eloquitur

"Anima, inquit, quae comedet morticinum, vel captum a bestia tam de indigenis, quam de advenis, lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua, et contaminatus erit usque ad vesperum, et hoc ordine mundus fiet."

Hoc et superius dictum fuerat, ac subinde:

"Haec sunt, inquit, animalia, quae comedere debetis de cunctis animantibus terrae (Lev. XI),"

et haec atque haec inter immunda reputabitis. Nam si quaeras, quae sunt immunda, quae Deus odit, (CAP. XVIII.)

"Juxta consuetudinem, inquit, terrae Aegypti in qua habitastis non facietis, et juxta morem regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis."

Ac deinceps:

"Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet."

Nam vere haec animalia sunt immunda, animalia cadaverosa, quae populus Dei comedere, id est in sui consortium admittere non debet, scilicet, omnes homines ista facientes, haec immunda et irrationabilia

perpetrantes, turpitudinem matris, vel patris discooperentes, sororis ex patre, sive sororis ex matre ignominiam revelantes. Quod si objicias: Ergo Abraham contra Dei placitum fecit, sororis suae turpitudinem revelando; Sara enim soror ejus fuit filia patris ejus, et non matris. Respondebimus quia hoc, juxta consuetudinem gentium, fecit, quam Deus hoc loco interdicit. De quibus cum educeret eum Deus, jam antea soror nupserat illi. Necdum scripto legis, imo necdum voce Dei praeceptum acceperat hujusmodi.

*"Ubi autem praeceptum non est, nec praevaricatio
(Rom. IV)."*

Haec, inquam, facientes homines, et quomodo cunque sanguineam turpitudinem discooperentes, mulieris menstruatae foeditatem revelantes, cum uxore proximi coeuntes, de semine suo dantes idolo Moloch, et per ignem transferentes, hi et caeteri operarii iniquitatis coinquinati et immundi sunt, quibus nihil est mundum (Tit. I). Haec enim de homine exeunt, et juxta evangelicam veritatem, coinquinant hominem (Matth. XV), nam

*"quod intrat in os, inquit, non coinquinat hominem
(ibid.)."*

Et in his nullam impendimus moram quaerendo mysteriorum profunditatem, quoniam in superficie manifestam habent justitiae rationem, transgressoribus reatum perennem, auditoribus imo factoribus suis magnam parantia conscientiae requiem.

CAPUT XXXIII. De tribus solemnitatibus anni, quis sit mensis azymorum, quis primitivorum, quis congregatarum frugum.

(CAP. XXIII.)

"Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filii Israel, et dices ad eos: Hae sunt feriae Domini sanctae, quas celebrare debetis temporibus suis. Mense primo, quarta decima die mensis ad vesperum phase Domini est, et quinta decima die mensis hujus solemnitas azymorum Domini est," etc.

Trium solemnitatum continua ratio planius hic ordinata est, de quibus in Exodo Dominus:

"Tribus, inquit, vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis, solemnitatem Azymorum, solemnitatem mensis Primitivorum, solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro (Exod. XXIII)."

De solemnitate Azymorum nunc dicit:

"Quarta decima die mensis primi ad vesperum phase Domini est,"

sive pascha, id est, transitus. De solemnitate mensis Primitivorum.

"Cum, inquit, ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestrae ad sacerdotem, qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabilis sit vobis altero die Sabbati, et sanctificabit illum."

Ac deinceps:

"Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulisti manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis hebdomadae septimae, id est quinquaginta dies, et sic offeretis sacrificium novum Domino," etc.

Haec solemnitas mensis primitivorum, qui mensis apud Hebraeos Theseri, apud Romanos autem Junius dicitur: haec, inquam, solemnitas, Primitivorum dicitur, et festivitas Hebdomadarum. Vocatur etiam Graece Pentecostes, id est quinquagesimus dies. De solemnitate congregatarum frugum.

"Mense, inquit, septimo, prima die mensis erit vobis Sabbatum memoriale clangentibus tubis, et vocabitur sanctum. Omne opus servile non facietis in eo, et holocaustum offeretis Domino," etc.

**CAPUT XXXIV. De ejusdem solemnitatibus
et de causis singularum.**

Tres istae solemnitates legales causas habent notissimas, magna et praecolla commemoratione digna testantur Dei beneficia. Solemnitatis Azymorum, solemnitatis, inquam, paschalis causa illa est, quia

"in manu, inquit, forti eduxit nos Dominus de terra Aegypti, de domo servitutis. Nam, cum induratus esset Pharaon, et nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Aegypti, a primogenito hominis usque ad primogenitum jumentorum (Exod. XIII)."

Solemnitatis Primitivorum sive Hebdomadarum, causa haec est, quia mense tertio egressionis de terra Aegypti, pepigit Dominus foedus cum filiis Israel, et legem dedit in tabulis scriptam digito Dei. Pactio foederis non tertio, ut plerique negligenter legentes, sed quarto die mensis tertii, qui est quinquagesimus a quarta decima luna, vel die mensis primi sic acta est.

"Tulit Moyses dimidiā partem sanguinis et misit in populo, partem autem residuam fudit super altare. Assumensque volumen foederis, legit audiente populo. Sumptum quoque sanguinem respersit in populum, et ait: Hic est sanguis foederis, quod pepigit Dominus vobiscum, super cunctis sermonibus his (Exod. XXIV)."

Solemnitatis mensis septimi, quae dicitur festivitas Tabernaculorum, ea causa est, quia a die egressionis eorum de terra Aegypti, per quadraginta annos in tabernaculis habitaverunt, tandemque consumpta generatione illa, quia murmuraverunt contra Dominum, filii eorum terram repromotionis ingressi sunt (Num. XIV). Causa haec partim tristitiae, partim laetitiae est. Tristitiae, quia corpora

patrum in deserto prostrata sunt. Laetitiae, quia filii ipsorum terram, ut praedictum est, ingressi sunt. Proinde celebritas haec in recordationem utriusque rei prius cum tristitia, postmodum cum laetitia peragi jussa est. Ait enim:

"Decimo die mensis hujus septimi dies Expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus. Affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum Domino. Omnis anima, quae afflita non fuerit die hoc, peribit de populis suis."

Hoc pro recordatione malorum, quia, sicut praedictum est, corpora patrum per quadraginta annos in deserto prostrata sunt, eo quod detraxissent terrae quam inspexerant exploratores apud filios Israel, dicentes:

"Terra quam lustravimus, devorat habitatores suos (Num. XIII)," etc.

Hoc est

"jejunium septimi, et jejunium quinti, et jejunium decimi, erit domui Juda in gaudium et laetitiam et in solemnitates praeclaras (Zach. VIII)."

In gaudium et laetitiam ait, videlicet post afflictionem. Unde et hic postmodum dicit:

"A quinto decimo die mensis septimi, quando congregaveritis omnes fructus terrae vestrae, celebrabis ferias Domini septem diebus. Die primo et die octavo erit Sabbathum, id est requies, sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimae, spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum

*frondium, et salices de torrente, et laetabimini coram
Domino Deo vestro,"*

videlicet, quia post culpam murmuris, vel detractionis, qua patres eorum terrae detraxerunt, et pro qua corpora illorum in deserto prostrata sunt, gaudium successit filiorum qui terram introierunt, idcirco solemnitatis hujus prima celebritas est jejunium, ultima laetitia, vel gaudium. Utriusque rei, scilicet afflictionis agendae, uno, id est decimo die, et gaudii septem diebus, a quinto decimo die celebrandi praeconium est.

*"Prima dies mensis Sabbatum, id est festum memoriale et
sanctum est clangentibus tubis,"*

scilicet, ut audientes clangorem tubarum sint ad festa ventura parati, et eodem die feriati. Nam

*"omne opus, inquit, servile non facietis in eo, et offeretis
holocaustum Domino."*

CAPUT XXXV. Quod aarum optimam magisque divinam causam habeat solemnitas Hebdomadarum, quae Graece dicitur "pentecoste", et quod septem hebdomas altera die Sabbati lex numerari jussit.

Harum solemnitatum trium optimam magisque divinam habet causam festivitas Hebdomadarum, quae, ut supra dictum est, Graece dicitur Pentecostes. Nam magna quidem beneficia Dei fuerunt quod a Pharaonis dominatione liberavit Deus populum illum, quod introduxit illum in terram pro qua juravit patribus eorum, sed maximum atque optimum fuit quod supradicto modo pepigit cum eo foedus, ut esset Deus ipsorum. Nam illa bona quidem, sed transitoria fuerunt, hoc bonum et optimum est, quia sempiternum. Unde pulcherrime atque sanctissime legis sanctae auctoritate provisum est ut haec solemnitas, anno quo Salvator passus est, in illam diem occurreret quae, ex Evangelio Christi, propter ejusdem resurrectionem et propter sancti Spiritus adventum melius ac dulcius fulget. Ait enim:

"Qui elevabit fasciculum coram Domino, ut acceptabilis sit pro vobis, altero die Sabbati et sanctificabit illum."

Ac deinceps:

"Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulisti manipulum primitiarum, septem hebdomas plenas, usque ad alteram diem expletionis hebdomadae septimae, id est quinquaginta dies, et sic offeretis sacrificium novum Domino."

Quaenam fuit altera dies Sabbati, nisi dies post Sabbatum, dies Dominica, qua Christus resurrexit? Dum ergo non a vespera quartae decimae lunae paschalis, non ab ipsa immolatione agni, sed ab altera die Sabbati, quotocunque loco infra Paschae dies occurrerit,

quinquaginta dies incipiunt numerari, profecto liquet quia dies Pentecostes Judaeorum in Dominicam tunc erupit. Quinquagenarius quippe numerus a qua incipit in eamdem feriam semper concluditur. Ita fit ut nos atque Judaei saepius eadem die sanctum Pentecosten celebremus, eo quod nequaquam eodem die quo illi agnum suum jugulant, sed quo fasciculum coram Domino de manipulis spicarum primitias messis offerunt, nos quoque paschale sacrificium offeramus. Hoc vere sanctum, hoc vere magnum mysterium est. Nunquid enim de insensibili spicarum fasciculo cura est Deo? An non potius propter istum fasciculum nostrum, haec fieri jussit, de quo in Canticis sponsa dicit:

"Fasciculus mirrae dilectus meus mihi (Can. I),"

subjungens protinus:

"Botrus Cyperi dilectus meus mihi (ibid.)."

Qui enim fascienlus mirrae propter passionis amaritudinem, ipse idem botrus Cyperi dicitur propter resurrectionis dulcedinem. Annon, inquam, in providentia resurrectionis hujus fasciculi, qui resurrecturus erat altera die Sabbati, illum talem fasciculum jussit haec sancta et mystica lex elevari coram Domino altera die Sabbati? Itaque causa praesens est cur dies, quo Spiritus sanctus apostolis missus est, is ipse Judaeis completio Pentecostes est, cum secundum terminos illius anni, dies idem, a vespertina immolatione agni, jam quinquagesimus tertius exstiterit. Unde merito laudanda studiosa sanctae Ecclesiae fides, vel industria, quae hoc praefinivit ut, quacunque feriarum, sanguinei Judaei suum trucident agnum vel haedum, exspectetur altera Sabbati, quo illi secundum legem primitias messis elevare consueverunt, id est spicarum fasciculum, et tunc demum nostrum vitalem elevemus fasciculum, dicentem:

"Exsurrexi et adhuc sum tecum (Psal. CXXXVIII)."

Igitur solemnitatum trium, maximam magisque coelestem habet causam festivitas Hebdomadarum, et idcirco magis placet ac delectat nos quod Dominica dies earum principium ac finis est, ut Christianae laetitiae diem utrobique Judaei celebraverint etiam invidentes.

CAPUT XXXVI. De eadem altera Sabbati, et quomodo Judaei, vel quare, festivitates a die in diem transponere soliti sunt.

Ut Josephus quoque in libro Antiquitatum scribit.

"Altera Sabbati luna decima sexta debet intelligi, quia videlicet decima quinta cum sit sancta, atque solemnis, Sabbatum generali nomine dicitur; eo quod non liceat in illo die quidpiam operari. Sed constat profecto, quod anno Dominicae passionis cum, secundum Evangelium, quinta feria, decima quarta luna evenisset, decima sexta luna Sabbatum fuit. Num ergo una eademque dies, et propter se Sabbatum, et propter praecedentem diem Paschae, altera fuit Sabbati? Hic jam, antiquam Iudeorum consuetudinem nosse operaे pretium est, quae hujusmodi est: Mos illis est ut, ubicunque vitare praevalent, nunquam duo Sabbathi, id est duos dies festos, quibus operari non liceat continuent. Multa enim, aiunt, nobis importuna fierent, atque incommoda, verbi gratia, in curandis funeribus, quae interdum a prima vespera prioris Sabbati servata, in quartum diem fetoris molestiam generarent. Idcirco ubi quinta feria paschalis terminus, id est decima quarta luna evenisset, agnum quidem eadem nocte comedebant, sed sequentis diei solemnitatem relinquabant in Sabbatum transferendam."

Hoc praescito nemo miratur cur, quando Dominus passus est, cum praeterita vespera Judaei agnum comedissent, quem et ipse Dominus cum discipulis manducaverat, Iudeis tamen judicia habere vacaverit, cum esset luna decima quinta, quae dies ex lege sancta esse debuerat atque solemnis. Claret igitur quia nihil omnino repugnat, quoniam, sicut jam dictum est, ea die qua Christus resurrexit, Iudei suum spicarum fasciculum levaverunt, atque exinde, quinquaginta dies computando, die qua Spiritus sanctus datus est apostolis, completum,

et ipsi suam Pentecosten celebraverint. Hic est ille agnus de quo nunc mystice dicitur:

*"Atque in eodem die, quo manipulus consecratur,
caedetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum
Domini."*

In holocaustum, inquam, Domini, et non in esum, sicut in vespera paschali. Etenim in illa quidem specie, qua seipsum dedit manducandum apostolis suis, Agnus Dei in vespera paschali, in illa, inquam, specie panis et vini, ita sacrificamus ut et manducemus eumdem Agnum Dei, in illa vero specie, qua resurrexit altera Sabbati, nequaquam illum comedimus, sed adolemus in holocaustum Domini, ut totus integer, atque incolmis sedeat a dextris Dei. Sunt et aliae Judaeis transpositiones ejusdem diei festi, quas licet ex abundanti sit scribere, non tamen praeterimus, sicut accepimus ab illis. Non solum enim sexta feria, sed et secunda et quarta Dominica quoque, diem Paschae celebrare fugiunt. Nam, si secunda feria Pascha celebrarent, dies Propitiationis, id est decimus dies mensis septimi, qui a die Paschae centesimus septuagesimus tertius est, in sextam feriam illis eveniret, quo nihil omnino illis operari licet. Si quarta feria Pascha celebrarent, Dominicam diem propitiationis haberent, et utrobique duo Sabbata, id est duos dies festos continuos habentes, praedictis incommodis laborarent. Verumtamen horum omnium quae dicta sunt, si ab eis authenticam quaeras rationem, nullam omnino de Scripturis proferre possunt, fatenturque has traditiones non Dei esse aut Moysi, sed magistrorum suorum Scribarum et Phariseorum. Caeterum nunc infelices qualiter agant non curandum est, quippe qui nec locum, nec oblationem habentes, legem, ut ipsi fatentur, non observant, nec ab altero die Sabbati, sed ab ipsa vespera paschali suos quinquaginta dies computant.

CAPUT XXXVII. Quod nostra Azymorum festivitas Christus sit, et nostra Pentecoste adventus Spiritus sancti, et nostra congregatarum frugum laetissima festivitas Natalis Domini.

Porro nobis trium solemnitatum anni nostri totae spirituales, totae sunt causae coelestes. Nam

"Pascha nostrum immolatus est Christus (I Cor. V),"

quo non a Pharaone homine, sed a Pharaone diabolo, aeterna liberatione liberati sumus. Nostra Pentecostes, id est quinquaginta dierum festivitas, adventus est Spiritus sancti, quo cum nobis gentibus foedus gratiosum pepigit Deus, linguas omnium gentium tribuens apostolis, ut esset unde vel quomodo gratiam istam audiremus. Nostra festivitas de congregatis fructibus terrae in exitu anni est nostra festivitas, Nativitas scilicet Jesu Christi Filii Dei, in qua vere fructus terrae nostrae congregamus, terrae, inquam, nostrae, terrae virginiae, de qua promittentem audivimus Spiritum sanctum:

"Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum (Psal. LXXXIV)."

Hoc plane mirabiliter delectari possumus, quod secundum Romanorum computationem, tunc anni exitum habemus, quando praedictae terrae nostrae fructum suscipimus, quando de Virgine natum Deum et hominem corde, et ore manibusque bajulamus. Sed et, secundum Graecorum observationem, itidem tunc anni exitus est, quando de Nativitate Christi omni populo gaudium et laetitia est. Caeterum, quod in Exodo dicit haec sacra lex, ut jam dictum est:

"Solemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro, custodies (Exod. XXIII),"

et hic, id est in Levitico,

"mense septimo"

id agendum esse conset hoc, nonnisi secundum annum Aegyptiorum a quibus tunc illi profecti fuerant, stare potest quia videlicet non Hebraeis, sed Aegyptiis circa Septembrem quae apud illos dicitur Thot, exitus vel initium anni est. Gentium ergo, id est Romanorum ac Graecorum computistas hoc maxime delectet quod in exitu anni ipsorum Christus natus est, in quo terrae nostrae fructus congregavimus, in quo et Scripturarum sanctorum veritatem impletam accipimus. Audiamus igitur, quod dicitur:

"Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimae, spatulasque palmarum, et ramos ligni densarum frondium, et salices de torrente, et laetabimini coram Domino Deo vestro."

"Laetabimini,"

inquit, hoc plane nos gentes facimus in praedicto nostri anni exitu, tanto tripudio virginei ventris excipientes fructum ut manifeste sic quoque verum comprobemus oraculum, quo dictum est:

"Et ipse erit exspectatio gentium (Gen. XLIX)."

Quae unquam nox, in tota multitudine noctium annuarum, tantam meruit laetitiam universorum ordinum utriusque sexus, senum, juvenum, adolescentium, puerorum atque puellarum?

"Annuntio vobis, inquit angelus, gaudium magnum, quod erit omni populo (Luc. II)."

Et verum dixit, nam ita est, etiam in isto flebili et misero mundo.

Praecipue intus spiritualis religio, secundum sacrosanctam Romanae Ecclesiae institutionem laetatur in illo die, imo in illa nocte, coram Domino Deo suo, sumens fructus arboris pulcherrimae, id est refectionem bis in illa nocte proponens sanctae Eucharistiae. Quid enim? Nonne corpus et sanguis Filii Dei, quae munera bis offerimus vel accipimus in illa nocte, fructus sunt arboris pulcherrimae, id est, Virginis intemeratae?

"Sumetis, ait, et spatulas palmarum, et ramos ligni densarum frondium, et salices de torrente."

Mirum si non ex loco isto vere inquisitor laetitiae commonitus fuit, qui sic officia praefatae solemnitatis instituit, ut Navitatem Christi Filii Dei pree omnibus subsequeretur Stephanus protomartyr, qui ejus gloriae sempiternae primus martyr occurrit. Deinde Joannes dilectus Domini, tertio loco Innocentium exercitus, quos funestus Herodes occidit. Nam et in illo, scilicet protomartyre victorioso, revera spatulas palmarum Ecclesia sancta sustollit; et in isto dilecto Domini, quasi ramum ligni densarum frondium, videlicet quia densa et altissima Scriptura, ab aeterno incipiens principio fidem rectam hic exornat ac defendit; in parvulis autem innocentibus quasi salices de torrente, quippe qui nihil operati, quemadmodum salices fructum non habentes, subito per solam gratiam ad viriditatem salierunt aeternae patriae.

CAPUT XXXVIII. De anno septimo terrae sabbato, et de jubilaeo, id est remissionis anno, et cur Deus populo illi nihil aliud, sed tantum bona temporalia, si obtemperent, polliceatur; mala temporalia, si non obtemperent, comminetur.

(CAP. XXV.)

"Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Quando ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, sabbatizet sabbatum Domini. Sex annis seres agrum tuum, et sex annis potabis vineam tuam, colligesque fructus ejus. Septimo autem anno, sabbatum erit terrae requietionis Domini. Agrum non seres, et vineam non potabis. Quae sponte gignit humus, non metes, et uvas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam."

Ac deinceps:

"Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, id est septies septem, quae simul faciunt annos quadraginta novem. Et clanges buccina mense septimo, decima die mensis."

Antequam terram dividat populo suo Dominus

"in funiculo distributionis (Psal. LXXVII),"

legem ejusdem terrae praescribit, conditiones proponit, sub quibus filios Israel non terrae dominos, sed Domini terrae, id est Dei sui, colonos degere velit.

"Sanctificabis, ait, annum quinquagesimum, et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terrae tuae. Ipse est

enim jubilaeus."

Idcirco, inquit, vocabis remissionem, quia ipse est jubilaeus. Jubilaeus namque dimittens vel remittens interpretatur. Quare vocabis remissionem, et quare annus ipse est jubilaeus? Ait:

"Revertetur homo ad possessionem suam, et unusquisque rediet ad familiam pristinam, quia jubilaeus est, et quinquagesimus annus. Non seretis, neque metetis sponte in agro nascentia, et primitias vindemiae non colligetis."

"Revertetur, inquit, homo ad possessionem suam,"

subauditur, si necessitate compulsus vendiderit eam. Quo jure? Ait paulo inferius:

"Terra non vendetur in perpetuum, quia mea est, et vos advenae, et coloni mei estis. Unde cuncta regio possessionis vestrae sub redemptionis conditione vendetur."

Revertetur itaque homo ad possessionem.

"Et unusquisque, ait, rediet ad familiam pristinam,"

subauditur, qui paupertate compulsus vendidit se. Hoc enim inferius dicit:

"Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, usque ad annum jubilaeum operabitur apud te, et postea egredietur cum liberis suis, et revertetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum."

Quo jure? Ait:

"Mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de terra Aegypti."

Et iterum:

"Mei enim sunt servi filii Israel quos eduxi de terra Aegypti."

Pulchre jus suum agnoscit Deus, ut lege clementiae licito utatur. Sed quid magnum Domino Deo excelso, possessori coeli et terrae, maris et omnium quae in eis sunt, quid, inquam, magnum aut quam gloriosum praedicere, aut praescribere sibi jus terrae modicae quam constat terrae Syriacae sinum esse non valde magnum. Videlicet, quia hi quibus loquitur pueri sunt, parvuli sunt (Gal. III), amatores parvorum, cupidi rerum exsilium, avidi bonorum terrestrium, utpote, necdum cognitores bonorum coelestium. Ergo quantulumcunque sit hoc bonum ante magni Dei conspectum, pro re et pro tempore, non dignatur ejus magnificare commodum, neque curat quale, vel quantum sit id quod dat Pater sapiens, dummodo pro illo munere sibimet attentum, sibimet obnoxium faciat puerum. Et haec lex, magnus et sapiens paedagogus, sed parvum quidem est praemium, quod pollicetur, ut bonum provocet pueri ingenium, et parva est virga qua minatur, ut ejusdem deterreat lasciviam. Quid enim pollicetur, quod comminatur?

"Si, inquit, in praeceptis meis ambulaveritis, dabo vobis pluvias temporibus suis, et terra gignet germen suum, et pomis arbores replebuntur (Lev. XXVI)."

Ac deinceps:

"Comedetis vetustissima veterum, et vetera novis supervenientibus projicietis (ibid.)."

Haec et his similia pollicetur, et de regno coelorum nusquam palam loquitur, quia videlicet populus ille puer erat, neandum quae invisibilia sive coelestia sperare, sive amare noverat. Deinde dicit:

"Quod si non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea, visitabo vos velociter in egestate et ardore, qui conficiat oculos vestros, et consumat animas vestras. Frustra seretis semen tem, quae ab hostibus devorabitur (ibid.)."

Item:

"Emittam in vos bestias agri, quae consumant vos et pecora vestra, et ad paucitatem cuncta redigant, desertae fiant viae vestrae (ibid.)."

Ac deinceps:

"Cumque confugeritis in urbes, mittam pestilentiam in medium vestri, et trademini hostium manibus postquam confregero baculum panis vestri, ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, et reddant eos ad pondus, et comedetis, et non saturabimini (ibid.)."

Haec et his similia comminatur, et de gehenna ignis inexstinguibilis, ubi

"erit fletus et stridor dentium (Matth. VIII),"

nusquam palam loquitur, quia videlicet sicut jam dictum est populus ille puer erat, et mala invisibilia timere non noverat. Itaque Deus non pro sua magnitudine, sed pro servili sensu, rem parvam quasi grandi versat molimine, datus tamen et cum illis bonis exiguis, magna et aeterna obedientibus praemia, et cum illis malis transitoriis,

sempiterna inobedientibus supplicia.

**CAPUT XXXIX. Quod nos eadem terrae Sabbata, non carnaliter,
sed spiritualiter debeamus observare.**

Caeterum nos in plenitudine temporis sumus, de qua vir magnus, vir perfectus loquitur Apostolus:

"Et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. At, ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus (Gal. IV),"

etc. In hac plenitudine positi, non decet ut convertamur

"iterum ad infirma et egena elementa (ibid.),"

videlicet ut nihil aliud arbitremur agi hic, nisi quod arida sonat littera, dicendo:

"Sex annis seres agrum tuum, et sex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus ejus, septimo autem anno sabbatum erit terrae requietionis Domini,"

etc. Neque enim pro magno computare dignabuntur Romani, quod illi populo exiguum terrae sinum Deus dedit, cum et patres eorum pauci Aenea duce Latium occupare potuerint, et ipsi deinceps orbem terrae maximis et crebris bellorum victoriis sibimet subjecerint. Itaque et ipsi humana ratione possunt adduci, ut credant, quod Deus majestatis nunquam de illius terrae bonis, sive meliorum significatione, nunquam de illius terrae exiguae incommodis, sive malorum aeternorum invisibilium figuraione verba facere dignatus sit. Igitur, quoniam misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem: Abba Pater (Rom. VIII), jam et haec in spiritu contemplemur, ubi litteram pro capacitatem sensuum exercitatorum

jure fastidimus.

CAPUT XL. Quae sabbata nostra sint, et quae terra nostra de cuius sabbatis Spiritui sancto cura sit.

"Sex, inquit, annis seres agrum tuum, septimo autem anno sabbatum erit requietionis Domini."

Puta consiliatorem dixisse Apostolum:

"Hoc itaque dico, fratres, tempus breve est. Reliquum est ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint (I Cor. VII),"

etc. Quae enim est terra nostra, de qua Deo vel Spiritui sancto sit cura, nisi caro nostra?

"Sex ergo, inquit, annis seres agrum tuum,"

id est seminabis in carne tua, usque ad sufficientem generationem filiorum. Senarius quippe numerus perfectus est, et hoc loco spiritualiter pulchre sufficientem prolem significat, pro cuius sola spe conjugio vacandum est.

"Septimo anno sabbatum erit terrae requietionis Domini,"

id est post susceptionem filiorum continentiae studebis et castitati operam dabis, cuius inhabitacione Deus jure debeat delectari.

"Agrum non seres et vineam non putabis,"

id est spontaneos carnis motus non sequeris, sed habens agrum sive vineam, quasi non habens eris, id est habens virum vel habens uxorem quasi non habens eris, et hoc modo.

"Quae sponte gignit humus non metes, et uvas

primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam,"

id est spontaneis, ut praedictum est, carnis motibus fruendo, luxuriam non exercebis, quasi rem justam aut licitam.

"Annus enim terrae requietionis est,"

id est tempus est ut ab ejusmodi servitute corruptionis vaces.

"Sed erunt vobis, inquit, in cibum, tibi et servo tuo, ancillae et mercenario et advenae, qui peregrinantur apud te. Jumentis tuis et pecoribus omnia quae nascuntur praebebunt cibum."

Sed mutabis, inquit, opera carnis, opera corruptionis in opera spiritus, opera gloriae et honoris, ut videant homines quorum quasi servorum sive ancillarum, quasi mercenariorum et advenarum imperfectio vel fides infirmior, imo et quasi jumentorum aut pecorum carnalis conversatio bono indiget corroborari exemplo, videant, inquam, et glorificant Patrem qui est in coelis (Matth. V), quodammodo refecti quasi cibis ex terra tua praebitis.

CAPUT XLI. Quis noster sit jubilaeus, id est dimittens annus.

"Numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum,"

id est septem septies, quae simul faciunt annos quadragintanovem.

"Et clanges buccina mense septimo decima die mensis propitiationis tempore in universa terra tua. Sanctificabisque annum quinquagesimum. Et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terrae tuae. Ipse est enim jubilaeus."

Jubilaeus, ut supra dictum est, dimittens interpretatur. Quid autem profecimus in schola hujus sanctae legis, in disciplina legis et Evangelii, si non didicimus dimittere debita fratribus nostris, debita, inquam, id est peccata debitoribus nostris? Siquidem Dominus noster, proposita parabola de homine rege qui voluit rationem ponere cum servis suis, ita conclusit:

"Sic et Pater meus faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris (Matth. XVIII)."

Dixerat enim illi Petrus:

"Domine, quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei? Usque septies? Non, inquit, dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies (ibid.)."

"Sanctificabis ergo, inquit, annum jubilaeum, "

id est sancta et charitativa remissione peccantem in te, et poenitentem suscipes fratrem tuum, peccantem, inquam, non usque septies, qui numerus insolubilis est, neque enim per partes aequas dividi potest,

et insolubile peccatum impoenitentis significat; sed septem vicibus septies, qui numerus solubilis est, sive septuages septies, qui numerus item in partes aequas dividi potest, significatque peccatum quod solvi potest, quia videlicet frater qui peccavit, cum poenitentiam agat, corrigibilis est. Hoc vere sanctum, atque pulcherrimum jubilaei festum est, evangelica clangente buccina, concelebrandum, ita ut revertatur homo in possessionem suam, et unusquisque redeat ad familiam pristinam, id est ut omni discordia soluta, omnes habeant cor unum et animam unam, serventque unitatem spiritus et integrum pacis vinculum (Ephes. IV), canentes:

"Ecce quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum (Psal. CXXXII)."

CAPUT XLII. De eadem dimissione legitima, secundum legem domorum redimendarum, aliam quidem earum quae in urbibus muratis, atque aliam earum, quae in agris sive in villis sunt, et de Levitarum aedibus.

Sed debet ipsa remissionis causa esse festivitas. Sunt enim plerique, quod valde absurdum est, faciles ad remittendam injuriam Dei, difficiles et tardi ad donandam injuriam suam. Nimirum hoc potius bene constituti et bene eruditus animi est, quod facilis sit ac promptus ad remittendam injuriam sui, tardior autem ad donandam injuriam Dei. Subsequitur ergo discretus, ac providus legis spiritus, et dicit:

"Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus. Si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, et posteri ejus in perpetuum, et redimi non poterit etiam in jubilaeo. Si autem in villa fuerit domus, quae muros non habet, agrorum jure vendetur. Si autem redempta non fuerit, in jubilaeo revertetur ad dominum."

Domorum venditio, mentium abalienatio est. Quoties enim quisque, peccati captus dulcedine, semetipsum perdit, profecto domum valde necessariam pro nihilo vendit. Unde per prophetam Dominus dicit:

"Gratis venundati estis (Isa. LII)."

Ipsae autem domus aliae intra muros urbis venditae consistunt, aliae in villa sunt, quia videlicet est quando in Deum, est quando quis in proximum peccet. Et quidem utrumque pertinet ad Deum, sed in redemptione differt plurimum. Unde ad filios suos dicit Heli:

"Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus. Si

autem in Deum peccaverit vir, quis orabit pro eo (I Reg. II)."

Qui igitur vendiderit, inquit,

"domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus. Si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, et posteri ejus in perpetuum, et redimi non poterit etiam in jubilaeo."

Quod est dicere:

"Qui nominatur fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus (I Cor. V),"

qui, inquam, talis existens vel quidpiam hujusmodi faciens, etiam defendere voluerit opera sua, quandiu quidem superest illi vitae tempus, potest et licentiam habet poenitendo et emendando peccatum suum redimere et ab Ecclesia solvi, si vult. Si autem non poenituerit et impenitentem comprehendenterit vitae terminus, emptor diabolus possidebit animam ejus, et quia non est deploratum in isto, nec

"remitetur peccatum ejus in futuro saeculo (Matth. XII)."

Si autem in villa fuerit domus, quae muros non habet, id est si in proximum admissum fuerit peccatum, quod muro defensionis roboratum non est, agrorum jure vendetur, id est veniali conditione tenebitur. Nam

"si ante, inquit, redempta non fuerit, in jubilaeo revertetur ad Dominum,"

id est etiamsi ante finem vitae non condigna satisfactione

compensatum fuerit, is, in quem peccavit proximus, non solum licito, verum etiam laudabiliter orabit pro eo, ut remittatur ei peccatum.

"Aedes Levitarum quae in urbibus sunt semper possunt redimi. Si redemptae non fuerint in jubilao revertentur ad dominos,"

etc. Is venditor domus sua, intra muros urbis constitutae, Levita est, qui, quamvis in Deum peccaverit, eumque superbe contempserit, non tamen tandem in peccato permanet, donec eum invitum fetor suus publicet, sed aspirante Deo compunctus, peccati sui causam adhuc in anima sua latentem, spirituali seniori per semetipsum patefacere studet, praeoccupans faciem Domini in confessione (Psal. XCII), quod utique legitimum est quasi ordinis Levitici, id est boni ac sancti propositi. Ejusmodi, inquit,

"aedes Leviticae semper redimi possunt, etsi redemptae non fuerint, in jubilao revertentur ad dominos,"

quia videlicet culpae etsi in praesenti saeculo non satis dignis poenitentiae fructibus redemptae fuerint, saltem in futuro venia non carebunt,

"sic tamen quasi per ignem"

purgatorium (I Cor. III). Origenes de eo quod hic dictum est,

"si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam in perpetuum, et redimi non poterit,"

nescio quid volens:

"Semel tantum, inquit, in Ecclesia est poenitentiae locus."

Verum quomodo cunque ille dixerit, ille magis sensus eligendus est,
qui neque sapientium auctoritatem, nec simplicium fidem laedit.

CAPUT XLIII. De eo quod ait: "Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus," quam sapienter oporteat humilem poenitentium confessionem attendere.

Oportet hic confessionis susceptorem doctum esse lege divina, cautumque discretione praecipua, ut sciat qua mensura, qua moderatione redemptionum singularum taxet pretia, id est qualia quibusque pro modo culparum, vel pro possibilitate confitentium poenitentiae imponet onera. Dicit ergo adhuc lex sancta, lex juxta et bona:

"Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus, non eum opprimes servitute famulorum, sed quasi mercenarius aut colonus erit. Usque ad annum jubilaeum operabitur apud te et postea egredietur cum liberis suis, et revertetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum. Mei enim servi sunt, et ego eduxi eos de terra Aegypti."

"Si, inquit, paupertate,"

id est spiritu timoris compulsus,

"vendiderit se tibi frater tuus,"

quod videlicet facit quando pro reatu timens, et compunctus semetipsum judicio Dei per ministrum Dei subjicit, ut veniam salutemque mercetur, facturus pro redēptione animae suae quidquid a te fuerit jussus. Ut quid enim se tibi subjicit, nisi quia paupertas eum compellit, illa, inquam, paupertas, in qua ponit Dominus beatitudinis principium, dicendo:

"Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum coelorum?" (Matth. V.)

Nisi enim haec illam angeret, qui forsitan natilibus, sensu quoque, aut etiam curiae fascibus te potior est, nunquam consilium salutis suae a te cum poena pudoris sui mendicaret.

"Non ergo, inquit, eum opprimes servitute famulorum,"

videlicet de tua confisus justitia, tanquam tu ipse misericordia Dei non indigeas, quemadmodum pharisaeus ille, qui peccatricem mulierem secus pedes Domini flentem videns, arenti corde fontem misericordiae deprehendebat:

"Hic, inquit, si esset propheta, sciret quae et qualis esset mulier, quae tangit eum, quia peccatrix est (Luc. VII)."

Utique tali si mulier haec eadem paupertate compulsa, semetipsam vendidisset, non eam paterna pietate suscepisset, sed servitute famulorum oppressisset, imo et quod pejus est calcibus forte repulisset.

"Sed quasi mercenarius, inquit, et colonus erit,"

id est veniam peccatorum, pro qua servit, per tuum ministerium impetrabit, tecumque in gratia vel justitia, qua dilatatus es, sine angustia receptus habitabit.

"Usque ad annum jubilaeum operabitur apud te, "

id est usque ad remissionem sperandam indictos sibimet abs te faciet fructus dignos poenitentiae, et postea revertetur ad cognitionem et possessionem patrum suorum, scilicet recipiendo pristinae dignitatis vel officii gradum. Non enim peccata, quae tali modo prodita sunt, honore vel gradu proprio privant auctorem suum, cum et David dicat:

"Docebo iniquos vias tuas (Psal. L),"

qui utique grande crimen admiserat.

"Mei enim, inquit, sunt servi, et ego eduxi eos de terra Aegypti."

Ac si dicat: Idcirco non opprimes, ut praedictum est, quia non tibi se subjecit, sed mihi; non tuo, sed meo timore confessus est quod fecit, et ego inspiratione occulta vocavi illum de peccatorum suorum tenebris, ut veniret ad lucem consilii tui.

"Non veneant conditione servorum, nec affliges eum per potentiam, sed metuito Deum tuum."

Ac si dicat: Non agetur cum his qui ejusmodi sunt, sicut cum his qui in servili nequitia perseverantes deprehensi vel a judicibus convicti sunt,

"sed metuito, inquit, Deum tuum,"

videlicet

"considerans ne et tu ipse tenteris (Gal. VI)."

Nam, qui se existimat stare,

"videat, inquit, ne cadat (I Cor. X)."

"Metuito, inquam, Deum tuum,"

et temetipsum in alterius calamitate defle, quia fortasse in similibus aut lapsus es, aut labi potes, si non lapsus es.

*"Servus et ancilla sit vobis de nationibus qui in circuitu
vestro sunt, et de advenis qui peregrinantur apud vos."*

Illos, ait, in fortitudine et terrore opprimite, quos arguit servilis conditio morum, qui nisi quasi cum armis quaesiti fuissent, ad modum belli, quo de nationibus, quae in circuitu sunt, laboriosa victoria fit et capiuntur, qui hostes vel rebelles fuerunt, nunquam prodidissent reatum suum. In illos, inquam, severius vindicate, qui non voluntaria confessione peccatum suum prodiderunt, sed per alios est cognitum.

CAPUT XLIV. *De eo qui in te, id est te sciente, peccaverit, qualiter veram circa illum disciplinam moderari debeas secundum quod ait: "Si invaluerit apud te manus advenae et peregrini."*

"Si invaluerit apud vos manus advenae atque peregrini, et attenuatus frater tuus vendiderit se ei, aut cuiquam de stirpe ejus, post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis, redimet eum," etc.

In omnem partem periculi lex spiritualis magnam clementiae manum porrigit. Quid enim, si neque ipse peccator delictum suum prodidit, neque publice per alium cognitus est, sed tu solus nosti? Nunquid statim divulgabis? Non utique: Sed

"vade, inquit, Dominus, et corripe eum inter te et ipsum solum: Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum (Matth. I)."

"Si ergo, inquit, invaluerit apud vos manus advenae atque peregrini."

Peregrinus iste diabolus est, qui tunc apud nos invalescit, quando in his qui nostri sunt,

"incrassatur pars ejus, ut ait Habacuc, et cibus ejus electus (Habac. I)."

Nam de hoc peregrino ad David a Domino missus Nathan loquitur:

"Duo viri erant in civitate una, unus dives, et alter pauper (II Reg. XII)."

Ac deinceps:

*"Cum autem peregrinus quidam venisset ad divitem, parcens ille sumere de ovibus et bobus suis, ut exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad se, tulit ovem viri pauperis (*ibid.*)," etc.*

Peregrinus ergo, et ab omni civitate Dei profugus, imo et refuga, diabolus est, quem supervenientem David eo tempore exceptit, et quasi grandi convivio nebulonem pavit, quando uxorem Uriae adulteravit, ipsumque gladio filiorum Amon interfecit.

"Si igitur, inquit, invaluerit apud vos manus advenae atque peregrini,"

id est, diaboli,

"et attenuatus,"

id est temptatione superatus,

"frater tuus vendiderit se ei,"

videlicet quomodo David semetipsum vendidit,

"post venditionem potest redimi,"

nec enim debet post peccatum poenitentia denegari.

"Qui voluerit ex fratribus suis redimet eum,"

videlicet corripiendo inter se et ipsum solum (Matth. XVIII), et ita lucrando eum, faciendo etiam quod Apostolus ait:

"Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem

Christi (Gal. VI)."

"Sin autem et ipse potuerit, redimet se,"

praeveniendo scilicet omnem correptionem spontanea confessione, ut supra dictum est. Redimet se, ait:

"Supputatis duntaxat annis a tempore venditionis usque in annum jubilaeum, et pecunia qua venditus fuerat juxta annorum numerum, et ratione mercenarii supputata. Si plures fuerint anni qui remanent, usque ad jubilaeum, secundum hos reddet et pretium," etc.

Supputare annos a tempore venditionis usque ad annum jubilaeum, pecuniamque juxta annorum numerum id plane est pura ac sincera confessione aperire, rarius an crebrius peccatum sit iteratum, et secundum peccati frequentationem suscipere poenitentiae pensum. Neque enim, si, verbi gratia, adolescens semel et fortuito casu cum virgine peccavit, aut semel furtum fecit, eadem poeniteutiae quantitate plectendus est qua et ille qui saepius peccatum ipsum incidit.

**CAPUT XLV. De bonis quae promittit Deus, deque malis
quae comminatur quasi carnalibus, quomodo a nobis
spiritualiter recte intelligantur.**

(CAP. XXVI.)

*"Ego Dominus Deus vester: Non facietis vobis idolum,"
etc.*

Confimaturus praecepta moxque digna promissurus praemia, summam auctoritatem promittit Deus et Dominus majestatis. Quae autem promittat bona, vel quae comminetur mala, spiritualis homo non minus in spiritu videt quam in littera. Neque enim expositione indiget quas nobis mandata sua custodientibus det pluvias temporibus suis, quae terra gignat germen, quae pomis suis arbores repleantur, quae messium tritura, quae vindemia, quae sementis succedat, quem panem comedamus in saturitatem, quam pacem habeamus in finibus nostris, quae sint malae bestiae quas Deus auferat, et quis sit gladius qui terminos nostros non transeat, quae comedamus vetustissima veterum, et quae vetera quibus novis supervenientibus projiciamus. Clarum quippe nobis est quae pluviae nostrae coelestes doctrinae sunt, terra nostra Ecclesia, arbores singuli homines, messis vel vindemia communia justitiae opera, panis noster vivus panis, qui de coelo descendit, et pax nostra Christus est, malae bestiae maligni spiritus, gladius aeterna damnatio, vetustissima comedenda antiquissima Decalogi praecepta, auxilio Dei bene implenda, vetera novis supervenientibus projicienda, caeremoniae veteres in spiritu custodiendae, vetustate litterae contempta. Haec enim omnia Divinitatis ope nobis bene proveniunt, propter praecedentis fidei meritum. E contrario quae mala comminatur non audientibus mandata sua Dominus Deus plana sunt intellectui tam in littera quam in spiritu.

"Visitabo vos, inquiens, velociter in egestate et ardore," etc.

Et quidem spiritualia magis quam carnalia, aeterna potius quam transitoria mala metuenda sunt, et aeterna magis quam transitoria bona diligenda sunt. Verumtamen et pro temporalibus bonis Deo supplicare, et contra mala temporalia ejus opem flagitare, nulla nos Scriptura vetat.

CAPUT XLVI. De eo quod ait: "Homo qui votum fecerit," etc., et quod gravissimum sit non reddisse quod voveris.

(CAP. XXVII)

"Homo qui votum fecerit et voverit, et spoponderit Deo animam suam, sub aestimatione dabit pretium. Si fuerit masculus, a vigesimo anno usque ad sexagesimum annum, dabit quinquaginta siclos argenti, ad mensuram sanctuarii. Si mulier triginta, a quinto autem anno, usque ad vigesimum masculus viginti siclos, femina decem," etc.

Notandum in primis votum ex pracepto non esse, quamvis dicat psalmus:

"Vovete et reddite (Psal. LXXV)."

Nempe quod dicit

"vovete,"

non ex auctoritate jubentis, sed ex animo est consulentis, quod autem addit,

"et reddite,"

jam ex auctoritate imperantis est. Etenim ut voveat, aut non voveat quis in potestate habet, postquam autem voverit, jam ex necessitate reddit, quia debet. Deinde sciendum quia non satis Deo charus est, imo Deo indignus est, qui rem suam illi quidem offert, seipsum autem sibi retinet. Nam si recte quidem obtulit, quia cui debuit Deo obtulit, sed non recte divisit, quia quod erat melius Deo negavit, quod vilius, dedit. Unde et assimilatur Cain qui Deo quidem fruges

terrae obtulit, sed cor in malo detinuit (Gen. IV). Igitur et lex Domini sancta votum animae proponit, deinde et votum rei possessae subjungit, dum dicit:

"Homo qui votum fecerit et voverit et spoponderit animam suam," etc.

Ac deinceps:

"Animal, inquit, quod immolari potest Domino, si quis voverit, sanctum erit, et mutari non poterit," etc.

Per periphrasim, id est per circumlocutionem, trinamque non verbi, sed sensus ejusdem repetitionem, dicendo:

"qui votum fecerit et voverit et spoponderit voti tenorem,"

quantus esse debeat, intimare contendit. Et revera non solum in austерitate legis, sed et in dulcedine Evangelii gravissimum et valde periculosum est non reddisse quodcumque voveris. Nam in Actibus apostolorum Petro dicente:

"Anania, cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui sancto, et fraudare de pretio agri? (Act. V.),"

etc.

"Audiens Ananias haec verba, cecidit et exspiravit (ibid.)."

Verumtamen hanc voti occidentem litteram, Ecclesia in Evangelio Christi detrimentum facit, atque abjicit, quod videlicet carnali populo permissum est, sic vovere animam suam, ut non redemisse, reatus

esset, votum persolvisse, sacrilegium esset. Eo modo potius homo Christianus animam suam voeat, quo cum voverit, redimere non liceat, et si non voverit, sine dubio perdat. Quomodo? scilicet, ut peccato moriatur, et justitiae vivat (Rom. VI), ut mundo crucifixus sit, mortificando membra sua super terram (Col. III), et sic odiendo animam suam, in vitam aeternam custodiat eam (Joan. XII).